

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BØLLING-NØRRE HERREDERS LANDBOFORENING

DE HUNDREDE AAR

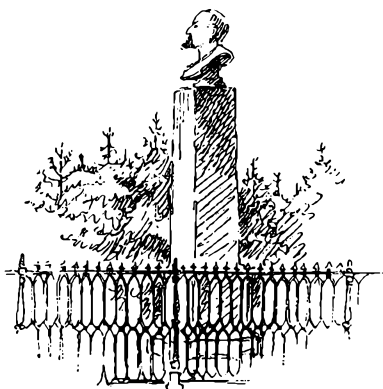
1856 - 1956

De
hundrede
Aar

BØLLING-NØRRE HERREDERS
LANDBOFORENING

De
hundrede
Aar

1856 - 1956

J. STRANDBYGAARDS BOGTRYKKERI,
SKJERN

OMSLAG OG VIGNETTER:
, EHRE FOG

Du gav mig, o Herre, en Lod af din Jord,
som jeg nu min egen maa kalde.
Du gav mig et Dagsværk og Brød til mit Bord.
Her lever jeg trygt paa dit mægtige Ord,
der taler til mig som til alle.
Her bygtes mit Bo,
her nyder jeg Ro
og kan dig med Glæde paa kalde.

Af henfarne Slægter jeg arved den Vang,
hvis Muld jeg for Udsæd nu pløjer.
Her rydded de Marken for Stene engang
og dyrked den siden med Suk eller Sang.
Nu, Herre, for dig jeg mig bøjer:
den Mark, som blev min,
var altid dog din.
Min Tanke til dig jeg ophøjer.

Saa lær mig at leve, o Gud, som jeg kan,
frimodigt som Fuglen i Skove,
og takke for Regnen, som vander mit Land,
for Solskin og Varme i Sommerens Brand,
for Avl i min Lade dig love.
Hvad magter jeg vel,
om du ej gav Held?
Det vokser jo, medens vi sove.

Saa lær mig da, Herre, at dig til Behag
jeg bruger det Pund, mig blev givet,
at fylde med hæderligt Virke min Dag,
at hjælpe og værne om den, som er svag,
at elske, thi deri er Livet.
Og giv mig til sidst
et Navn, Herre Krist,
som er i din Livsbog indskrevet.

FORORD

BØLLING-NØRRE HERREDERS LANDBOFORENING har i 1956 bestaaet i 100 Aar.

Foreningen begyndte nærmest sit Virke som Dyrskueforening, men siden er dens Arbejdsomraader udvidet, samtidig med at der er bygget videre paa det Arbejde, som er udført og lagt tilrette af de Slægter, der gik forud.

Hver Generation sætter sit Præg, og adskillige er de Skud, der er fremkommen paa den gamle Stamme, nogle af disse virker nu selvstændigt.

Vi, som staar i Arbejdet i Dag, har den dybeste Respekt for de Mænd, som var forud for os. Vi har set, at der er ofret Tid og Kræfter til Gavn for Landbruget og dermed for de enkelte Hjem.

Bestyrelsen har vedtaget at markere 100-Aaret med Udgivelsen af nærværende Skrift, der er skrevet af Mænd og Kvinder, som gennem mange Aar har staaet Foreningen nær i dens Arbejde.

Disse Bidragydere, samt enhver der paa forskellig Maade har støttet Udgivelsen, bedes modtage Foreningens bedste Tak.

SØREN CHRISTENSEN

JORDEN

»I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden...«

I Du — Bonde i Bølling-Nørre Herred, naar du hører det gamle Ord med den dybe Malmklang, tænker du saa blot paa Jordkloden, som den haster i Cirkelbane omkring sin livgivende Sol? Forstaar du ogsaa, at Ordet gælder Jorden i Bølling-Nørre Herred — den Jord, du dyrker og lever af, den Mark, du kender ud og ind?

»I Begyndelsen skabte Gud Jorden...« — ogsaa min Mark, Tof-ten, Kæret, Mosen og Engen. Og det var »i Begyndelsen« — og det er længe siden. Men hvor længe?

Og kender du nu din Jord saa godt, som du tror?

Ja — du kender Banker og Lavninger — du kender de vaade Pletter og de Steder, hvor Tørken svider — du kender maaske endog Fosforsyretal og Reaktion og ved, hvor Manganmangelen plejer at vise sig med Lyspletsyge. — Du kender lidt Overflade — Dybden til Bunden af Grøften. Men saa derunder? Dens Historie? Hvorfra — og hvornaar?

»Gud skabte Jorden« — ja naturligvis! Men han skabte ikke dine Tønder Land der, hvor de nu ligger. Og de er heller ikke skabt i den Skikkelse og Bonitet, som de nu har. — Men det er en lang Historie, og der er ingen, selv de klogeste, der kender hele Historien — kun Brudstykker af den.

Der er for det første ingen, der kender Aarstallet for »i Begyndel-

sen«. Alle de første Kapitler i Historien ligger i det dunkle — nogen gætter mere eller mindre velbegrunder. De tusinder Kilogram — ja millioner, som dine Tønder Land Jord vejer, har sandsynligvis engang været i Sammenhæng med andre Klodesystemer, inden de blev udskiftet som en Del af vor Jordklode.

Og tro blot ikke, det er det rene Gætteværk, naar man anslaaer vor Jordklodes Alder til 2.000.000.000 Aar, men »i Begyndelsen« var mange, mange Aarmillioner før den Tid.

Og selv de to Tusind Millioner Aar er mere, end vi kan fatte. Og Mennesket har slet ikke været her i hele dette umaadelige Tidsrum. Ved Studier i alle Verdensdele er man hidtil naaet til det Resultat, at Mennesket »kun« kan føres ca. 600.000 Aar tilbage — og kun en Hundrededel af dette Tidsrum (de sidste 6.000 Aar) falder indenfor den historiske Tid — den Tid, hvor man begynder at fortælle Oldtidshistorie, om Faraoerne og Ægyptens Pyramider.

Lad os prøve et Tankeeksperiment. Lad os ansætte Jordens Alder beregnet som et Aar. Saa vil der kun have levet Pattedyr i godt en Maaned, og de naar først deres egentlige Udfoldelse den 21. December. Menneskene kommer først til i Aarets sidste tre Timer — altsaa den 31. December Kl. 21. Og den historiske Tids 6.000 Aar begynder først lige før Midnatsklokken skal til at falde i Slag Nytaarsaften Kl. 23,58½. Er det nogen Overdrivelse at sige, et Menneskeliv er kort?

Men det var din Jord, din Mark, Talen var om — her i Bølling-Nørre Herred. — Hvis den ikke er skabt, hvor du nu trækker dit Markskel, hvorfra kommer den saa? — Vær kun rolig — det skal kun blive nogle faa løsrevne Træk fra de mange Kapitler af den lange Historie.

Der var engang — ja, det var der virkelig! Altsaa: Der var engang et dybt Hav, hvor nu Bølling-Nørre Herred ligger. I dette Hav levede en Vrimmel af ganske smaa lavtstaaende Slimdyr, der i sig havde en lille bitte Kalkskal. Naar Slimdyrene døde, raadnede Bløddelene, og kun den lille Kalkskal blev tilbage, men gennem Aarmillioner sank de til Bunds og dannede efterhaanden et Kridtlag paa flere Hundrede Meters Tykkelse.

Saa fulgte en Periode i Jordens Historie, som kaldes Tertiærtiden, hvor Havbunden hævede sig. Kridtet blev ved Strømføring dækket af et Sand- og Slamlag, der efterhaanden kom saa højt op i Bølling-Nørre Herred, at der groede Skov af Træarter, som vi ikke finder i vore Plantager i Dag. Der var ingen til at hugge i Skovene, og naar Træerne døde, sank de sammen og blev overvoksede af ny Vegetation, der ogsaa efterhaanden maatte dø. Efter umaadelige Tidsrum — Jordan har haft saa god Tid — sank Bunden igen og blev overskyttet af Jordlag, der dækkede den døde Skov. Træmassen presseses sammen, den blev »ensileret« — det er den »Ensilage«, vi nu finder som Brunkul. Ved Fiskbæk Brunkuls- og Briketfabrik er der et sammenpresset Brunkulslag paa op til 6 Meter. — Naar I brænder af dem, staa saa stille et Øjeblik og tænk over, at de er 20—30 Millioner Aar gamle. Men staa ikke og fald i Staver — husk ogsaa paa, hvor kort dit Liv er. Det er bedst at skynde sig for at bruge den knappe Tid saa godt som muligt — virkeligt at leve den.

Saa fulgte en lang, lang Periode, hvor Klimaet ændredes. Det havde været varmt, mens Brunkulsskovene voksede, nu blev det koldt. Ikke blot i det barske Bølling-Nørre Herred, men i hele Skandinavien, i England, Nordtyskland og den nordlige Halvdel af Rusland. Det blev saa koldt, at al Nedbør lejrede sig som tykkere og tykkere Snelag, der ikke kunde smelte, men efterhaanden ved deres Vægt presseses sammen til kilometertykke Ismasser.

Ismasserne havde en voldsom Tyngde og presseses langsomt ved deres Vægt som en langsomt glidende Strøm fra Højderne ned mod det lave. De gled med en Hastighed fra nogle faa Centimeter og op til nogle faa Meter i Døgnet fra Fjeldene i Norge, Sverrige, Finland og visse Egne i Rusland ned over det spæde og lave Danmark og Nordtyskland — hen over Bølling-Nørre Herred.

Ismasserne pressede Sten og hele Klippeblokke op i sine underste Lag og kom derved til at virke som et stort Sandpapir, der malede og skurede Jord og Klipper under sin langsomme Gang. Man ser den Dag i Dag de tydelige Mærker derfra i Skandinaviens Fjelde.

Isen blev et mægtigt Transportbaand, en kæmpemæssig Bulldozer,

der førte Sten, Jord, Sand og Ler med sig i store Mængder. Tvivler du, saa se den store Mindesten, der blev afsløret i Sønder Felding den 5. Maj i Aar, eller se paa de store Jorddynger, der blev aflæsset under Navn af Himmelbjerget ved Silkeborg, eller du kan maaske nøjes med at anslaa Vægten af Dejbjerg Bakker og Bakkerne, hvor Lønborg Kirke knejser, saa den ses saa viden om. Og sammenlign det med, hvad din Traktor kan trække.

Vejen fra Norge og Rusland er lang til Bølling-Nørre Herred, men der var Tid nok — Masser af Tid. Meter efter Meter bliver til Kilometer, og de bliver til mange Kilometer i 100.000 Aar. Og slaar første Sending ikke til, følger der omgaaende andre i Løbet af nogle Tusind Aar.

Da Isen gennem nogle Aartusind var gaaet hen over det Areal, hvor vore Agre skulde lægges, blev det mildere Klima. Isen smeltede efterhaanden, men Transporten af Materiale beholdt vi. Der kom Planter og Dyr — muligvis ogsaa Mennesker. — Men vi havde endnu ikke faaet Jord nok. En ny Klimaændring sendte paany Ismasser til os med mere Jord. Vi fik saaledes to Itransportperioder ind over Bølling-Nørre Herred med mange, mange Aars Mellemløb. Saa havde vi efterhaanden faaet, hvad vi havde Brug for — foreløbig. Engang senere kommer der nok igen mere, men du vil ikke komme til at opleve det.

Derimod havde Øerne, Øst- og Nordjylland ikke faaet nok. De fik saa en tredie Portion, men da naaede Isen nordfra ikke længere end til Holstebro, og østfra standsede den ved Silkeborg. Vort Vestjylland er derved den ældste Del af Danmark. Det har vi vel ogsaa paa Fornemmelsen.

Men vi blev dog ikke upaavirket af Nord- og Østjyllands sidste Materialeforsendelse. Isen derovre skulde jo smeltes bort, da den først havde skubbet Himmelbjerget (157 m) og Ejer Bavnehøj (172 m) og adskilligt mere paa Plads, og alt det Spildevand flød i rivende Strømme ud over store Dele af Vestjylland. — Har I set, hvordan saadan et voldsomt Tøbrud — eller en Tordenskylle — kan flytte med Jorden og grave Furer? Her kom det i Mængder, saa store som

»Mangehøje« i Hanning vidner om Fortiden.

I aldrig har set Mage til. Det skyllede i en fossende Strøm ned over Troldhede, Sønder Felding, Borris Sønderland, Tarm og Skjern. Det skyllede ud over hele Lavningen mellem Dejbjerg Bakker og Lønborg Kirkebakke. Dengang foreslog Gummistøvler ikke meget.

Det værste er, at saadan en Masse Vand kan lave en farlig Ravage. Uden at vi kan gøre Erstatningskrav gældende, skyllede alt det Vand fra Østjyderne Ler og fine Jordpartikler ud i Vesterhavet, hvor det nu ligger — uden at der er Brug for det. Jo — en Del af det blev senere ført med Højvandet ind og afsatte sig som Marsk ved Stauning, ud for Hemmet og længere sydpaa. Men Sten og Grus og groft Sand kunde Vandet ikke saadan føre med sig — det fik vi Lov til at beholde, da den lokale Syndflod var forbi.

Men den blev jo ikke forbi saadan paa een gang — det kom noget i Perioder for saa til sidst at ebbe mere og mere ud. Prøv at gaa en Tur langs Skjernaadalen, saa kan I se Skrænterne, der fortæller om, hvordan Vandfloden trak sig tilbage fra nogen Steder og samtidig skar sig dybere ned paa andre.

Den dybeste Rende er siden den Tid blevet brugt til at føre Vandet fra de Bække, Aær og Grøfter, der altid skal være til et Areal Af-

strømning — og det blev Skjerna. Den ligger nu som en beskeden Strøm i Bunden af det gamle Flodleje.

I de Tusinder Aar, der gik, siden Skjernaen afløste den rivende Smeltevandsflod, har Aaen ikke alene strømmet, men ogsaa forandret Bølling-Nørre Herred. — Aaens Munding var engang et Sted mellem Skjern og Borris, men Strømmen førte gennem de mange Aar det ene Tusind Tons efter det andet af Dynd og Sand med sig og aflejrede det ved sin Munding, hvor Strømhastigheden blev mindre. Der dannedes Dyndbanker, og Aaens Strøm maatte bane sig Vej imellem dem og blev stadig ved at afsætte nye Materiale-mængder til nyt Land længere ude. Herved dannedes Danmarks største Delta — helt ud til Stauning, og det blev derfor den yngste Del af vort Herred. Skjernaen forærede vort Herred disse mange, mange Tønder Land lav og fed Bund, som Herredets Bønder nu har bestemt at afvande og kultivere som en Arv til Efterslægten. Og skulde der ikke blive rejst Sten over ret mange af dette Slægtleds Bønder, saa vil de dog have sat sig et Eftermæle i Form af varige og givtige Agre. Det er meget bedre end Sten.

Bølling-Nørre Herred blev saaledes lagt til rette og planeret af Naturen og dens umaadelige Kræfter gennem lange Tidsrum. Men i de mange Aar derefter er der sket store Forandringer. Bankerne var til at begynde med højere end nu, og Lavningerne var dybere. Vand og Vind har jævnet ud, gjort Bankerne lavere og fyldt Dalene op. Lerede Skrænter nord og syd for Floddalen tøde om Foraaret først op i Overfladen og blev til Vælling, der hvert Aar flød et Stykke ned ad Skrænten ovenpaa den dybfrosne Jord — derfor er Bakkerne afrundede. — Lyngen slog sig ned paa de udvaskede Sandflader og omdannede dem til Heder. I vandfyldte Lavninger og langs uregulerede Vandløb voksede der Moser op.

Og saa kom Menneskene, vore Forfædre, og slog sig ned. Og der har været mange store Folk imellem — derom er der Vidnesbyrd nok i de Høvdingegrave, der pryder vort Landskab, de mange, mange Høje, hvor Mænd med glemte Navne hviler efter et daadrigt Liv.

Og Menneskene formede og prægede Landet. For omkring de 5000 Aar siden kom Bønderne til — før den Tid var der Fiskere og Jægere. Og de kan træffes endnu — kig engang paa Fiskerne langs Aaen, de har staaet der længe. Og i Efteraarstiden er det ikke uden Grund, Haerne bliver nervøse og Agerhønsene forskræmte.

Gennem Aarene tog Bønderne Herredet i Besiddelse — de erobrede Landet, ikke ved Vold, men med Plovens Jern. Ved fredelig Syssel og Flid mættede de flere Munde end deres egen med sundt Brød, med Mælk og Kød. De brød Hede op, de sled den klæge Mergel op fra Jordens Skød, de gravede Grøfter og rejste Diger, de regulerede Vandløb, de anlagde Veje, og de rejste deres Bygninger. De ældste Gaarde bærer Præg af en Harmoni og Skønhed, som maa aftvinge os den dybeste Respekt. Hvor har de Bygmestre dog evnet i Sten og Straa at give Udtryk for Aand. Mindre stolte har vi Grund til at føle os, naar vi ser adskillige af de Gaarde, der blev rejst omkring den Tid, da Landboforeningen holdt 50 Aars Jubilæum og — ak — Husene i Stationsbyerne, der voksede frem.

Men Nutidens Bygmester skal til Gengæld prises, at han saa ofte har formaaet at frigøre sig fra et Kulturforfald i Byggestilen og i stigende Grad har forenet en tidssvarende Bygning med den harmoniske Skønhed.

Den, der bygger, paatager sig et stort Ansvar — han er igennem sin Bygning med til at præge Landets Ansigtstræk.

Den gamle Landsbykirke stod der — bred og fast, ren og skøn i Linjerne. Hvorfor glemte man undertiden at lytte i Kirkerne — ogsaa naar det gjaldt et Ansvar for arkitektonisk Skønhed?

Landbrugets Industribygninger, Andelsmejerierne, blev lykkeligvis rejst som værdige og skønne Bygningsværker.

Ogsaa Plantningen tog Fart — først om Gaarde og Huse som lune Læ og dejlige Haver, smukke Rammer om de Tusind Hjem.

Plantager ændrede Landskab og Klima. Og efter stærke Sandstorme i Foraaret 1938 tog Husmændenes Kredsforening og Landboforeningen et prisværdigt Samarbejde op om Plantning af skærmende Læhegn. Der er siden gennem deres Fællesværk, Plantningskredsen,

rejst omtrent 1000 Kilometer Læhegn, som vil præge Egnens Udseende og Natur.

Mænd og Kvinder, Børn, Ungdom og Gamle har gennem Aarene virket paa den Jord, som »i Begyndelsen« blev skabt af Gud. De har forenet deres Snilde, Flid og Kræfter og bygget Landet bedre.

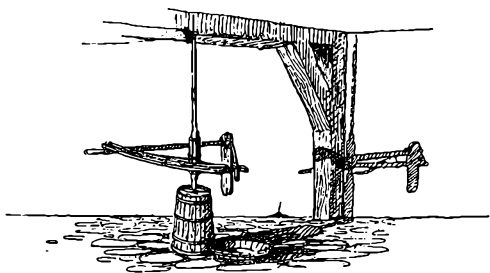
Var Vilkaarene undertiden haarde, kaldte det Evner og Kræfter frem til ny Anstrengelse. De fik Føde og Velstand som Løn.

Men de fik mere end det. Ansvar, Modgang og sund Anstrengelse gav deres Liv en Fylde, som tryggere Kaar aldrig havde velsignet dem med. — De fik en streng Arbejdsplads paa den Jord, som Gud skabte »i Begyndelsen«, og deres Arbejde blev et Fællesværk imellem dem og den Jord og de Naturlove, som Gud lod gælde.

Bønderne i Bølling-Nørre Herred blev velsignede, da de forstod, at det var til dem, det gamle Ord blev givet:

Du skal gøre dig Jorden underdanig!

HELGE DREWSEN

ERINDRINGSBILLEDER

NAAR man har anmodet mig om at yde et Bidrag til Bølling-Nørre Herreders Landboforenings Jubilæumsskrift i Hundredaaret for dens Stiftelse, gaar jeg ud fra, at det har sin Grund i, at jeg er en af de forholdsvis faa nulevende, hvis Erindringer gaar længst tilbage i Landboforeningens Historie. Som Medlem af dens Ledelse i en længere Periode, i de første Aartier af dette Aarhundrede, havde jeg den nærmeste Føling med dens Virke i en Tid, da Foreningens Arbejde fra væsentlig kun at omfatte Husdyrbruget (Dyrskuerne) var ved at udvikle sig til at omfatte alle Grene af Landbrugets praktiske Virksomhed. Forudsætningerne derfor voksede naturligt frem, og Kravene meldte sig.

I Foreningens Jubilæumsskrift for Halvtredsaaaret 1906 har afdøde Proprietær Okholm opridset Foreningens Tilblivelseshistorie og Virksomhed til frem over Aarhundredskiftet, for saa vidt dette var muligt efter de sparsomme Kilder, der stod til hans Raadighed, navnlig for de første Aartier af dens Tilværelse.

Foreningens Stiftere og Ledere gennem de første Aartier af dens Tilværelse ses i væsentlig Grad at have været Folk uden for Bondestanden, Embedsmænd (Amtmænd, Herredsfogeder, Præster) og enkelte Proprietærer, og dens væsentligste Arbejdsfelt ses at være knyttet til Husdyrbruget (Dyrskuer). Periodisk er dog vistnok ogsaa andre Spørgsmaal af landøkonomisk eller erhvervsøkonomisk Interesse

taget op til Behandling, uden at man naturligvis nu kan paavise om saadanne har afsat Spor, og da hvilke med Relation til vor Tid.

Men de skjulte Kilders Veje er uransagelige, indtil de en Dag bryder frem i Dagens Lys, maaske uden Mulighed for at finde tilbage til deres Udspring.

»Kast dit Brød paa Vandet, og det vil findes igen efter mange Dage.«

Her skal dog fremhæves, at det sikkert var fortjenstfuld Gerning, fremkaldt af ærlig Vilje til at fremhjælpe Landbostanden, navnlig Bondestanden, at disse Embedsmænd tog Initiativ til Dannelse af Landboforening paa et Tidspunkt, da Statsbankerottens værste Virkninger nogenlunde var overvunden og Bondestandens Stilling ved Aarhundredets Midte væsentlig var bedret socialt og økonomisk.

Rammerne var dermed tilvejebragt for det Arbejde til Landbrugets Fremgang og Udvikling, udført af Landbrugets egne Mænd, der siden skulde fylde disse Rammer.

Under Virkningerne af Aanden fra 48, Nederlaget fra 64, af mange aandsbaarne Læreres Arbejde med og for Børnene i Almueskolen, og under Virkningerne af Folkehøjskolens folkevækkende, historisk-kristeligprægede Oplysnings- og Oplivelsesgerning og senere Landboskolens Kundskabsmeddelelse i en for Ungdommen modtagelig Form, voksede Bondestanden frem til, med Øjet aabent, Ryggen rettet og Karakteren fæstnet, med en sund Selvbevidsthed, men uden Brask og Bram, at kunne udfylde Rammerne i de Organisationer, der efterhaanden var vokset frem til Varetagelse af egne Tarv, ogsaa i de landøkonomiske Foreninger.

Fra Tiden hen imod Aarhundredskiftet blev det da i det væsentligste Landbrugets egne praktiske Udøvere, der overtog Ledelsen af Landboforeningernes Arbejde, dette gælder ogsaa Bølling-Nørre Herreders Landboforening, og samtidig meldte efterhaanden Opgaverne sig, Opgaver, ikke blot til yderligere Fremme af Husdyrbruget, men til Fremme af alt inden for Landbrugsbedriften.

Og som Evnerne vokser med Opgaverne, saaledes blev da Opgaverne taget op, først famlende og søgende, senere sikkert og maalbe-

vidst, og den unge Mand, der den Gang stod forventningsfuldt spej-
dende efter haabede Resultater, naar Virkningerne af det Arbejde, der
da blev sat i Gang, efterhaanden skulde vise sig, staar nu som gammel
dybt undrende over de Resultater, det svundne Halvhundredaar har
frembragt inden for Landbruget, Resultater, som man sangvinsk
turde haabe, men ikke i saa rigt Maal vovede at tro paa.

Jo, Brødet, der den Gang og gennem Tiderne blev kastet paa Van-
det, blev fundet igen efter mange Dage.

Det er ikke min Opgave at skrive Landboforeningens Historie eller
at berette om, hvorledes de mange Opgaver, der naturligt meldte sig
gennem Tiderne, til Fremme gennem Landboforeningen er løst eller
fremmet, dertil har jeg heller ikke de nødvendige Forudsætninger,
eller paa mit nuværende Alderstrin, de nødvendige Kræfter til det
omfattende Forstudium, som Opgaven maatte forudsætte. De forskel-
lige Grene af Foreningens mangeartede Gøremaal bør naturligt finde
deres indgaaende Fremstillere blandt de Mænd og Kvinder, der som
Bestyrelse, Udvalg eller faglige Raadgivere og Vejledere gennem
Tiderne og indtil i Dag har haft Ledelsen af Arbejdet paa disse mange
og vidtspændende Omraader.

Min Opgave har jeg — efter Aftale med Foreningens Ledelse —
set som den at tegne et Erindringsbillede fra den Periode omkring og
efter Aarhundredskiftet, da Opgaverne udvidedes til ikke kun i det
væsentligste at omfatte Husdyrbruget, men til at omspænde alle de
Omraader, som Landbrugsbedriften og Landbrugets Trivsel i det hele
indebærer, og som naturlig meldte sig til Prøvelse og Fremme inden
for Landboforeningerne. Nogle Opgaver var tidsbestemte, andre va-
rige. Nogle Opgaver blev Landboforeningens indtil denne Dag, andre
fandt deres naturlige Forberedelse og foreløbige Igangsættelse i Land-
boforeningerne, for senere, naar Tiden dertil var inde, at overgaa til
selvstændige Organisationer.

Men at Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme netop i denne
Tidsperiode maatte blive en vigtig Faktor i Landbrugets Udviklings-
linie ligger lige for.

Gennem den Tidsperiode, der var forløbet fra Jordfællesskabets

Ophævelse og til omkring Halvfjerdserne, havde Landbruget væsentlig været baseret paa Kornavl og Kornsalg samt paa Studeopdræt og Fedning. Mælkeproduktionen var væsentlig baseret paa de hjemmeavlede Produkter, om Sommeren Græs, om Vinteren Halm, Hø, hvis saadant havdes, og Affaldskorn, Roeavlens var først hen mod Slutningen af denne Periode ved at vinde en Smule Indpas, og da kun i Form af Turnips. At Vinterfodringen blev tarvelig og ikke betingede nogen væsentlig Produktion af Mælk, siger sig selv, og Mælkeprodukterne var kun paa de meget store Gaarde Genstand for rationel Fremstilling, medens Fremstilling og Afsætning af Smør og Ost paa Bøndergaardene var mere eller mindre primitiv og Priser og Afsætningsforhold derefter, Udbyttet i alle Tilfælde ringe. Disse Forhold erindrer jeg tydeligt som raadende i min Drengetid.

Men omkring Halvfjerdserne indtraadte der et efterhaanden katastrofalt og varigt Præfald paa Kornet, væsentlig vistnok ved en overvældende Konkurrence fra Amerika. En Katastrofe, der bragte mangt et Landbohjem paa Afgrundens Rand og en Del ud derover.

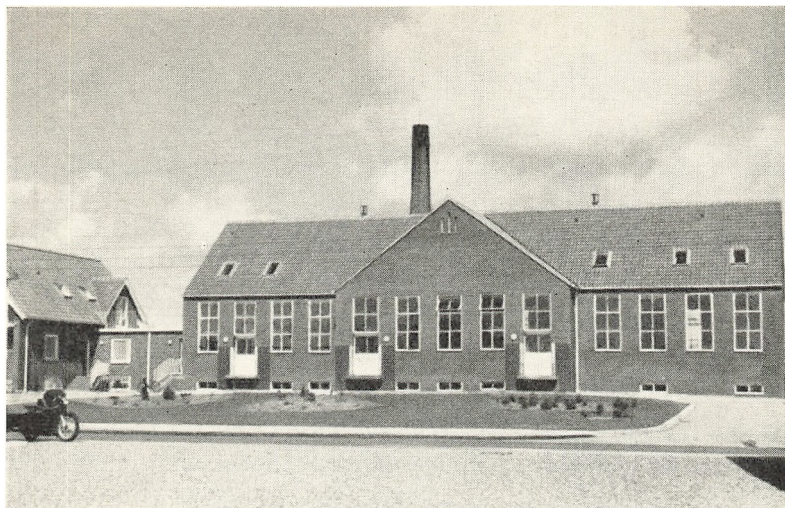
Men, da Nøden var størst, var Hjælpen ikke langt borte.

Centrifugen var opfundet.

De vækkende, oplysende og oplivende Kræfter i Folket, som jeg foran har peget paa, havde styrket Bondens Karakter, opildnet hans Energi og givet ham Vilje og Evne til at tage Kampen for Eksistensen op ved egne Kræfter og Oplysningens Hjælp.

Og da saa vi, der den Gang var Ynglinge, fra først i Firserne til hen mod Aarhundredskiftet Landet dækket af Andelsmejerier, bygget og ledet af Bondestanden selv, saa Mejeriprodukternes Fremstilling rationaliseret i et Fællesskab, i hvilke Sognets største Bonde og Husmanden med den ene Ko fik fuld og lige Udbytte af sin Produktion af Mælk. At organisere Afsætningen, at finde ud til og den direkte Vej fra Producent til Forbruger maatte blive en senere Tids Opgave, der forhaabentlig nu endelig er i Færd med at blive løst.

Men denne vældige Omvæltning, om hvilke det Slægtled, der ikke har oplevet den, maaske har svært ved at danne sig en Forestilling, matte naturligvis medføre, at Husdyravlens og Husdyrbrugets Ud-

Stauning Andelsmejeri — i 2. Generation.

vikling maatte blive en afgørende Faktor for Landbrugets Fremgang og Udvikling, og her laa da fremefter en vigtig Opgave for Landboforeningerne.

Hvad Dyrskuerne angaar, saa blev der ad Lovgivningens Vej skabt saadanne faste Rammer for disse, at Foreningerne ud over den hidtidige Eksteriørbedømmelse kunde drage Afstamning og Ydelse ind under Bedømmelsen og derved skabe fast Grundlag for Udviklingen af Ydelsen. Kontrolforeninger og Kvægavlsforeninger voksede frem til yderligere Underbygning for Udviklingen. Ansættelse af Statskonsulenter i Husdyrbrug, Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg, Kaaring og Stambogsføringen, alt dette gav Muligheder for en rationel Udvikling paa Husdyravlens og Husdyrbrugets Omraade.

Men for at dette skulde faa den rette Betydning og Resultaterne finde Vej ud til den enkelte, var Landboforeningerne det nødvendige Grundlag.

Der maatte virkes for Oprettelse af Kontrol- og Kvægavlsforeninger. De lokale Dyrskuers Bedømmelser maatte tilrettelægges, saa de blev vejledende til Udpegning af Materialet til de større Skuer, Amts-

og Landdelsskuerne, og ikke mindst Oplysning om Forsøgsresultater, om Afstamningens Betydning og om Dyrenes Røgt og Pleje maatte spredes ud til hver den, der vilde lære, gennem Foredrag og Kursus.

Det tør siges, at Bølling-Nørre Herreders Landboforening fra første Færd og frem gennem Tiderne har røgtet sin Opgave med Hæder indtil denne Dag og har sin forholdsmæssige Andel af de overvældende Fremskridt, der paa Husdyravlens og Husdyrbrugets Omraade er sket gennem den forløbne Del af dette Aarhundrede, en Udvikling, der varsler om rige Fremskridt fremefter.

Med Faldet i Kornpriserne og Landbrugets Overgang til Mejeridrift, Udvidelse af Koholdet og deraf følgende øget Smør- og Osteproduktion var der samtidig skabt Betingelser for en væsentlig Udvidelse af Svineproduktionen, idet større Mængder af Skummetmælk og Valle stod til Raadighed, samtidig med at det blev lønnende at opfodre det væsentligste af Kornavlen i Stedet for at sælge den, samt af oversøisk Korn, navnlig Majs, kunde købes til gode Priser.

Med den fremadskridende Industrialisering i England var der skabt et efterhaanden stigende Behov derovre for Indførsel af animalske Næringsmidler, navnlig Bacon og Smør, og et rationelt Arbejde til Svineavlens og Flæskeproduktionens Fremme gennem Bedømmelse og Oplysningsarbejde blev da ogsaa en naturlig og nødvendig Landboforeningsopgave.

Vistnok i det væsentligste for engelsk Kapital var der her i Landet oprettet nogle Svineslagterier. Men disse Virksomheder var naturligvis startede for at tjene private og ikke den danske Landbostands Interesser. Tilbøjeligheden til og Muligheden for at skære en Rem af dennes Hud turde være nok saa indlysende.

Ligesom for Mejeriernes Vedkommende maatte da Spørgsmaalet om at tage denne Produktion og Afsætning i egen Haand for at undgaa uvedkommende Kapitalinteressers Udnyttelse melde sig. Og fra 1887 og frem gennem de næste 30 til 40 Aar byggedes da Andels-Svineslagterier op, saa Landet nu praktisk talt er dækket.

Det var en oplyst, handlekraftig jydsk Bonde, Niels Christensen, Pedersborg, Ølgod, der var den skabende Kraft i Oprettelsen af det

første Andelsmejeri. Det var en af den folkelige Oplysnings førende Skikkelser, Forstander P. Bojsen, Gjedved, der førte Tanken om Andels-Svineslagterier frem til Løsning.

Hvad Omsætningen og Afsætningen af Husdyr angik, saa laa Forholdene jo den Gang saaledes, at Omsætningen og Afsætningen af Heste og Levekvæg i det væsentligste foregik paa de faste Markeder, af hvilke inden for Landboforeningens Omraade navnlig Markederne i Dalager og i Tarm var store og betydningsfulde. Vestjydernes Lyst og Anlæg for at handle fandt paa Markederne sin naturlige Udløsning, og bortset fra, at denne medfødte Lyst og Evne maaske hist og her hemmede Opbygning af gode, yderige Stambesætninger gennem egen planmæssig Avl og Opdræt, var disse Markeder af væsentlig Betydning saavel for Afsætning som Indkøb efter Behov. At den kloge en og anden Gang narrede den mindre kloge, var en grundfæstet Markedsmoral ud fra den anerkendte Opfattelse, at enhver er sig selv nærmest.

Gennem mange Aar var jeg en nogenlunde sikker Gæst ved disse store Halvaarsmarkeder, der var en rig Kilde til Indblik i visse Sider af den vestjydske Folkekarakter, mens jeg derimod meget sjældent var Sælger eller Køber der. Jeg var fra første Færd indstillet paa at oprettholde og udvide min Besætning ved Indkøb direkte hos Opdrættere og ved eget Opdræt. Jeg ansaa mig selv som en forholdsvis god Iagttaget, medens jeg, i hvert Fald til at begynde med, maaske nok vilde have hørt hjemme i den Kategori, der var blevet narret, indtil fornudden Indsigt blev vundet.

Med den væsentlige Nedgang i Hestebestanden og det maalbevidste Avlsarbejde inden for Kvægbruget har de forhen store og betydningsfulde Markeder nu i væsentlig Grad mistet deres Betydning, og et typisk Folkelivsbillede i Omsætningens Historie er dermed i Færd med at forsvinde.

Med Hensyn til Afsætningen af Eksportkreaturer (Fedekvæg, Fedekalve og Udsættere) saa laa denne Handel, efter at de store Stude-drifters Tid var forbi, i det væsentligste i Hænderne paa en Kreds af større og mindre Kreaturhandlere og Slagtere, der opkøbte Dyrene

omkring hos Producenterne, samlede dem ved Stationerne og fordelte dem til Eksport eller Hjemmeforbrug.

Dette var naturligvis en meget utilfredsstillende og irrationel Omsetningsform, idet den enkelte Producent af Fedekvæg her var meget vanskelig og utilfredsstillende stillet.

Han kunde ikke have samme Kendskab til Afsætningsforhold og Priser som sin Modpart, den private Opkøber og Eksportør. Og de faktiske Kendsgerninger maatte underbygge den Formodning hos Producenten, at der blev skaaret en for bred Rem af hans Hud.

Det var derfor naturligt med Henblik paa, hvor godt det var lykkedes paa Sammenslutningsbasis at oprette Mejerier og Slagterier, at Spørgsmaalet rejste sig om oprettelse af Sammenslutninger til Salg og Eksport af Fedekvæg.

Allerede i Slutningen af Halvfemserne var der oprettet en saadan Eksportforening i Thy, en Landsdel, hvor Fedningen jo fra gammel Tid havde været en fremtrædende Driftsform.

Nogle Aar ind i dette Aarhundrede blev der gennem Landboforeningerne i Ringkøbing og Ribe Amter optaget et Arbejde for at faa oprettet en Eksportforening for Vestjylland.

Naturligvis maatte Vanskelighederne og Betænkelighederne være større, end hvad Mejerierne og Slagterierne angik. Medens disse havde et, hver paa sit Omraade, forholdsvis ensartet Produkt at behandle og afsætte, saa maatte det Produkt, der vilde fremkomme til Salg gennem en Kreatur-Eksportforening, være i væsentlig Grad uensartet, et Forhold, der kunde volde Betænkeligheder for en fuldt ud retfærdig Afregning, og som i hvert Fald maatte nødvendiggøre en nøje og kyndig, samvittighedsfuld Vurdering af hvert enkelt Dyr.

Men trods alle Betænkeligheder blev Vestjydske Eksportforening startet, og det tør siges ikke mindst med god Tilslutning fra Bølling-Nørre Herreders Landboforenings Omraade, og den har varetaget sin Opgave med Hæder indtil denne Dag. Hvad den har gavnet sine Medlemmer i Kroner og Ører lader sig ikke eftervise, men den har skaffet den enkelte Producent — stor eller lille — den rigtige Pris for hans Vare og skabt Orden og Tryghed i Afsætningsforholdene.

I Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede blev der i Landets forskellige Egne og under de forskellige Jordbundsforhold oprettet Planteavls-Forsøgsstationer. Deres Opgave kan vel siges at være — til Underbyggelse af den teoretiske Videnskabs Undersøgelser paa disse Omraader — i Praxis gennem Forsøg at skaffe Klarhed over Plantedyrkningens og Gødningsanvendelsens Økonomi under de forskellige Vilkaar, som Jordens Beskaffenhed betingede, samt at optage Forædlingsforsøg med Landbrugsplanternes Sorter og Stammer.

Efterhaanden som denne Forsøgsvirksomhed begyndte at give Resultater, der kunde komme det praktiske Landbrug til Gode, var der navnlig to Krav, der maatte melde sig.

Dels at de Fingerpeg, som Forsøgene gav angaaende Valg af Sorter og Stammer, angaaende Saatider, angaaende de forskellige Gødningsstoffers rette Mængder og Anvendelse under de givne Forhold, blev gjort til Genstand for supplerende Forsøg under de forskellige lokale Jordbunds- og Klimaforhold, altsaa ved Iværksættelse af lokale Planteavls- og Gødningsforsøg. Dels at disse — saavel de omfattende som de lokale Forsøgs Resultater blev gjort til Genstand for et Oplysningsarbejde, saa de kunde komme alle interesserede til Nytte.

Efter Tilskyndelse fra Statskonsulent Fr. Hansen, Askov, i Følstaaelse med Foreningens daværende Formand, Okholm, Bøllinglunde, blev dette Arbejde rationelt taget op tidligt i Bølling-Nørre Herreders Landboforening. Den unge, begavede og interesserede Landmand Niels Pedersen, Skaarup, blev af Landboforeningen sendt til Ladelund Landbrugsskole for at uddannes til Forsøgsleder, og i en lang Aarrække varetog han med aldrig svækket Interesse og stor Flid og Dygtighed de efterhaanden mange Opgaver som Planteavlskonsulent, der meldte sig. Samarbejdet med denne Mand fra den Martsdag i 1904, da jeg kom fra den østjydske og sjællandske Jordbund, ukendt med vestjydske Landbrugsforhold, herud for at skulle arbejde med et større vestjydsk Hedelandbrug og, i Kraft af Forhold, som jeg ikke havde Lod og Del i, ikke mødte særlig Vejvilje paa Egnen, men straks i N. P. fandt en Mand, der mødte mig med Velvilje, blev min for-

standige Vejleder og Raadgiver og trofaste Ven lige fra den første Dag og gennem de mange Aar, vi arbejdede sammen i Landboforeningens Tjeneste, hører til mit Livs lyse og gode Minder, og jeg har ikke kunnet undgaa at give Udtryk derfor her.

Hvis man ret skal kunne vurdere den Udvikling, der er sket i de sidste 50 Aar paa Planteavlens og Gødningsanvendelsens Omraade, maa man kunne erindre, hvorledes Forholdene var den Gang, dels hvad Dyrkningsmetoder angaar, dels hvilke Sorter og Stammer man dyrkede, og dels hvilken Tilfældighed der raadede med Hensyn til Gødningsstofferne Anvendelse. Forstaaelsen af Ajlens Værdi og Bygning af Ajlebeholdere var den Gang langt fra gennemført; Kendskab til de forskellige Gødningsstoffers Plantenæringsværdi var ikke bleven hver Mands Eje, Anvendelsen derfor tilfældig og ikke rationel. Frøagenter og Gødningsagenter havde en vid Arbejdsmark.

Men Udviklingen var i Gang. Landboforeningerne — ogsaa denne — var blevet dygtige og maalbevidste Arbejdssteder for Spredning af Oplysning og Iværksættelse af Forsøg, der skulde bære en Udvikling frem til Resultater ogsaa paa disse Omraader, som maa siges at overgaa de Forventninger, som de, der dengang »kastede deres Brød paa Vandet«, turde haabe. Og der ligger sikkert en lang Vej frem til stadig Udvikling forude.

Gennem lokale Markforsøg maatte Forsøgsstationernes Forsøgsresultater afprøves under de stedlige Jordbundsforhold og Egnens klimatiske Forhold. De rette Sorters og Stammers samt Frøblandingers Anvendelse og de rette Gødningsstoffers og Gødningsmængders Behov afprøves, Saatider og Jordbehandling klarlægges. Dette betingede en omfattende lokal Forsøgsvirksomhed, og det tør nok siges, at Bølling-Nørre Herreders Landboforening i rigt Omfang tog dette Arbejde op, dygtigt ledet først af Niels Pedersen og siden af hans dygtige Efterfølgere Vigen og Vadgaard, i hvis Ansættelse for begges Vedkommende jeg glæder mig ved at have haft Lod og Del som daværende Formand for Foreningen.

Gennem et dygtigt Forsøgsarbejde og et omfattende Oplysningsarbejde har disse Konsulenter gennem Foredrag, Kursus, Beretninger

og Markvandring ydet en uvurderlig Indsats for at bringe Forsøgsarbejdets Resultater ud, saa de kunde blive hver Mands Eje.

Gennem Fremavl af Saasæd af de for Egnen bedst egnede Stammer, gennem Arbejde for at rationalisere Indkøb af de rette Gødningsstoffer, indtil dette fandt sit rette Leje gennem Oprettelse af Andelsgødningsforeninger i Aarhundredets andet Tiaar, og gennem Frøforsyningen, saaledes som denne forlængst er fastlagt gennem Samarbejdet mellem Landboforeningerne og F. D. B., samt gennem Fremavl, der fremdeles er en af Landboforeningens Opgaver, har Landboforeningen gennem Tiderne ydet en afgørende Indsats for den vældige Fremgang i Høstudbyttet, som ikke er mindst fremtrædende her i Vestjylland gennem det sidste halve Aarhundrede.

Og saa skal her fremhæves det lykkelige og glædelige ved Landboforeningers Andel i Landbrugets rivende Udvikling gennem Tiderne, at den er sket uden at gaa nogen anden Samfunds- eller Erhvervsinteresse for nær, men tværtimod har bidraget meget omfattende til Fremme af hele Samfundslivets og Erhvervslivets Udvikling.

Naar den danske Ko har fordoblet sin Ydelse, naar det danske Slagterisvin leverer Verdens fineste Bacon, der betinger den højeste Pris paa Verdensmarkedet, naar den danske Jord har fordoblet sin Ydeevne i dette Aarhundrede, saa er dette ikke alene en Betingelse for Landmandens Eksistens i Dag, men det er sket ikke alene uden at gaa nogen anden Samfundsklasse eller Erhverv for nær, men tværtimod til Gavn og Udvikling for alle i vort Samfund.

I denne Udvikling af Landbruget har mange Kræfter haft deres fortjenstfulde Lod og Del. Men Landboforeningerne har haft, og vil fremefter kunne tilskrive sig en væsentlig Plads blandt de Faktorer, fra hvem Impulserne til Fremskridtene er udgaet.

Med Loven om Oprettelse af Husmandsbrug ved Statslaan var tilset at holde en væsentlig Del af Landboudommen fast ved Jorden ved at lette Vilkaarene for de ubemidlede unge til at faa selvstændig Landbrugsbedrift. Og ved Statsstøtte til Oprettelse af Husmandsskoler, til Præmiering af Husmandsbrug, Husmandskursus og -rejser var der vist Vej frem til Dygtiggørelse af Husmandsstanden.

Landboforeningen var meget virksom og bragte Ofre for at faa den ene af de planlagte Husmandsskoler her til Egnen, hvilket lykkedes. Og med direkte Tilskud tog den Arbejdet op for Præmiering af Husmandsbrug og Tilrettelæggelse af Husmandsrejser.

Det var naturligt for Landboforeningen at igangsætte dette Arbejde, fordi Husmandsforeningerne her i Egnen fremstod senere og langsommere end i de fleste andre Egne i Landet. Dette havde sikkert sin Grund i, at medens Klasseforskellen mellem Gaardmænd og Husmænd i visse Egne af Landet var mere fremtrædende trods den Omstændighed, at de saa godt som overalt havde staaet samlede i Kampen mod Provisorierne i Firserne og Halvfemserne, saa var denne Klasseforskel ikke — eller i hvert Fald i meget ringe Grad tilstede her i disse Egne — heldigvis. Det maatte derfor være en naturlig og kær Opgave for Landboforeningen at være med til at fremme det Oplysningsarbejde, der tog særligt Sigte paa Husmandsbruget. Da Husmandsforeningerne i visse Egne af Kredsen fremstod, i forstaaende og enigt Samarbejde med disse, indtil de efterhaanden blev saa udbredte, at de selv kunde overtage og varetage disse Opgaver gennem deres Kredsudvalg. Jeg tror at have iagttaget, at der altid her i Kredsen har hersket den bedste Forstaaelse og aldrig noget Modsætningsforhold mellem Husmandsforeningerne og Landboforeningen.

Jeg har allerede peget paa det omfattende Oplysningsarbejde, der efterhaanden blev taget op, dels gennem store Foredragsmøder, hvor de forskellige Driftsomraader søgtes belyst gennem de førende Kræfter paa de forskellige landøkonomiske Omraader, dels gennem Landbrugskursus, Foredrag og Beretninger af de hjemlige Kræfter, Markvandringer, Udflugter til lærerige Landbrugsbedrifter o. s. v.

Det var en Glæde at være med i denne Udvikling af Landboforeningens Virksomhed under denne paabegyndte og fortsatte Udvikling. Med smaa økonomiske Midler var Landboforeningen med til at fremme en landøkonomisk Udvikling, der midlertidig kunde hemmes af Krige og Kriser, men som aldrig siden er standset og ikke vil standse. Under Krigen 1914 til 1918 blev den landøkonomiske Udvikling naturligvis i betydeligt Omfang hemmet.

Fra omkring Aarhundredskiftet og frem til 1914 havde Landbruget haft en støt og roligt fremadskridende Udvikling. Med en stadig og jævnt stigende Produktion laa Priserne paa Verdensmarkedet navnlig for Smør, Bacon og Æg saa vidt i et roligt Leje, saa Landmanden kunde planlægge og disponere paa længere Sigt uden Risiko for bratte Omsving i Efterspørgslen og deraf følgende uforudsete ubehagelige Overraskelser.

Med Krigen blev alt forrykket. Ganske vist steg Priserne til hidtil uanede Højder, men samtidig blev Pengenes Værdi forringet. Og efterhaanden som Tilførselen af nødvendige Produktionsmidler og Hjælpestoffer ebbede ud, Jordens Ydeevne blev opbrugt og Besætningerne som Følge deraf meget væsentlig indskrænket, sank Produktionen ned til et Minimum. Da Tilførslerne af Gødningsstoffer, Foderstoffer og andre Hjælpestoffer i Begyndelsen af Tyverne atter blev mulige, stod Landbruget derfor med reducerede Besætninger, udpinte Marker, forfaldne Bygninger og opslidt Inventar. De Midler, som de højere Priser og Reduktionerne havde indbragt, var i mange Tilfælde gaaet med, og Pengenes Købeevne væsentlig forringet. Med frisk Mod blev der taget fat paa Opbygningen af Produktionsmidler og Produktion. Men Verdensmarkedets svigtende Købeevne og de deraf følgende vanskelige Afsætningsforhold til stærkt faldende Priser førte saa i Slutningen af Tyverne og Begyndelsen af Trediverne ud i en for Landbruget meget vanskelig Krisetid, der kun langsomt bedredes.

Men den nærmere Udredning heraf vilde kræve en omfattende Redegørelse, som ikke hører hjemme i dette Tilbageblik.

De af Krigen nødvendiggjorte Restriktioner og Prisansættelser fra Statsmagtens Side maatte medføre, at Landboforeningerne maatte beskæftige sig med erhvervspolitiske Opgaver, og der afholdtes talrige Møder og førtes talrige Forhandlinger, navnlig hvad angik Fastsættelsen af Priser paa de til Tvangsaflevering udpegede Landbrugsprodukter.

Det var ikke til at se rettere, end at Dyrkerne af Rug og Kartoffler, altsaa den Avl, der særlig havde sit Hjemsted her i Vestjylland, blev

forettet af Prisdirektoratet. Det skal dog her siges, at mange og indgaaende Forhandlinger og Samtaler med den Mand, der var den bærende Kraft i Administrationen af Krigsrestriktionerne, Indenrigsminister Ove Rode, hos alle maatte efterlade den Overbevisning, at han var dybt besjælet af Viljen til at øve Ret og Retfærdighed, saa vidt det var ham muligt. At hans bedste Overbevisning ikke altid fuldt ud kunde falde sammen med vor, er saa en anden Sag.

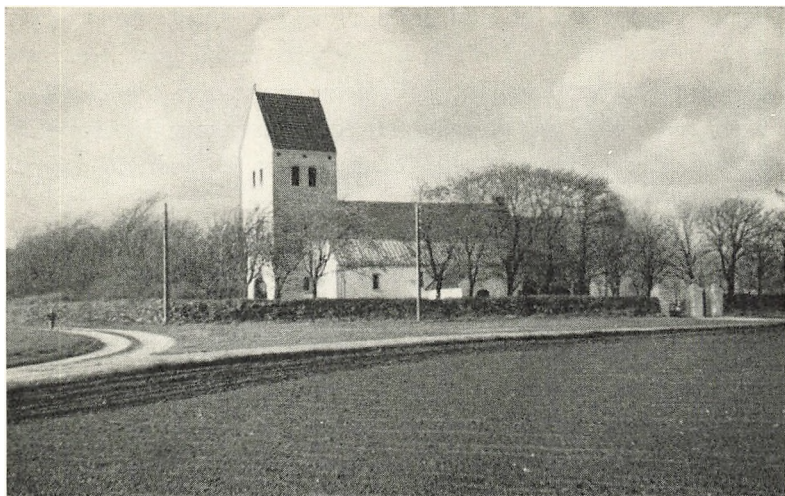
Da jeg i Begyndelsen af Aarhundredet kom her til Vestjylland, var i Kraft af særlige Forhold de to vestjydske Landmænd, jeg først og særligt kom i Forbindelse med, Landboforeningens Konsulent Niels Pedersen og dens daværende Formand, Okholm, Bøllinglunde, denne særprægede Mand og velstærke Karakter. Maaske netop som Følge deraf blev jeg hurtigt interesseret for og forholdsvis hurtigt draget med ind i Landboforeningens Arbejde.

Saa vidt jeg husker var mit første egentlige Hverv som Dyrskuedommer for Samlinger og Familier af jydsk Malkerace. Hvervet var let nok, hvad Kvantiteten angik. Ved det første Dyrskue, jeg fungerede ved, var der to Samlinger.

Kvalitetsbedømmelsen var straks sværere, for der var ikke noget af Kvalitet at bedømme. Det sortbrogede Kvæg havde jo den Gang ingen Udbredelse, og der var meget lidt planmæssigt Avlsarbejde her i Egnen for denne Race.

I Foraaret 1909 blev jeg til min egen store Overraskelse valgt til Landboforeningens Formand, et Hverv som jeg derefter bestred efter Evne, indtil jeg i 1923 trak mig tilbage paa Grund af stærk Belastning gennem egen Bedrift og andre krævende Opgaver.

Den Gang bestod Bestyrelsen af 4 Medlemmer, af hvilke efter Vedtægten Formanden og Kassereren skulde vælges i Bølling Herred og Næstformanden og Sekretæren i Nørre Herred. Formanden skulde vælges direkte af Generalforsamlingen, og i Tilfælde af Stemmeligbed ved Afstemningen var Formandens Stemme afgørende. Navnlig denne sidste Bestemmelse maatte jeg finde lidet tiltalende. Kan Formandens Argumenter, styrket ved hans større Mulighed for at trænge til Bunds i Sagerne, ikke overbeviste hans Kolleger eller Flertallet af

Bølling Kirke.

disse, saa maatte jeg finde det uforsvarligt eventuelt at paatvinge dem en Afgørelse ved et Magtsprog. Jeg var klar over, at jeg aldrig ville kunne gøre Brug af Regelen. Og jeg maatte se det som en Opgave at faa den afskaffet. Dette lykkedes ret hurtigt, og Bestyrelsen blev udvidet til 5 Medlemmer, der selv valgte sin Formand. Senere i min Formandstid blev Bestyrelsen iøvrigt udvidet til 7.

Arbejdet i Landboforeningen staar for mig i et Lys af rige Minder som et Arbejde for Udvikling og Fremdrift, til Fremgang for Erhvervet og derved til Folkegavn, derfor et Arbejde, det var værd at ofre Tid og Evner paa. Og saa havde jeg den Glæde og Lykke i hele den relativt lange Periode at være i Samarbejde med en Kreds af Mænd — forskellige og særprægede — men med en enig Vilje til at fremme Arbejdet efter Tidens Krav og med en Samarbejdsevne, der gjorde Samarbejdet let.

Jeg har allerede nævnt de tre Konsulenter. Men jeg maa have Lov til her at nævne nogle af dem, der gennem længere Tid eller i hele Perioden var Medlemmer af Bestyrelsen.

Saa vidt jeg ved, er kun en enkelt af dem endnu i Live, nemlig Kr.

Thomsen, Korsgaard. Til ham, der paa mange Omraader har øvet saa stor en Indsats i Udviklingen, for Landbrugets Vedkommende navnlig paa Husdyrbrugets Omraade, vil jeg gerne her rette en hjertelig Tak. Vi var paa adskillige Omraader ret forskellige, men i Landboforeningsarbejdet mødtes vi i enig Forstaaelse, og jeg beder ham modtage min Tak.

Blandt dem, der er gaaet bort, maa jeg nævne Søren Vestergaard, P. H. Gejl, Chr. Rahbæk, Anders Thomsen, J. Chr. Jensen, Borris, J. Chr. Sørensen, Sdr. Vium, Mads Sørensen, Stauning. Saa forskellige som alle disse Mænd var og med hver sit Særpræg, mødtes vi alle i en enig Vilje til at fremme de Opgaver, som Landboforeningens Tarv krævede, og jeg mindes Samarbejdet med dem alle med Tak og Glæde som gode Medarbejdere i Landboforeningens Tjeneste.

Kun paa et enkelt og særligt Omraade, Udløbssagen, maatte Modsetninger mødes og brydes.

Jeg skal til Slut ofre denne Sag en kort Omtale.

Efter Reguleringen af Skjernaen i Begyndelsen af Aarhundredet og med Nymindegabsudløbets stadige Vandring sydpaa og stadig daarligere Virkning maatte Kravet om et sikret og fastliggende Udløb fra Fjorden melde sig med Nødvendighedens Lov.

Derom var vistnok alle enige saavel inden for Landbrug som Fiskeri Fjorden rundt. Men dermed hørte ganske vist ogsaa Enigheden op.

Angaaende Udløbets Beliggenhed var Ønskerne nemlig forskellige inden for Landbruget ved Fjordens nordlige og sydlige Afsnit. Medens »Sydpartiet« fremdeles ønskede et sydligt Udløb ud fra den Opfattelse, at Nordveststorme ellers vilde stemme Vandet op i den sydlige Del af Fjorden og foraarsage Oversvømmelser, maatte »Nordpartiet« ønske et sikret Udløb ud for den aabne Fjord. Af de tre Landboforeninger omkring Fjorden laa Bølling-Nørre Herreders som »Dyden i Midten«, hvilket i dette Forhold betød, at Landboernes Interesse var delt mellem Syd og Nord.

Dels som Bruger af en større Engparcel i Skjern-Aadalen, dels som Formand for Landboforeningen var det en naturlig Opgave for mig at søge at skaffe mig saa megen Indsigt og Forstaaelse i Sagen som mulig. Ulemperne ved de bestaaende Forhold havde jeg tit faaet direkte at føle, navnlig ved om Efteraaret at faa vore Græskreaturer jaget hjem paa Grund af Oversvømmelser paa et alt for tidligt Tidspunkt. Jeg maatte komme til den Opfattelse, at et sikret Udløb ud for den aabne Fjord maatte være Løsningen. Planen om et sikret Udløb omtrent lige ud for den store Tilførselsaare, Skjernaens Udløb i Fjorden, altsaa ved Skodbjergene, maatte umiddelbart forekomme naturlig.

Men da Syd ikke vilde gaa med hertil, rejstes saa fra Nord Kravet om, at faa Udløbet lagt længere mod Nord ved Hvide Sande, hvor Afstanden mellem Fjord og Hav var kortest, og Ud- og Indstrømningen derfor hurtigst virkende.

Modsætningerne stod meget skarpt over for hinanden, i Befolkningen saavel som i Rigsdagen. Aarene gik. Eksperimenter blev prøvet med Oversvømmelser og Skader i sit Følge, Utaal af Møder blev holdt, hvor Bølgerne — ikke fra Vesterhavet, men ofte i Menneskehavet — gik højt. Men Enighed i Befolkningen var ikke at opnaa.

En Løsning maatte og skulde komme, og det maatte blive et sikret Udløb fra den aabne Fjord, hvis Forholdene skulde blive taalelige. I Stedet for et nyt Nymindesag maatte et slusesikret Udløb ved Hvide Sande derfor være at foretrække.

Men i Landboforeningens Bestyrelse var Opfattelserne ret udpræget modstridende. Og navnlig S. Vestergaard og Chr. Rahbæk var meget udprægede Repræsentanter for de modstridende Standpunkter.

Naar Sagen blev behandlet eller omtalt i Bestyrelsen, og den var jo i lange Tider staaende Emne, kunde Debatten blive varm og en vis Neddæmpning nødvendig.

Efterhaanden blev det klart, at Spørgsmaalet om et sikret Udløb ud for den aabne Fjord kun kunde løses ved Hvide Sande. Den gamle Strid er nu for længst stilnet af. Den mærkelige Idé at paalægge de Arealer, som man mente vilde faa Gavn deraf, at udrede en Erstat-

ning efter 25 Aars Forløb, har fundet sin eneste fornuftige Løsning, og Vilkaar er skabt for Kultivering af store, forhen værdiløse Arealer, og nu som Slutsten er Tiden endelig inde og Lodsejerne rede til at løse den store Opgave: Skjernaadalens Kultivering.

Naar man i mange Aar har været med i Arbejdet for Landvinding og Grundforbedring, er det med stor Glæde at vide, at denne store Sag nu bliver løst, selv om man ikke oplever at se Resultatet.

Man kan saa — ud fra Kriges — og Strejkers — Lære spørge, om det er samfundsmæssigt rigtigt, at den store Vandkraftreserve, som Skjernaaes Vande indebærer, ikke samtidig bliver udnyttet.

Forud for det Tidsafsnit, jeg har dvælet ved, var der sket en ret omfattende Jordforbedring gennem Mergling og Dræning i en Tidsperiode, der i det væsentligste ligger forud for min Erindring.

Derved var der sket en væsentlig øjeblikkelig Højnelse af Jordens Ydeevne, men en Højnelse, der ikke var bleven fulgt op, fordi Forudsætningerne derfor i Almindelighed ikke var til Stede. Man manglede Forstaaelse af Jordens derved øgede og yderligere Krav.

Det rette Gødningsbehov manglede der underbygget Kendskab til, og ligeledes til et rationelt Sædskifte med de rette Afgrøder, Jordens Renholdelse og den Hvile, man mente den krævede, gennemførtes ved Brakmarken.

Og som Følge deraf tog man det øjeblikkelige Udbytte, som Mergling og Dræning medførte, uden at yde Jordan Erstatning for den større Mængde Næringsværdi, man derved berøvede den. Og Resultatet blev Nedsættelse af Ydeevnen.

I min tidligste Ungdom var det en Udtalelse, man ofte mødte: Mergling og Dræning gav en velstaaende Far, men en fattig Søn.

Først da Landbruget gennem Landboskolernes, Forsøgsstationernes og Landboforeningernes Oplysningsarbejde, saaledes som jeg har søgt at skildre det i dette Erindringsbillede, blev almen Eje for den danske Landmand, var Grundlaget skabt for den rationelle Udvikling, der er fortsat siden.

Naar jeg har ment det berettiget i dette Erindringsbillede at pege paa et Afsnit af Landboforeningens Historie begyndende omkring

Aarhundredskiftet og fortsættende fremefter, er det fordi Vilkaarene da var inde for en rationel Udnyttelse af Landbrugets Produktions-evne byggende paa fast Grund ved Resultaterne af Verdensmarkedets Konjunkturer, den videnskabelige Forskning og de derpaa byggede praktiske Forsøg og Undersøgelser. Landboforeningerne kunde da tage Arbejdet op paa fast Grundlag for at føre Udviklingen videre efter det lokale Behov og for at bringe Udviklingens Resultater saa nær ind til hver Mands Dør som praktisk muligt.

Men for at Udviklingen kunde gaa sin Gang krævedes to Forhold af Betydning at være i Orden.

At Landboforeningerne stod Rede til at tage deres Del af Opgaverne op paa grundig og ansvarsbevidst Maade, og

At der var en vaagen Forstaaelse og Modtagelighed inden for Landbostanden, ikke blot aabne Øjne og Øren for Oplysningens Resultater, men villige Hænder og Evner til at gaa hjem og omsætte Teorierne i Praksis.

Bølling-Nørre Herreders Landboforening har med Ære gennem Tiderne røgtet sin Del af Opgaverne.

Og Resultaterne deraf er fra første Færd modtaget og omsat i Praksis af en vaagen, virksom og forstaaende Landbostand.

Resultatet er blevet en landøkonomisk Udvikling gennem dette halve Aarhundrede trods Krige og Kriser, som overstiger langt de Forventninger, man turde haabe paa ved Periodens Begyndelse.

Som et overordentligt stort Fremskridt af uvurderlig økonomisk Betydning er, at de ødelæggende Husdyrsygdomme nu enten er overvundne og udryddede, eller deres Virkninger væsentlig nedsat.

Og til hele denne Udvikling gennem et Aarhundrede har Bølling-Nørre Herreders Landboforening øvet sin betydningsfulde Indsats.

Landboforeningens Opgaver nu og fremefter.

I den Periode, da jeg var Formand for Landboforeningen, var jeg undertiden tilkaldt til lokale Møder eller Kursusafslutninger i Sognene for at udrede mit Syn paa Landboforeningernes Betydning og Opgaver.

En Gang ved en saadan Lejlighed var der kommen en Mand til Stede, der ikke var venlig stemt over for Landboforeninger, og han »trøstede« mig med, at Landboforeningernes Tid snart var omme. Naar vi nu tager Statstilskuddet bort fra Dyrskuerne, fordi disse er betydningsløse, saa har Landboforeningerne ingen Opgaver, og saa dør de ud. Jeg trøstede ham med, at han bestemt ikke vilde opleve den Dag, da Landboforeningen manglede Opgaver og døde af Lediggang. Han oplevede det ikke, han er død for vel en Menneskealder siden.

Og Landboforeningen bestaar, og den kom aldrig til at mangle Opgaver, tværtimod. De gamle Opgaver bestaar, nye er taget op i Tidernes Løb og altid ny vil melde sig. Paa det erhvervsøkonomiske og Oplysningsomraadet vil Udviklingen fortsætte og nye Opgaver melde sig.

Men ogsaa paa det erhvervspolitiske Omraade ligger der i Dag og vil der fremefter ligge Opgaver for Landboforeningerne.

Partipolitik maa aldrig faa Tag i Landboforeningerne, det vilde være en Svækkelse. Men derfor er der næppe nogen Fare.

Men med den gennemførte Erhvervs- og Fagorganisation, som præger vor Tid, hvor hvert Erhverv og Fag organiseres til Varetagelse ikke alene af kulturelle og erhvervsøkonomiske Interesser, men ogsaa for Varetagelse af saadanne Interesser, som har Relation til andre Erhverv og til Statsmagten, altsaa de erhvervspolitiske Interesser, maa Landbruget med den Vægt, dets samfundsmæssige Betydning indebærer, være sin egen Talsmand gennem sine egne Organisationer, særlig Landboforeningerne og Husmandsforeningerne.

Og det er en Glæde at se, naar disse Organisationer kan mødes i fælles Optræden til Hævdelse af Fællesinteresser. Lad os haabe, at dette Samarbejde maa underbygges og udvikles paa alle de vidtspændende og betydningsfulde Omraader, hvor Interesserne er sammenfaldende.

De forskellige landøkonomiske Foreninger har ydet en uvurderlig Indsats til Erhvervets Fremgang og Samfundets Velfærd. De bør derfor med Vægt kunne tale Erhvervets Sag, ogsaa paa de erhvervspolitiske Omraader.

DE HUNDREDE AAR

DET kgl. danske Landhusholdningsselskab blev stiftet i 1769 »for at opmuntre ved Præmier og Priser Landmanden, Kunstneren og Handelsmanden udi Hans Kongelige Majestæts samtlige Riger og Lande«. — Landhusholdningsselskabet var saaledes oprindelig et Præmieselskab, der vel lagde Hovedvægten paa Ophjælpning af Agerbruget, men som dog ud fra den patriotiske Karakter, hvormed det var stiftet, igennem en lang Aarrække ogsaa tog Sigte paa i det hele at fremme Samfundsborgernes Flid og Dygtighed. I Begyndelsen virkede det særlig for tekniske Fremskridt i Landbruget, f. Eks. ved Indførelse af Svingploven til Erstatning for den gl. Hjulplov, men ved Siden heraf lagde det afgørende Vægt paa at fremme den faglige Oplysning blandt Landmændene ved Udgivelse og Uddeling af Skrifter, ved Afholdelse af Foredrags- og Diskussionsmøder, i hvilke der gives Dyrkerne af Naturvidenskaberne og praktiske Landmænd Lejlighed til »giensidigen at udveksle deres Anskuelser om landøkonomiske Spørgsmaal«.

I det hele har Landhusholdningsselskabets Virksomhed paa mangfoldige Omraader formet sig saaledes, at det har fremkaldt og undersøgt, formet og tilrettelagt de forskellige Opgaver og Foranstaltninger, der til de forskellige Tider har foreligget for derefter, naar Tiden var inde dertil at afgive deres videre Forsorg til Staten eller til de Institutioner, hvor de naturligt hørte hjemme. — Det gælder saaledes

Statens Planteavlsforsøg, Statskonsulentvirksomheden, Oprettelsen af det meteorologiske Institut, det landøkonomiske Forsøgslaboratorium, Dansk Frøkontrol, Dansk Landbrugsmuseum og den dertil knyttede permanente Redskabs- og Maskinudstilling, Undersøgelser af Gødning- og Foderstoffer, om Præmiering af ypperligt dyrkede Huslodder og Rejseunderstøttelser til Husmænd, og der kunde nævnes mange flere Opgaver, som Selskabet har beskæftiget sig med, alt efter som Landbrugets Udvikling paa de forskellige Omraader har ført Opgaverne med sig.

De første Landboforeninger oprettedes ogsaa efter Tilskyndelse af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Det skete saaledes paa Bornholm i 1805, i 1809 paa Lolland-Falster og i 1810 paa Fyn samt i Aarhus, Randers og Aalborg Amter. — Disse og de i det følgende Tiaar dannede Foreninger, var ligesom Landhusholdningsselskabet nærmest oprettet som patriotisk-filantropiske Præmieselskaber at »virke for Fremme af Vindskibelighed, Sædelighed og Orden, Husflid, Industri og Landbrug«. — De lededes af Embedsmænd, Præster og »gode Patrioter«, og de dannede et Bindeled mellem Landhusholdningsselskabet og Befolkningen og blev paa forskellig Vis støttet af dette Selskab.

Paa Grund af de trange Kaar for Landbruget efter Statsbankerotten og indtil omkring 1830 oprettedes kun faa nye Landboforeninger, derimod oprettedes 24 i Tiden 1830—1846, saaledes at der ved Aarhundredets Midte fandtes mindst en Landboforening i hvert Amt.

Landboforeningernes Virksomhed saavel som deres Tilslutning og Ledelse antager fra dette Tidspunkt efterhaanden noget ændrede Former. Det er nu Landbrugerne selv, Godsejere og de større Selvejerbønder, der tager Del i Styrelsen, og Bønderne begynder at indmelde sig som Medlemmer i Foreningerne. — Opgaverne begrænses mere end tidligere til landøkonomiske Formaal: Indkøb og Uddeling af Redskaber og Maskiner, Afholdelse af Prøver med disse, Præmiepløjninger, Indkøb og Udstationering af Hingste, Præmiering af Tyende,

Afholdelse af Diskussionsmøder, Udgivelse af Skrifter, Fremme af Dræning og Mergling, Biavl, Træplantning m. v., samt Afholdelse af Dyrskuer. Ved Siden heraf maa nævnes Landboforeningernes Arbejde for Mejeribrugets Udvikling, Afholdelse af Smør- og Osteudstillinger, Antagelse af Mejeriassistenter, endvidere ogsaa deres Virksomhed for Fremme af Husmandssagen ved Præmiering af veldyrkede Huslodder.

Opgaverne har saaledes for Landboforeningerne været mangeartede og stærk skiftende efter som Udviklingen indenfor Landbrugs-erhvervet er skredet frem, men ogsaa de lokale Forhold har ofte rejst Problemer særegen for de stedlige landøkonomiske Foreninger.

Lad da dette tjene som Baggrund for noget af det, der i det følgende berettes om *Bølling-Nørre Herreders Landboforening* i Anledning af dens 100-aarige Bestaaen.

Ved 50-Aars Jubilæet i 1906 blev udgivet et Jubilæumsskrift, hvori *H. Okholm*, Bøllinglunde, skriver:

» Mange vente sig alt af Lovene, forglemmende,
at Livet er al Fremskridts Kilde.

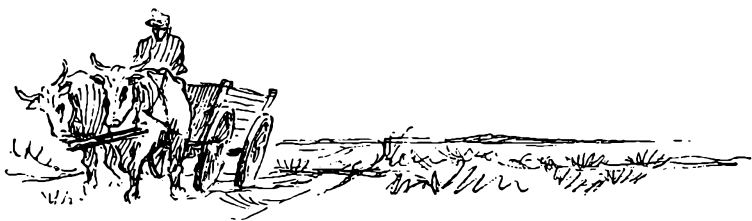
Hvis Landboforeningens Fædre havde tænkt paa, at den skulde opnaa en Alder af 50 Aar, og at man til den Tid, selv om det skulde koste megen Møje, vilde ønske, at dens Virksomhed i sine Hovedtræk kunde udredes og lægges klart frem fra dens første Aar til denne Dag, da vilde de utvivlsomt have tilrettelagt Arbejdet paa en saadan Maade, at det ikke blev nødvendigt ofte at gætte sig igennem for at finde Traaden deri, og de vilde tillige have sørget for, at Optegnelserne om dens Virksomhed var blevet saa fyldige, at de kunde give Nutiden et tydeligt Billede af mange Enkeltheder, som det kunde være til Gavn og Glæde at kende. Nu er Forholdene imidlertid saadanne, at man knap nok ved, hvem Foreningens Fædre er, og i hvert Fald har den sikkert flere Fædre og Faddere, end vi nu er istand til at finde Navne paa, og endelig er der en Aarrække i Foreningens Liv, da selv Forhandlingsprotokollen tier, i hvilken man maa antage, at

Foreningen har været Døden nær, eller den har sovet, maaske for at samle Kræfter til nye Anstrengelser, naar Tidens Fylde kom, og den kom med den Guldalder, som oprandt for Landbruget i de sidste Aar af Tredserne, og som vedvarede til lidt ind i Firserne.

Det er under disse Forhold ikke nogen let Opgave at skulle skrive et Festskrift, som man med nogen Ret vil vente indeholder et stort Tal af de vigtigste Begivenheder i Landboforeningens Liv, men med de foran givne Oplysninger om Optegnelsernes Faatallighed og Mangel paa Udførlighed, vil man undskylde, at Skriftet i den Henseende for flere, navnlig af Foreningens første Aar, er meget mager.«

Lad os alligevel følge Okholm i hans Gennemgang af de første 50 Aar.

K. V.

1856—1906

NAAR *Bølling-Nørre Herreders Landboforening* regner Aaret 1856 for sit Fødselsaar, da betyder det ikke, at den da er dannet paa bar Bund, der har længe før den Tid rørt sig noget Foreningsliv om landøkonomiske Spørgsmaal, om end mindre i denne end i Amtets nordlige Del. Men derimod betyder det, at fra og med dette Aar begynder Bondestanden at tage Del i den Art Foreningers Ledelse, hvilket før den Tid udelukkende har været i den højere Embedsstands, eller som det den Gang hedder: »Over-Øvrigheds« Haand, bistaaet af et Par Godsejere og enkelte Proprietærer.

Ofte var Medlemstallet ikke større end Foreningens Bestyrelse, og for ikke helt at miste alle de menige medlemmer, maatte man i flere Aar give Afkald paa Medlemskontingentet og søge at klare sig med frivillige Gaver.

De landøkonomiske Foreninger, som oprettedes i første Halvdel af det 19. Aarhundrede, var nærmest Velgørenhedsforeninger, der tog Sigte paa at ophjælpe det forsømte Bondelandbrug.

Saa godt som alle Amtmænd, flere Herredsfogder og ikke faa Præster tog levende Del i Arbejdet, og det til Trods for, at det kun meget lidt blev paaskønnet af den Klasse Medborgere, som det var Hensigten at gavne dermed.

Præsterne, undertiden ogsaa Amtmændene, var i den Tid i mange Tilfælde Foregangsmænd som Agerdyrkere. Nu er det sjældent, at en

Præst driver det til at blive Medlem af en Landboforening, og det uagtet at Præstegaardene endnu som Regel — med Hensyn til Areal — maa henregnes til de større Gaarde. Et Vidnesbyrd om, at Nutidens Præster mangler Interesse for, og derfor Forstaaelse af, at det Landbrug, som Samfundet har betroet dem, og som det sagtens var Tanken skulde danne et Bindeled mellem dem og den Landbefolkning, de blev satte til at virke iblandt. Den Tankegang ligger i hvert Fald meget nær, at fælles Interesse og fælles Kaar i økonomisk Henseende maatte kunne lette Forstaaelsen mellem de to Faktorer, hvis Udvikling og Uddannelse er saa forskellige, at Samvirkningen mellem dem ofte er vanskelig nok, og Udbyttet deraf jævnlige, ja i de fleste Tilfælde, tarvelige.

Bølling-Nørre Herreders Landboforenings nærmeste Forgænger er: »Selskabet til Kreaturholdets Forbedring i Bølling og Nørre Herreder«, stiftet 1838. Dens første og eneste Bestyrelse var Herredsfoged Hertz i Skjern, fra hvem Opfordringen til Foreningens Dannelse udgik, Godsforvalter Esmann, Lønborggaard, og Møllejejer N. Hansen, Tarm.

Selskabet, der jævnlige nævner som sit Formaal, »Forædling af Husdyrene«, har, skønt Krydsning af Egnens og indførte, fremmede Racer i den Tid var meget almindelig, stadig haft for Øje, at Maalet skulde naas ved Udvalg, bedre Pleje og forstandigt Brug af de stedvante, hjemlige Racer, hvorfor det begyndte med og senere fastholdt den Bestemmelse kun at premiere Dyr af jydsk Race.

Selskabet begyndte med 67 Medlemmer, men skønt Aarskontingentet kun var 1 Kr. for hvert Medlem, og skønt Selskabet ved Hjælp af Gaver og ved et aarligt Tilskud fra Landhusholdningsselskabet — i Reglen 40 Kr. — kunde uddele et efter Forholdene anseligt Antal og ingenlunde smaa Præmier, sank Medlemstallet dog hurtigt, og allerede 5 Aar efter dets Dannelse stod det kun med 34 Medlemmer.

Denne betydelige Nedgang gav Anledning til, at der blev nedsat et Udvalg, som skulde prøve paa at finde Veje til Maalet, der bedre end de, man hidtil var gaaet, kunde være istand til at fange Befolk-

ningens Interesse for og Tilslutning til dets Arbejde. — Opgaven maa imidlertid have været for svær, thi det naaede aldrig at afgive Betænkning i Sagen, og Selskabet sov da hen med 40 Kr. paa Lommen. En Spareskilling, som mange Aar senere kom dens Arvtager, Bølling-Nørre Herreders Landboforening, tilgode.

»Landøkonomisk Selskab for Holstebro og Omegn« (stiftet 1820). Det har sin Interesse at kende lidt til dette Selskab, der nærmest maa betragtes som Moderforening til denne og flere af Amtets andre Landboforeninger.

Til Belysning af hvilke Opgaver Selskabet særlig gav sig af med, og ved hvilke Midler det søgte at løse disse Opgaver, hidsættes efter Amtsbeskrivelsen af Ringkøbing Amt fra 1833 følgende:

»Et landøkonomisk Selskab for Holstebro og Omegn oprettedes den 28. Oktober 1820 efter Indbydelse fra Amtets daværende Overøvrighed, Kammerherre Lorentz, fra Justitsraad Fjelstrup paa Sindinggaard og Provst Krarup, Vejrum, hvilke Mænd tillige blev Selskabets Bestyrere, tillige med Proprietær Nysom, dengang Ejer af Qvistrup.

Dette Samfunds Øjemed er at fremme et bedre Landbrug, først og fremmest hos dets egne Medlemmer, og dernæst om muligt hos Egnens Almue. — Dette har man anset opnaeligt ved følgende Midler:

- a) at Medlemmerne een Gang maanedligen samles, for gensidigen at meddele hverandre egne eller andres Erfaringer i den landøkonomiske Haandtering,
- b) ved Anskaffelse og Udlaan af gode Bøger i dette Fag, samt ved undertiden at anskaffe et godt Agerdyrkningsredskab eller en Model deraf, naar det fra andre Egne meget anbefaledes,
- c) at Medlemmerne, ethvert paa sin Lod, anstille Forsøg i det mindre med et og andet nyt landligt Foretagende, for saaledes at erholde en paa egen Erfaring grundet Kundskab, og
- d) naar Selskabet ser sig istand dertil, da at opmuntre og understøtte enkelte af Egnens flinkeste Husmænd til at dyrke deres Lodder efter en dem af Selskabet given Anvisning.

Selskabet stiftedes paa en Tid, da man maatte vente, at faa eller ingen vilde tiltræde det, naar Medlemmerne paalagdes aarlige Bidrag. Man blev derfor enige om at indskrænke sig til at yde frivillige Gaver, men disse var saa ringe, at Selskabet intet af Betydning kunde virke til sine Øjemedes Opnaaelse. — Imidlertid er dog noget udrettet: en Kraftmaaler er anskaffet, og ved dennes Hjælp ere nu og da Prøver anstillede med Plove med og uden Hjul. Dyrkning af Kartofler og Kaalarter har Selskabet stræbt at udbrede, ligesom det har gjort et Skridt til Høravlens Fremme ved at forskrive en Hørbereder fra det Skrollske Institut. — En Sparekasse i Holstebro blev i 1826 oprettet efter dette Selskabs Foranstaltning.«

Efter samme Amtsbeskrivelse anføres følgende Udtalelser om Landbrugets Foregangsmænd paa denne Egn i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede.

»Afdøde Seminariefors­tander, Provst og Sognepræst Krarup i Borris, saavel som hans Eftermand, Pastor Wilstrup, fortjener at nævnes som Yndere af Havevæsen og Træplantning. At Præstegaardshaven i Borris kan tælles blandt de største og paa Træer rigeste Haveanlæg paa Vestkanten af Landet, er deres Fortjeneste. Den førstnævnte bør ogsaa mindes som økonomisk Almueskribent.

Sognefoged Milter Madsen i Fastergaard, Faster Sogn, dyrker Kartofler i det Større til Heste og Qvægfoder, har ved Udgravning og Vanding meget forbedret sine Enge, forfærdiget Svingplove, Hyppeplove og Exstirpatorer, anskaffet forædlede Faar, og er i det hele Egnens virksomste og kyndigste Bonde.

Consistorialassessor Sauroe, forhen Sognepræst til Sønder- og Nørre Bork, søgte ivrigt at bringe i Værk de nyere Teorier i Landøkonomien, og hans Avlsbrug var til sin Tid det mærkeligste i denne Egn, hvor ellers hine, mindre endnu end noget andet Sted, havde fundet Indgang. Han var den første, der sørgede med Omhu for skadeligt Vands Afledning — en saare vigtig Sag i denne lave, vandrige Egn — og som viste, at der kunde gøres fordelagtigere Anvendelse af Egnens vidtløftige saakaldte Fællede, og disse fortjenestfulde Exempler fandt mange Efterlignere, medens dette mindre eller slet ikke var Til-

De gamle Gaarde var bygget til vestjydsk Blæst.

fældet med hans øvrige Foretagender, saasom: at dyrke Spergel, Vikkehavre og Rodfrugter, at anvende Brak, at bruge halv Sommerstaldfodring, at lægge Vind paa Havedyrkning o. s. v. — De Opofrelser, han over Evne gjorde paa sit Avlsbrug, havde formodentlig også afskrækket andre.

Møller Anders Jensen i Houen Mølle i Houen Sogn er en sjælden duelig og virksom Bonde, som med Grundmur har opført sine nye Bygninger, opdyrket en Moselod paa 5 Tdr. Land og udvidet Besætningen til det tredobbelte imod før. Mergel til raa Jorders Opdyrkning køber han $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ Mil borte.«

Skolelærer Hans Falck, der var Lærer og Kirkesanger i Bølling fra 1783 til 1838, ejede Gaarden Kyhe i Bølling, som den Gang var Skolegaard, opbyggede Gaarden, opdyrkede og tildels merglede 19 Tdr. Land Hede, staldfodrede sine to Heste og delvis sine 6 Køer og dyrkede Kartofler i Marken til Kvægfoder. — Omtales i Landhus-holdningsselskabets Aarsberetning for 1830 meget rosende for sin Dygtighed som Landbruger.

Stavning omtales i Amtsbeskrivelsen som Egnens mest overdaadige Sogn i Klædedragt. Kvinderne bruger Kniplinger, Silketøj, Guldfin-

gerringe, og til deres Hovedpynt Guldgaloner. »Stavning«, hedder det, »er det Sogn, hvor Velstanden er størst, eller den kunde i det mindste være det.«

Desværre findes intet opbevaret i Foreningens Arkiv, som kan give os selv de allertarveligste Oplysninger om Foreningen i dens første 6 Aar. Kun det første Punkt i Foreningens Vedtægter fra ældre Tid, der findes ogsaa i dens nyere Vedtægter, fortæller os, at den er stiftet i Aaret 1856, og en Notits i et ældre landøkonomisk Skrift bekræfter dette.

Der er dog nogenlunde Enighed om, at Jens Clausager, Sædding — Kredens Rigsdagsmand indtil 1854 — er en af Foreningens Stiftere, og at Foreningen er oprettet som en Dobbeltforening, nemlig som Dyrskue- og Landboforening, men har desuagtet først begyndt at virke som Dobbeltforening, dengang den holdt op med at være det, eller rettere, dengang den ikke længere kaldte sig saadan. Ihvertfald er der ingen Tvivl om, at Foreningen i sine første 6 Leveaar temmelig ensidig har virket som Dyrskueforening, og endda lidt nok som saadan.

I Ringkøbing Amts Avis for 1856—60 oplyses, at Landboforeningen i dette Femaar har haft fire forskellige Formænd i følgende Orden: Herredsfoged O. Lund, Skjern, H. Ferslev Lybecher, Skjern, Branddirektør Jansen, Skjern, Pastor O. Bloch, Aadum. — Foreningen har i dette Tidsrum afholdt et eller maaske to Dyrskuer, har beholdt paa Overvejelsernes Standpunkt Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Brandforsikringsforening for Løsøre og synes for gode Ord og Betaling at have faaet en Dylrlæge Petersen til at tage fast Bopæl i Kredsen, saalænge Tilskudet varer, men at det kniber svært at holde ham fast, da Foreningen ikke længer ser sig istand til at anvende dette Bindemiddel. En Appel til Kommunerne om at træde til, har maaske hjulpet, men herom faar man intet at vide.

Ellers har Foreningen, fordelt paa 4 Aar, ydet 50 Rdl. til Fremme af Træplantningen — paa hvad Maade det er sket, er nu en Hemme-

lighed, som vanskelig nogensinde bliver opklaret. — Ingen Spor røber den.

I Aaret 1859 synes Foreningen at have anvendt sin sidste Skilling til Indkøb af 110 Stk. Æg af forædlede Hønsesacer, som blev fordelt mellem Medlemmerne. Det var at sætte alt paa et Kort. Ogsaa her søger man forgæves efter Sporene. Men i de Dage var Hønsene i Mode, især de fremmede, og i de Dage blev Digtet til:

»Der var en Kone paa Landet,
hun havde en Høne blandt andet.«

Karakteristisk for Foreningens Stilling i de Aar er formentlig efterstaaende to Smaastykker, der findes i Ringkøbing Avis, henholdsvis for 26. Maj og 15. December 1859.

I »*Opfordring*. Dersom ikke Bølling-Nørre Herreders Landboforening skulde være saligen hensovet, kunde undertegnede ønske, at et Møde blev berammet, for at det kunde blive afgjort, om det ikke vilde være hensigtsmæssige at sørge for dens Aflivelse, eller om muligt prøve, om der skulde findes et passende Lægemiddel mod dens Svagheit.

Flere Medlemmer.«

II »Bølling-Nørre Herreders Landboforening.

Formand cand. jur. Branddirektør Jansen.

Forhandlinger 1859: Ingen. Regnskab 1859: 000

Opkrævet Kontingent for 3 Aar anslaaet til 000.

Udgift for Trykning af Forhandlingerne 4 Rdl.

Revideret og fundet rigtigt. Overskud —

11. December 1859.

Et Medlem.«

Fra og med Aaret 1862 foreligger der en mer eller mindre udførlig Beskrivelse af Foreningens Virksomhed, men endnu intet, som røber,

at der nogensinde er tænkt paa, at den skulde beskæftige sig med andre Opgaver end Forbedring af Husdyrene.

I Sommeren 1863 var Landboforeningens Stilling ret kritisk. Mangel paa Medlemmer og Mangel paa Penge gav Anledning til, at man ved et Møde i Tarm drøftede Stillingen, og Stemningen var for at opløse Foreningen. Men netop som man under den mest mistrøstige Stemning har forhandlet Spørgsmaalet og skal skride til Afgørelsen, træder en 17-aarig velhavende Ungersvend*) ind ad Døren og beder om at blive optaget som Medlem af Foreningen, og da han erfarer, hvor slet Stillingen er, tilbyder han at forstrække Foreningen med et Laan paa 50 Rdl.

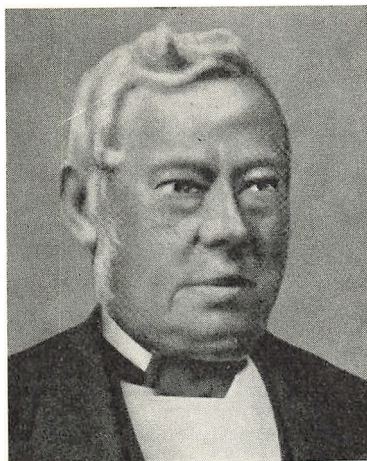
Den rige Yngling burde som Løn for sin Daad have været optaget som Æresmedlem af Foreningen, men endnu 43 Aar efter er det ikke sket. — »Utak er Verdens Løn.«

Dermed er Foreningens Skæbne afgjort, og den har ikke senere været ramt af alvorlige Kriser.

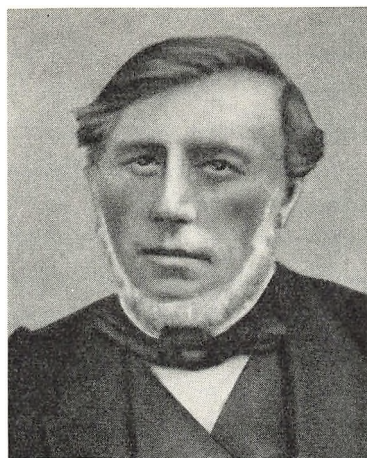
1869 betegner et Vendepunkt i Foreningens Virksomhed, da ikke alene giver den sig i Lag med at forhandle flere forskellige landøkonomiske Sager, som Indkøb af Tyre til Forbedring af Kvægbestanden, Præmiering af Samlinger af Avlsdyr, Fællesindkøb af kunstige Gødninger, og endelig et Husflidsspørgsmaal, der førte til Indkøb af Kurvepilestiklinger, men tillige har Foreningen i det Aar gentagende forhandlet om kommunale Spørgsmaal, bl. a. om Oprettelsen af en Kommunalforening for Bølling Herred. Denne Sags 2den Behandling endte med en Beslutning om, at der ved et senere Møde skulde tages endelig Bestemmelse om, hvorvidt Landboforeningen overhovedet skulde befatte sig med kommunale Sager. Endnu i 1906 er den ikke naaet til 3die Behandling.

Paa en Forespørgsel fra Kultusministeriet angaaende Ændringsforslag til Skoleloven af 1814, vedtog Foreningen ved et Møde d. 24. Maj 1869 at svare: »at man ansaa det for rigtigst at fastholde Skoleanordningen af 1814 i sin Helhed, saavidt Forholdene tillade det, men

*) Vistnok Anders Hansen, den senere Ejer af Slumstrup Møllegaard. — K. V.

Herredsfoged Lund, Skjern
Formand 1856-57.

Postekspeditør Lybecher, Skjern
Formand 1857-58.

at det maatte anses for ønskeligt, at Sogneraadene bemyndiges til, hvor saadant erkendtes nødvendigt, uden dertil at indhente Ministeriets eller Skoledirektionens Tilladelse, at oprette Pogeskoler for Børn indtil 10-aars Alderen, og med Lærere eller Lærerinder, der anses egnede til at give den fornødne Undervisning, dog saaledes: at Skolekommissionen kan bestemme, at Børn i Pogeskolen, som findes modne dertil, overføres til Hovedskolen, og at Skoletvangen oprettholdes ogsaa for Pogeskolen«.

At kommunale og Skolespørgsmaal paa den Tid har været istand til at aftvinge en Landboforening nogen Opmærksomhed, maa sikkert for det førstes Vedkommende tilskrives den Interesse for kommunale Sager, som skabtes i Befolkningen ved Loven om Sognekommunernes Styrelse af 6. Juli 1867, og for Skolesagens Vedkommende det Røre, som de grundtvigske Friskoler og Højskoler fremkaldte i mange af Landets Egne, og som sidst i 60erne var naaet til denne Egn.

Selv de nye landøkonomiske Spørgsmaal, som ovenfor er nævnedes, kan mere eller mindre direkte henføres som Frugt af Højskolens Indflydelse, men de faa voksne mænd, som allerede dengang ad denne Vej var vakte til Arbejde, kunde kun tjene som Pionerer for den

Skare af unge, virkelystne Mænd — ja, og Kvinder med — som i det næste Tiaar udgik fra Højskolen.

Indtil da maatte ogsaa de fleste landøkonomiske Opgaver, som Foreningen havde begyndt at tumle med, ligge uløste, og Foreningen maatte nøjes med endnu i en Aarrække væsentligst at virke til Kreaturholdets Forbedring.

Ikke engang de indkøbte Pilestiklinger evnede man at få til at gro. En saadan Grøde kom der først i den vestjydske Jord, da Dalgas ved sin Virksomhed i Hedeselskabet fik Troen paa, at Plantning kunde lykkes, prentet ind i Folkets Bevisthed.

Ogsaa Tanken om at rejse et Mindesmærke for Kong Frederik VII synes opstaaet i Landboforeningen og hører med blandt de mange, som Foreningen var optaget af i 1869. Mindesmærket blev rejst ved Skjernbrogaard i Aaret 1877.

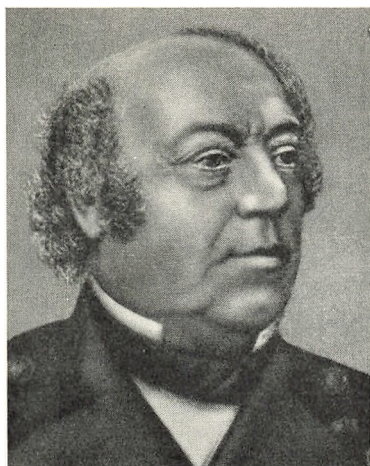
I Aarene 1870 og 71 sysler Foreningen med et Jernbanespørgsmaal, vel sagtens den vestjydske Længdebane, uden at dette dog er oplyst.

Apoteker Rasmussen i Tarm foreslaar at gøre et Forsøg med St. Hans-Rug, og det vedtoges at indkøbe 2 Tdr. paa Lønborggaard, der skulde leveres i Foraaret 1871 og derefter udsaaes hos Medlemmerne paa dertil egnet Jord, men Historien melder intet om Forsøgets Udfald.

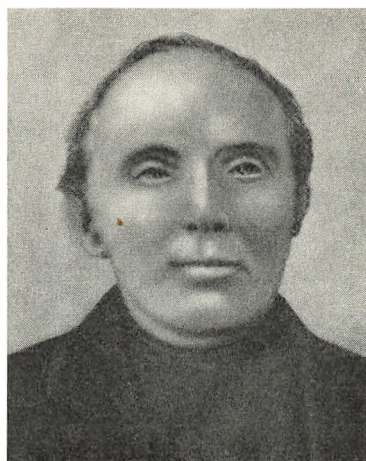
Samme Apoteker Rasmussen tilbød Foreningen at tilskyde 10 Rdl. til Hjælp til en Rejsemejerskes Løn, hvilket Tilbud modtoges med Tak, og det vedtoges at ansætte en Rejsemejerske, saasnart det kan ske. Betalingen sattes til 3 Mrk. daglig foruden Logi og forsvarlig Kost, hvilken Udgift afholdes af dem, der benytter Mejersken. Endnu dengang fik man ingen Mejerske. Der var for faa, der selv indsaa, at de trængte til en saadan Hjælp, og endnu færre, som mente, at Hjælpen var et saa stort Offer værd.

I Aaret 1871 vedtages nye Love. Medlemskontingenten bestemmes for Hartkornsejere til 2 Mrk. for den første Td., og 1 Mrk. for hver efterfølgende, og for Medlemmer uden Hartkorn 1 Mrk. aarlig.

Ved et Møde 31. Marts 1871 vedtoges, at Foreningen ikke fandt

Branddirektør Jansen, Skjern
Formand 1858-59

Gdr. T. Christiansen, Lundenæs
Formand 1869-70

Anledning til at give Korn til Franskmændene. — Og i samme Møde bestemtes at ansætte — senere Sognefoged — Jens Christensen af Skjern som ulønnet Bibliotekar, samtidig med at der træffes forskellige Bestemmelser, sigtende til at nyttiggøre Foreningens Bogsamling for Medlemmerne.

I Slutningen af 1871 oprettes paa Landboforeningens Initiativ »Bølling-Nørre Herreders Kreaturforsikring« med Herredsfoged Barfoed som Formand.

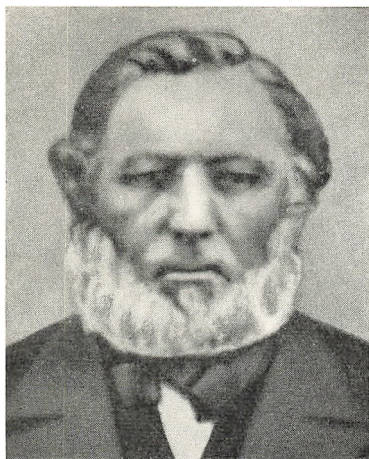
I Efteraaret 1872 modtog Foreningen en Indbydelse fra Horsens Landbrugsforening og to af dens Naboforeninger til at gaa med i en Fællesvirksomhed — der allerede var tiltraadt af 16 jyske Landboforeninger — hvis Opgave skulde være at virke for Formaal, som var fælles for Landboforeningerne i Jylland, og ved forenede Kræfter søge at naa sit Maal hurtigere og sikrere, end de evnede hver for sig. — Samvirkningens første Opgave skulde være at opnaa en bedre Ordning af Kreaturmarkederne i Jylland.

Foreningen besluttede ved et Møde den 18. November at indmelde sig i Samvirkningen og valgte som dens Repræsentant Folketingsmand *A. Clausager* til at deltage i et Møde den 30. November i Hor-

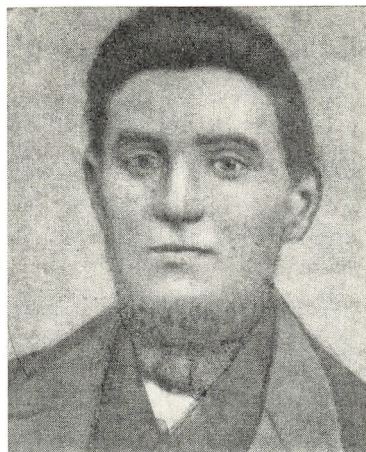
sens. — Ved dette Møde fik Samvirkningen Navnet: »Foreningen af jyske Landboforeninger«, den Forening som siden da og indtil nu har omfattet saa godt som alle Landboforeninger i Jylland.

Endelig i 1874 — blev efter mange forgæves Tilløb — antaget en Rejsemejerske, nemlig Karen Marie Røjkjær fra Holmsland, foreløbig for et Aar. Hendes Hjælp ydes til Medlemmer og Ikke-Medlemmer uden Prisforskell, og hver betaler Mejersken det fastsatte Vederlag for hver Omgang. Dette Forhold ændres det andet Aar til, at Vederlaget indbetales til Landboforeningen, og at Mejersken derefter faar sin Løn udbetalt af denne samtidig med, at Ikke-Medlemmer maa betale 1 Mrk. mere daglig. Virksomheden vinder nu efterhaanden mere Paaagtning og holdes med smaa Afbrydelser gaaende i flere Aar, de sidste med en Mejerist som Vandrelærer, den ophører først helt ved Andels- og Fællesmejeriernes Fremkomst først i Firserne. — Virksomheden fremkaldte en Kappelstrid mellem de fremmeligste paa Smørproduktionens Omraade og derigennem en Forbedring af Kvaliteten, der efterfulgtes af Kravet om højere Priser, hvad der havde til Følge, at de Købmænd, som mest gav sig af med Smørhandelen, antog en mejerikyndig Mand til at bedømme det leverede Smør og derefter afregnede det efter Godheden. Indirekte har altsaa denne Landboforeningens Virksomhed haft den Betydning, at den i nogen Maade har fremkaldt en Kvalitetsbetaling, det allerypperste Middel til at fremskaffe en god Vare — et Middel, man endnu i en Menne-skealder senere kæmper for at faa bragt i Anvendelse i sin fulde Udstrækning, uden at det dog er lykkedes helt.

1875 sender Foreningen et Udvalg til Landmandsforsamlingen i Viborg for at gøre Indkøb af prisbelønnede Agerdyrkningsredskaber. Ved at sprede disse om i Kredsen haaber man at kunne vække Opmærksomheden for Betydningen af, at der arbejdes med Redskaber, som udretter meget og godt Arbejde, og som samtidig arbejder forholdsvis let, og derigennem at give Stødet til en grundigere og bedre Jordbehandling. Udvalget gjorde Indkøb til et Beløb af 427 Kr. Redskaberne bortsolgte til Medlemmerne og indbragte 398 Kr., gav altsaa 29 Kr. i Tab — for Foreningens Kasse vel at mærke, men for-

Skolelærer Rasmussen, Tarm
Formand 1870-71.

Møller Hansen, Tarm
Formand 1871-73.

haabentlig er dette Tab mangefold opvejet ved den Nytte, de har bragt — et Forhold, der dog ikke lader sig kontrollere, da man dertil mangler Oplysning om Redskabernes Art og Beskaffenhed. Det kan dog med nogenlunde Sikkerhed formodes, at man væsentligst har anskaffet letgaaende Svinplove — den saakaldte Morsingplov — dybtgaaende Harver som Skotskharven og maaske et Par Radrensere og Hyppeplove.

Ved et Møde den 12. Januar 1875 antager Foreningen en ny Skikkelse, som den senere har beholdt, idet den da ophører med at være Dobbeltforening. Som saadan har den virket indtil da, nemlig som Dyrskue- og Landboforening, tildels med forskellige Medlemmer, men med fælles Bestyrelse. Det fremgaar iøvrigt ikke klart, i hvilke Forhold de to Afdelinger har staaet til hinanden, kun synes det, at der har været bedst Forslag i Landboforeningens Midler, da denne jævnlig maa yde Tilskud til dens fattigere Søsterafdeling, der har det som saa mangt et Smertensbarn i en Søkendeflok, at det vel bilder sig ind, at det sparer, men alligevel aldrig kan faa Pengene til at slaa til.

Kun 41 Medlemmer gaar ind under Forvandlingen, og dem skyldes

det altsaa, at Foreningen i Aar kan holde Jubilæum, men allerede den 10. April er dette Tal vokset til 128, og Væksten fortsættes en Stund endnu.

Foreningens Bogsamling forøgedes i Aarets Løb med nye Bøger af landøkonomisk Indhold for et Beløb af 200 Kr. Desværre blev den dengang som senere meget lidt benyttet, skønt den i Forvejen indeholdt et ikke lille Udvalg af den bedste ældre og nyere Landbrugs-litteratur.

En Bevægelse til at faa oprettet en Sygekasse finder ogsaa sine Talsmænd i Landboforeningen. Den tager Sagen op til Drøftelse og ned sætter et Udvalg. Det blev et Begravelsesudvalg.

I det hele taget er Aaret 1875 rigt paa nyt Stof, og den Interesse, Behandlingen af dette skaber i Kredsen, lønnes med livlig Tilgang af Medlemmer. Ved Aarets Slutning har Foreningen atter en Tilvækst af 22 Medlemmer, og Aaret gav kun to Udmeldelser.

Den Interesse for nye og flere Opgaver, som kendetegner 1875, fortsætter ogsaa ind i de følgende Aar. Man har saaledes til Forhandling Spørgsmaalet om Ændringer i Lovgivningen om Vands Afledning og Afbenyttelse, der endog forhandlede med Amtets andre Landboforeninger, og i 1877 arbejdes der for at faa oprettet et Brøndboringselskab, men der spores ikke positive Resultater af disse Opgaver.

Af blivende Værdi var derimod et Par andre Foretagender, som blev paabegyndt i de Aar, nemlig Fællseindkøb af Markfrø og Afholdelse af Forhandlingsmøder. Sædvanlig blev der afholdt 4 Møder om Aaret, mest i Kredsens Udkanter, og i en lang Aarrække var det næsten altid den for sin varme Interesse for Landbrugets Fremme bekendte Lærer Rasmussen i Tarm, der var Indleder. Ad den Vej er der udsaaet megen landøkonomisk Oplysning, og selv om det maa siges, at det tilsyneladende kun var et lille Tal, den kom tilgode, indirekte var det maaske ikke saa lille et Tal endda. Den Art Møder er med korte Afbrydelser senere fortsatte, men efterhaanden antog de et mere agitatorisk Præg, indtil de igen efter mange Aars Forløb atter fik den Opgave væsentligst at være oplysende, af og til med mere skolemæs-

sig Karakter, Side om Side med større Møder paa mere centrale Pladser, men igennem alle Stadier er fulgt som nogle af Foreningens mest trofaste et lille Tal af ældre Medlemmer, og det er netop de mest interesserede og forstaaende Tilhørere ved Lærer Rasmussens Møder i Halvfjerdserne.

I Stedet for at slutte sig til et Forslag fra Hammerum Herreds Landboforening om at antage en Vandrelærer i Forening med denne og andre Landboforeninger — der oplyses intet om, i hvilke Fag vedkommende skulde give Vejledning — mener Foreningen, at den bedste Vejledning vilde være en for Statens Regning dreven Mønstergaard. I dette Forslag dæmrer allerede Tanken om Foreningskonsulenter, der vel afvises her som saa mange andre Steder, men Trangen til at gøre noget i den Retning kommer alligevel tydeligt nok frem i Ønsket om, at Staten vil tage Sagen i sin Haand, og i dette Ønske ligger maaske Spiren til Statskonsulent-Institutionen.

Af en Meddelelse fra Landboforeningen for Falster, der oplæstes ved Generalforsamlingen 13. April 1878, ses det, at denne Forening allerede i 1876 har ladet udføre Gødningsforsøg, en Omstændighed, som gaar ganske upaaagtet hen og end ikke fremkalder den ringeste Antydning af, at man har savnet noget saadant her. Da Foreningen 18 Aar senere paabegyndte sine Gødningsforsøg, var der næppe nogen, som erindrede, at der før havde været Tale om noget saadant.

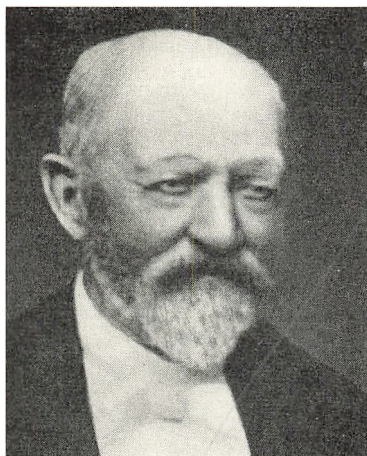
Fra Aaret 1878 og for et Tidsrum af 10—12 Aar er man saa optaget af den politiske Kamp, at alle Spørgsmaal ud over de rent dagligdags kun er istand til at afvinde Møderne en forbigaaende Opmærksomhed. Det eneste, som i de Aar har nogen Magt til at sætte Sindene i Bevægelse, er Misfornøjelsen med »Det forenede Dampskibsselskab«. De høje Fragttakster paa Kreaturer fra Esbjerg til England, som Selskabet opretholder, affødte af og til ret livlige Forhandlinger om, enten at Landmændene selv skulde overtage denne Rute eller ogsaa søge ved Tilslutning til et engelsk Selskab at fremkalde en alvorlig Konkurrence med det »Forenede«, men til at gennemføre en saadan Plan krævedes en fast Organisation, som man først en senere Tid fik i de store Andelssammenslutninger.

Med Aaret 1889 begynder et nyt Afsnit i Foreningens Liv. Ad mange Veje ansføres den til at gøre et alvorligt Forsøg paa ved Dannelsen af Kvægavlsforeninger at forbedre Kvægbestanden. Var det lykkedes, havde vi nu haft rent Land, men Vanskeligheden var og er netop den, at her, hvor mange Racer mødes, hver med sine Fortrin, haaber man stadig ved en Sammenkrydsning at beholde Fortrinene og slippe for Manglerne, og hvorvel Erfaringerne har vist, hvor uholdbar en saadan Opfattelse er, fortsættes dog trøstigt den Dag i Dag efter den samme Plan, eller rettere, der fortsættes uden Plan.

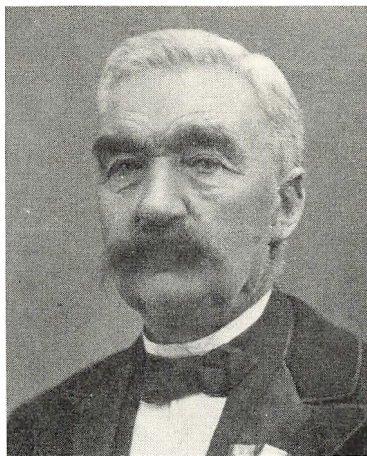
Skjern Sparekasse yder Foreningen et Bidrag paa 25 Kr. til Præmier, hvilket giver Anledning til, at man begynder at virke for Biavlens Fremme ved Hjælp af Præmier. I de nærmeste Aar derefter træder efterhaanden alle Kredsens Sparekasser til, paa en nær, hver med sit Bidrag, og disse er senere forhøjede, saa de nu udgør et ret anseeligt Beløb af saa meget større Værdi, som det ikke er baandlagt til Anvendelse i bestemte Øjemed.

I 1890 gaar man til Oprettelse af en ugentlig Torvedag i Skjern. Byboerne haaber derved at faa Kød og Havesager til billigere Priser, og Landmændene at faa mere for Produkterne ved at spare Mellemlandlerne. Foretagendet blev dog en Fiasko. Landbrugerne havde for lidt Havesager til eget Brug, intet at undvære, og den forventede Konkurrence med Gartnerne kom derfor ikke istand. Kødpriserne blev ganske vist mindre, men kun derved, at Slagterne solgte til Priser, som Landboerne ikke følte Trang til at underbyde, og efter en Maanedes Forløb blev de borte, og de gamle Tilstande var genoprettede.

1892 indgav Foreningen et Andragende til Markedskommissionen om ved Revision af Markedsforholdene at faa oprettet 2 aarlige Hestemarkeder i Skjern, hvad der skete et Par Aar senere. Ved en senere Revision blev der yderligere tillagt et, og fra den Tid har Egnen med de store Kvægmarkeder, den i Forvejen har i Tarm og Borris, og nu da Foraarsmarkedet i Skjern hører til de betydeligste Hestemarkeder i Vestjylland, en meget tilfredsstillende Ordning af Markedsforholdene.

Proprietær Matzen, Slumstrup
Formand 1873-86.

Gdr. J. Andrup, Lønborg
Formand 1886-88.

I 1892 besluttede Foreningen at uddele Holdepenge til enkelte, fortrinlige Hoppeplage for at forhindre, at disse — hvad jævnlig skete ved den Tid — blev bortsolgte fra Egnen til Skade for Avlen. For at kunne virke noget i den Retning, maatte en saadan Holdepenge være af en nogenlunde Størrelse, og undertiden naaede den da ogsaa til 50 Kr., og enten det nu var dennes Skyld eller ikke, fra den Tid er der sjældent solgt af de allerbedste af Kredsens Hopper, og Hoppebestanden er, som en naturlig Følge deraf, forbedret kendelig. Holdepengene forpligtede Ejeren til at beholde Hoppen eller sikre Foreningen, at den blev inden for dens Omraade, indtil den var for søgt som Følhoppe.

I Slutningen af Aaret oprettedes paa Landboforeningens Initiativ 6 Husflidsforeninger, der arbejdede godt i flere Aar. De første Aar støttedes de af Landboforeningen, dels ved direkte Tilskud, men især ved, at den ved sine store Møder medtog Foredrag om Landbohusflid, og ved at sætte Husflidsudstillinger i Forbindelse med disse.

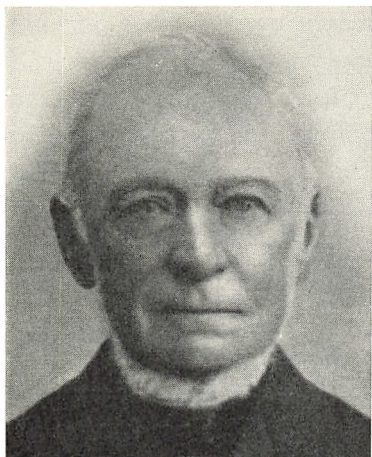
I 1893 gøres Forsøg paa, og dette Forsøg er senere gentaget, at faa Forsøgslaboratoriet til at anlægge Fodringsforsøg med Malkekøer paa Egnens større Gaarde for at komme til Klarhed over Værdien af

Hø, og navnlig Værdien af de store Høsmængder, der avles i Skjernaadalen. Ønsket om disse Forsøg var navnlig fremkaldt ved, at der paa den Tid eller maaske lidt før i Foredrag og Bladartikler jævnlig blev fremsat den Paastand, at Hø væsentligst havde sin Værdi som Fyldefoder — en Paastand, som vel de fleste ansaa for meget overdreven, men som dog for mange havde til Følge, at de fik større Tillid til Købmandens Foderstoffer end til deres egne. Nu har Kontrolforeningerne forlængst godtgjort, at Teorien var gal. Godt Hø, eller maaske meget godt Hø, er ofte udbragt til 2 á 2½ Øre Pundet, selv om det er anvendt i Mængder op til 16 Pund daglig pr. Ko. Alligevel maa man fremdeles haabe, at Forsøgslaboratoriet engang naar til Vestjylland med sine Høfodringsforsøg, der er endnu mange ubesvarede Spørgsmaal vedrørende Høets Værdi tilbage.

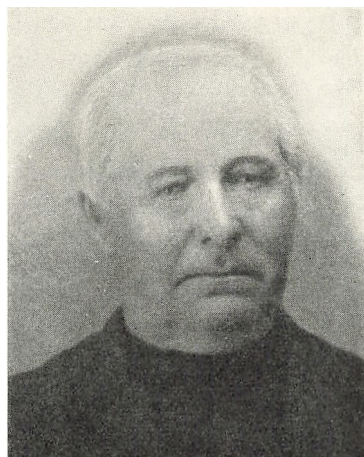
1894 indstiller Landboforeningen Gdr. Jens Thomsen, Ahlergaard i Borris til Ridderkorset som Anerkendelse for det overordentlig dygtige Arbejde, han har nedlagt paa sin Gaard ved Plantning, Opdyrking af Hede og Anlæg af Enge. Et Arbejde saa dygtigt paa dette Omraade, som det næppe endnu er set udført af en enkelt Mand. Efter Sigende er Jens Thomsen Landets første og eneste Bonde, der har faaet Ridderkorset som Anerkendelse for Landbrugsarbejder udført i egen Bedrift.

Samme Aar naar Bevægelsen for Fjerkræavl til Egnen. Foreningen vedtager at yde Præmier til Høns ved næste Aars Dyrskue. Hønsene fremstilles ved Skuet og bliver foreløbig bedømt, men Præmien udbetales først, efter at to kyndige Mænd har besigtiget Hønseriet i Hjemmet og overbevist sig om, at det bliver praktisk og dygtigt ledet, og saa vidt muligt om, hvor indbringende det har været.

1895 oprettes, efter at der Aaret før i Landboforeningen er udført et større Forarbejde for Sagen, *Bølling-Nørre Herreders Tyendeforening* med en ældre lignende Forening i Skodborg-Vandfuld Herreder som Forbillede. Foreningen fik straks betydelig Tilslutning og har senere arbejdet jævnt godt fremad. Foreningens Formand, Søren Vestergaard, Vostrup, meddeler herom følgende: »Tyendeforeningen stiftedes paa Landboforeningens Initiativ i Aaret 1895, 75 Sparere

Gdr. A. B. Clausager, Sædding
Formand 1888-91

Branddir. A. Clausager, Skjern
Formand 1891-93

indskød det første Aar 6200 Kr., og 11. April 1906 var Antallet af Sparerere 360, der tilsammen havde indestaaende i Foreningens Sparekasse 90.807 Kr. Fra Stat, Kommune og Private samt fra Skjern Sparekasse er ydet et Tilskud paa ialt 1964 Kr., hvilket væsentligt medgaar til forhøjet Rente af Indskuddene. Renten er $4\frac{1}{2}\%$, og Driftsudgifterne kun 1 Kr. pr. 1000 Kr. Indskud.

Forsøgsvis var der de sidste Par Aar afholdt større Møder paa centrale Pladser med landøkonomiske Foredrag af flere Talere, og fra 1895 gaar man over til to Dages Møder med 3 Talere daglig, paa lignende Maade som den Art Møder var begyndt, og som de endnu holdes i Ulfborg-Hind Herreders Landboforening. Som Regel blev der til saadanne Møder knyttet en Smørudstilling fra Amtets Mejerier, hvilket skete ved Samarbejde med Amtets Mejeri- og Mejeristforening, ved hvis Foranstaltning der da blev holdt et Foredrag om et Mejerispørgsmaal. Efter ca. 6—7 Aars Forløb vendte man dog tilbage til en Dags Møder, sjældent med mere end to Talere, og samtidig optog man atter Smaamøderne længere ude i Kredsen, saasnart der fra et Sogn fremkom Ønske derom. Ikke sjældent afholdes et saadant Møde i Forbindelse med Stedets Mejerikreds, der da bestemmer, hvilket

Spørgsmaal der skal staa paa Dagsordenen, og efter hvis Ønske Mødet da bliver Forhandlings- eller Foredragsmøde.

De Spørgsmaal, der fra den Kommission, som var nedsat for at indsamle Materiale til et Lovforslag om Jord til Landarbejdere, blev stillede til Landboforeningerne, fik her en ret udførlig Behandling. Et Udvalg, bestaaende af 5 Husmænd, blev nedsat til i Forening med Bestyrelsen at gennemgaa Spørgsmaalene og udarbejde Landboforeningens Svar, hvilke blev forelagt og vedtaget paa en Generalforsamling.

Som Prøve hidsættes et Par af de indsendte Svar. Paa Spørgsmaal ad 4, angaaende hvilken Indflydelse Landboforeningen antager, at den paatænkte Lov vil have paa Arbejdsforholdene paa Landet: »Vi antager, at den Strøm af Arbejdskraft, der stadig gaar fra Land til By, til Skade for Landbruget, derved vilde mindskes, dog mener vi, at Lodderne bør være saa store, at de aabner Ejeren Udsigt til i det væsentligste at kunne leve af sin Jord, thi derved vilde der skabes gode Hjem, hvorfra man kan vente vil udgaa dygtige og paalidelige Tyende, og alene ad den Vej vil der sikkert kunne udrettes ikke saa lidt til Forbedring af Tyende- og Arbejdsforholdene.«

Og som Svar paa en Anmærkning i Tilslutning til Spørgsmaalet:

»I en længere Aarrække har Egnens Rigdom paa Hede-, Kjær og Mosearealer aabnet ubemidlede, kraftige og virkelystne unge Menneskers Udsigt til efter nogle Aars strengt Arbejde at opnaa en forholdsvis selvstændig og betrygget Stilling. Dette Forhold er imidlertid, ved de senere Aars dalende Produktpriser samtidig med, at Produktionsmidlerne er blevet dyrere, ganske forandret. Hedebondens Kaar er nu lidet attraaværdig, og Virksomheden som Opdyrker af nyt Land er her ifærd med at standse. Da det desuagtet maa anses for heldigt, om den kunde fortsættes og fremdeles afgive Hjem for en Del af Landbrugets Arbejdere, henstilles til Landbokommissionen at søge tilvejebragt en Ordning, hvorefter Adgang til at komme i Besiddelse af helt eller delvis udyrkede Jordlodder kan ske paa særegne gunstige Vilkaar.«

Ved Samarbejde med flere af Egnens dygtige Lærere virkede Foreningen ihærdigt for at fremme Aftenskoleundervisningen og søgte dertil at faa knyttet nogen Landbrugsundervisning. Til Hjælp for Læreren, hvor der var tilstrækkeligt Tilslutning fra Beboernes Side, skulde da Landboforeningen holde en Landbrugslærer, som kunde undervise i 3 Skoler 2 Aftener ugentlig i hver. Skønt 400 Kr. Tilskud fra Landboforeningen og Velvilje fra Lærerne, lod Planen sig desværre ikke gennemføre, thi ad den Vej kunde der udrettes meget til Gavn for Ungdommen, men Tiden var endnu ikke inde dertil. Først meldte sig Vanskeligheder med at finde en egnet Lærer, der var villig til at paatage sig Arbejdet, og dernæst Uvilje fra Amtsskoleraadets Side til at yde Tilskud til Aftenskoler af den Art. Man vidste jo ikke, hvad galt de kunde bedrive. Under Behandlingen skal der endog være falden en Udtalelse om, at en saadan Skole kunde blive farlig for de unge, der kunde let ad den Vej indsnige sig brandesianske Anskuelser. Amtsskoleraadets Stilling er meget mærkelig og kom Foreningen ganske uventet. Ingen havde tænkt, at den Sags Fremme kunde møde Hindringer fra Autoriteternes Side, og dog burde man have vidst, at en Skoletanke, fremkommen fra andre end Skolens Mænd, vilde faa en torner Vej gennem Skoleautoriteterne. Afslaget vakte Mismod i Bestyrelsen, og Sagen blev henlagt.

Nærmest som en Frugt af Statskonsulent Frederik Hansens Foretagsvirksomhed i Egnen opstaar Tanken om at anlægge et Par Forsøgsmarker, hvor der i en 3-aarig Periode skulde foretages sammenlignende Forsøg med forskellige Kunstgødninger. Opgaven var til at begynde med nærmest at udfinde Benmelets Værdi i Forhold til andre fosforrige Gødninger, og ret snart fik man det Svar, at Benmelet, især det hjemmeslaaede, var alt for dyrt i Sammenligning med Thomaslagge og Superfosfaterne, ogsaa naar man regner med det kvælstofrige Benmel, da Kvælstoffet i dette meget billigere erstattes af den hurtigere virkende Chilisalpet.

Denne Forsøgsvirksomhed er efterhaanden udvidet til at omfatte Forsøg af længere Varighed, saaledes en vedvarende Græsmark paa

højtliggende, god Muldjord, hvor Gødningsspørgsmaalet søges besvaret samtidig med, at man skaffer sig Besked om, hvilken Indflydelse Bearbejdningen med en skarptandet Harve og en Nybesaaning med rigelig Indblanding af Bælgplanter foretagne med nogle Aars Mellemrum har med Hensyn til at forbedre Græsbestanden og medføre en større Ydelse. De 5 Aar, der er gaaet, har vel vist kendelige Udslag for Bearbejdningen, og med gunstige Vejrforhold for Eftersaeningen har denne bevirket en betydelig Forbedring af Plantebestanden, men Resultatet er dog samtidig foreløbig dette, at der ikke ved nogen af de anvendte Kulturmetoder kan opnaas et helt tilfredsstillende Udbytte af en vedvarende Græsmark, hvor Fugtighedsforholdene ikke er særdeles gode.

Omtrent samtidig blev indlagt et Sædskifteforsøg paa et 2 Td. Ld. stort Areal Sandmark i Skjern med to 10-Marks Skifter. Den ene med et Sædskifte, der almindelig benyttedes paa Egnens Sandjorder, den anden mere moderne med rigelig Anvendelse af Grøngødning — Lupin — og med et Par Rodfrugtafgrøder — Kartoffler og Gulerod — i hver Omdrift. Dette Forsøg har givet et meget smukt Resultat til Fordel for den nye Drift, og Virkningen deraf spores ikke alene i den Interesse, det har affødt for Sandjordsdrift, men er allerede kendelig paa Driftsmaaden i flere Bedrifter paa Egnen. I Fjor er anlagt en lignende Forsøgsmark i Foersom ved Tarm.

Haand i Haand med Gødningsforsøgene er fra 1896 gaaet en Række Roedyrkningsforsøg under Forsøgsleder Helwegs Ledelse. Disse Forsøg, som fremdeles holdes gaende her og flere Steder i Vest- og Nordjylland, har været og er et interessant og meget nyttigt Hjælpemiddel til Fremhjælp af Roedyrkning i Vestjylland. Kaalbroksvampens ødelæggende Virkninger paa Kaalrabi- og Turnipsmarkerne var nærved at tage Modet fra vore fremmeligste Roedyrkere, men i rette Tid paaviste Helweg, at det gaar an ogsaa i Vestjylland paa nogenlunde god Jord at indskyde en Runkelroeafgrøde for at faa længere Afstand med Roeafgrøderne af den korsblomstrende Familie, hvorved Faren for Kaalbroksvampen blev meget ringere. Og saa har man lært af disse Forsøg, at det i mange Tilfælde er fordelagtigere at dyrke

Roer paa flad Jord end paa Kamme, og endelig har de affødt en rigtig Forstaaelse af Roernes Værdi gennem de talrige Tørstofbestemmelser, de har givet Anledning til, samtidig med at de har bidraget til en bedre Behandling af Roemarken baade selve Jordbehandlingen og Dyrkningen, i sidste Henseende navnlig ved den Færdighed og Sikkerhed i Arbejdet, som mange unge Mennesker har opnaaet ved Kursus paa gode Læresteder i Sukkerroeeegnene.

Nogle Aar senere antog Foreningen en ung Mand — Landbrugs-kandidat *M. K. Kristensen*, senere Konsulent i Varde og Skanderborg — som Lærer i Roedyrkning. Paa den Maade kom Undervisningen i de Arbejder, som forefalder i Roemarken, mange flere tilgode, og den Øvelse, som mange unge opnaaede i de Arbejder under hans Vejledning, har da ogsaa kendelig bidraget til, at Roemarkerne holdes anderledes rene nu end før. Allersidst har Foreningen forsøgt at faa Roedyrkingen over paa særlig dertil uddannede Folks Hænder som Akkordarbejde, hvad der vel nok i Fremtiden vil vise sig at være den billigste og bedste Maade, men endnu har man ikke fundet en Form for en saadan Ordning, som fuldt tilfredsstillende alle Parter.

Landboforeningens Forsøgsvirksomhed omfatter endvidere Gødningsforsøg paa Enge, Saatidsforsøg med Rug og Dyrkningsforsøg til Sammenligning mellem graa og gul Havre. Som det ses er denne Virksomhed ret omfattende. I de sidste Aar har denne, paa nær Røeforsøgene, været ledet af Foreningens Konsulent, og det skyldes hans dygtige Arbejde paa dette Omraade, at de har kunnet opretholdes i et saadant Omfang, der endda med korte Mellemløb udvides.

1897 rejser Landboforeningen en Mindesten for Dalgas paa Dejbjerg Bakker, efter i 2 Aar at have anstrengt sig paa et finde en passende Indskrift at sætte paa den, og endda blev denne langtfra god. Ret morsomt nægtede »Foreningen til antikvariske Mindesmærkers Bevarelse« Tilladelse til at anbringe Stenen paa en stor Kæmpehøj, som netop findes paa den Plads, man havde udset til den, og Landboforeningen maatte da bygge en Høj at rejse den paa, for at den ikke skulde forsvinde blandt Omgivelserne.

Nu staar den der, høj og anselig, paa et af de Steder i Landet, hvor-

fra der er den videste Udsigt. Paa denne lynggroede Højslette, hvorpaa der findes enkelte bakkede Partier, prydet med talrige Kæmpehøje, havde fordem Rakkerne et af deres Hovedkvarterer her i Landet. Nu ejes den af Hedeselskabet, er allerede delvis tilplantet og vil udgøre en af Fremtidens store Skove i Vestjylland. Pladsen, hvor Stenen staar, vil da blive Egnens naturlige Mødeplads for store Sommermøder, med det for Øje er Pladsen valgt og indrettet. Den Slægt, som gjorde det, oplever ikke at se disse Møder, ved heller ikke hvordan de vil forme sig, men man tager næppe meget fejl, naar man i Nutidens Gymnastik- og Sangfester ser Begyndelsen til Fremtidens store Ungdomsmøder, og mon det skulde være helt galt at spaa, at den Tid kommer, da disse og andre Idrætter vil danne Forspillet til de ældres Møder i det fri, enten de er af den ene eller den anden Art. Da vilde det rette Sammenspil være opnaaet, og Haabet om, at det Efter spil, som Rusdrikken ofte forvolder, kan forsvinde, vil da være sin Opfyldelse nær, meget nærmere og bedre end ved at fjerne det ved Lovbud, ogsaa af den Grund, at dette Middel intet nytter, før det ikke behøves.

I Treaaret 1899—1901 afholdt Foreningen aarlig et 14 Dages Landbrugskursus. Denne Kursusrække var planlagt med den Forudsætning, at det væsentligst blev de samme Elever, der dannede Skoleholdet gennem alle 3 Aar, og det var da Opgaven, at alle Landbrugets Hovedfag skulde gennemgaas i store Træk i de 3 Kursus. Som man havde tænkt sig og ønsket det, blev det fortrinsvis bosiddende Folk, Skoleholdet kom til at bestaa af, og Foredragene maatte derfor lægges tilrette paa en saadan Maade, at den Oplysning, de skulde meddele, blev i størst mulig Omfang et Svar paa de Spørgsmaal, som Eleverne mødte med fra deres daglige Arbejde. Paa den Maade skulde det naas i den forholdsvis korte Tid at meddele ældre Folk den Forstaaelse af og Interesse for Gerningen for de smaa og de store Ting, der forefalder i den praktiske Landbrugsvirksomhed, som kan bidrage til, at den giver lidt større materielt Udbytte, men navnlig større Glæde af det Arbejde, som let det foruden falder trælsomt.

DALGAS

Golde Hedes sløvende
 Væsen
 seirrig han overvandt.
 Liv han tændte
 Kæmperøsten
 Vej til Folkets Hjerter
 fandt.

De fleste af vore ældre jyske Landbrugskonsulenter har virket som Lærere ved disse Kursus, og jeg tror, at alle Deltagere endnu med Glæde mindes de Timer, de den Gang tilbragte paa Skolebænken. Jeg tror endvidere, at de fleste og ikke mindst de ældre Elever, de fra 30 til 50 Aar, har derigennem faaet nogen Erstatning for Savnet af et Landbrugsskolekursus, et Gode, som jo kun meget faa fik Del i for en Menneskealder eller endnu kortere tilbage.

Med Aarhundredskiftet optager Foreningen igen et Arbejde for at opnaa et bedre Udbytte af sin Virksomhed til Fremme af Husdyravlens. Først ved en Omordning af Præmieringen ved Dyrskuerne og

dernæst ved at føre Stambog over de allerbedste af de ved Skuerne fremstillede Dyr, først og fremmest dem, som blev tilkendt 1. Præmie, hvorigennem disses Betydning for Avlen kunde kontrolleres. Desværre har den Side af Arbejdet ikke været fulgt af Befolkningen med den Interesse, som den fortjente. Mere Betydning fik foreløbig dette, at man gik over til faste Præmier for alle 1. Præmie Dyr og tillige for 2. Præmie Hopper. I de forløbne 6 Aar har 1. Præmie været: for Hopper 30 Kr., for Tyre 25 Kr. og for Køer 20 Kr., og ligeledes har 2. Præmie for Hopper været 20 Kr. Dommerudvalgene har ved de smaa Skuer som bekendt vanskeligt ved at frigøre sig for den Tilbøjelighed at ville medtage et alt for stort Tal af de fremstillede Dyr til Præmier. Saa vidt det nogenlunde gaar an, gælder det om, at alle faar en lille Udmærkelse, man tænker ikke paa, at den ophører med at være Udmærkelse i samme Grad, som den bliver almindelig. Med den nye Ordning fratog man Dommerne den Fristelse og kom bort fra at anvende Drikkepengesystemet ved Præmieringen, thi at man endnu gør de lavere Præmier smaa, undertiden meget smaa, gør ikke saa megen Skade, da det dog ikke kan ventes, at de lavest præmierede Dyr alligevel faar synderlig Betydning for Avlen.

I de samme Aar vaagner Interessen for at forbedre Hestebeslaget, hvilket medfører, at Foreningen i Løbet af 3—4 Aar yder 5 Landsbysmede Understøttelse til et 2 Maaneders Kursus i Beslagslære ved Landbohøjskolen, et Kursus, som det var ønskeligt blev benyttet meget mere end hidtil.

Til Forbedring af Svineavlens oprettede Foreningen allerede i 1898 et Avlscenter for Landsvin i Skjern. Et Par Aar senere oprettedes atter to Centre og senere endnu flere. Adskillige af dem er senere nedlagte, og i Øjeblikket er der i Foreningens Kreds kun to Centre, et for Landrace og et for Yorkshireracen. Begge disse Centre har en meget god Bestand af Stamdyr. Men først naar den Tid kommer, da den Planløshed, der nu hersker i Egnens Svineavl, er afløst af et maalbevidst Arbejde, kan Centrenes Betydning for Avlen gøre sig fuldt gældende, og først da vil det lykkes Foreningen at oprette flere Centre.

Ringkøbing Amtsraads Bestemmelse om Brug af bredfælgede

Vogne gav Anledning til, at Landboforeningen besluttede at undersøge, om de ved det utvivlsomme Gode, de vilde medføre ved at spare paa Vejene, til Gengæld vilde gøre Kørselen tung for Trækkraften, hvilken Undersøgelse skulde ske paa den Maade, at der anvendtes Vogne med forskellig Fælgbredde ens læssede og paa et ensartet Vejstykke. Til at forestaa Prøverne valgtes et 3-Mands Udvalg, og Statskonsulenten i Maskinbrug V. Dencher havde givet Løfte om at bistaa dette. Dencher døde imidlertid inden Prøverne blev gennemført, og da Udvalget ikke mente at kunde gennemføre Prøverne paa egen Haand, blev de indstillet. Udvalget fik derimod en anden Opgave, nemlig at prøve de forskellige Landbrugsredskaber og Maskiner, som paa den Tid ved en energisk Agentvirksomhed i stort Tal blev spredte paa Egnen. Disse Prøver er senere fortsatte, og for det meste er der afholdt et hvert Aar. De har ganske sikkert ikke gjort saa lidt Gavn, dels som Vejledning i, hvilke der særlig passer for Egnens Forhold, dels ved, at man tildels er bleven fri for det i flere Henseender uheldige Forhold, at man i samme Egn har et Utal af Maskin- og Redskabsformer indenfor samme Afdeling, hvad der jo, foruden det, at flere af dem er ringere egnede for Forholdene, tillige har den Ulempe, at Reparation og Anskaffelse af Reservedele gøres besværligere og dyrere.

Malkesagen. I Aarhundredets Slutning rejstes en Bevægelse af en i danske Landbrugsforhold hidtil ukendt Styrke for at give Malkearbejdet den tabte Anseelse tilbage. Bevægelsen maa nærmest opfattes som fremkaldt af et Nødraab fra Landbostanden, der nylig har overstaet en ret vanskelig økonomisk Krise og nu atter trues med at skulle kastes ind i en ny, værre end den første, ved at maatte opgive eller indskrænke Smørproduktionen, den Gren af Bedriften, som gav Landmanden den bedste Indtægt og den største Anseelse, fordi ingen længere vilde paatage sig at udføre det allervigtigste Arbejde, der overhovedet kan blive Tale om i Nutidens Landbrug, nemlig Malkningen.

Paa anden Maade kan man næppe forklare sig, at en Bevægelse, rejst af en enkelt Mand, og Agitationen baaren af ham alene, i Løbet

af et Par Aar afføder et formeligt Kapløb til Ladelund for gennem et Kursus i den Hegelundske Malkemetode at dygtiggøre sig til at fylde sin Plads i den Hær, som skal bøde paa Fortids Forsømmelser og bringe Malkearbejdet til Ære igen.

Hegelunds Ideal — at gøre Malkningen til et saa anset og vellønnet Arbejde, at det blev attraaet af alle, unge og gamle, Mænd og Kvinder, et Arbejde, som man gik til i pæne Klæder i rene, lyse og luftige Stalde, et Arbejde, som blev udført frem for noget andet med Lyst og Forstaaelse — det er ikke naaet. — Bevægelsen er nu sagtnet. Ingen føler det længere som sin Borgerpligt at skulle gennemgaa et Malkekursus, og de, der tog deres Kursus, begyndte forlængst at være mindre nøjeregnende med Metoden, og endnu betragtes det ikke for nogen stor Ære at være Malkepige. — Men noget er der naaet af alt det, der var sat som Maal, dog mest tegner det til, at Maalet skal naas ad noget andre Veje end fra Begyndelsen tilsigtet.

Denne Landboforening tog meget virksom Del i dette Arbejde, først gennem Foredragsvirksomhed og allerede i Sommeren 1900 ved Præmiemalkninger. Som Præmie til de flinkeste blev givet frit Kursus paa Ladelund og til andre, navnlig de yngste, Malkedragter. — Et Aar senere lod Foreningen — ligeledes paa Ladelund — uddanne to unge Mænd som Malkelærere, og i de nærmeste Aar derefter gav disse Vejledning i Malkning i Hjemmene, og ogsaa paa andre Maader søgte Foreningen ved Hjælp af sine Malkelærere at fremme Interessen for Malkningen omkring i Kredsen. Nu er ogsaa denne Virksomhed standset. Det gik med denne som saa mangen anden: den begyndte saa lovende, mange ventede sig saa meget af den, og dog er man knap istand til at øjne, hvad den har gavnet. Hvor sjældent dog det kendes, at selv en Bevægelse, fremkaldt af den varmeste Interesse og næret af det mest uegennyttige og opofrende Arbejde, har gavnet og glædet, som det var tilsigtet! — Lad os da haabe, at det alligevel sker, maaske under andre Former, end vi i Øjeblikket er istand til at iagttage. Det ærligste og bedste Arbejde kan ikke være spildt.

Med Aaret 1903 træder Foreningens Virksomhed for Planteavlens ind i et nyt Afsnit. Samtidig med en Paavirkning udefra, hvori Stats-

konsulent Fr. Hansen dengang som tidligere udøvede den væsentligste Indflydelse paa Retningen i dens Arbejder for Planteavl, afleder Foreningens mange Forsøg et Arbejde for renere Marker og bedre Sædkifte; og som Præmiering paa saa godt som alle Landbrugets Omraader har været det første Middel, der har været anvendt som Hjælpemiddel til Fremgang, blev denne da ogsaa taget i Brug her.

Ansøgerne vælger frit, i hvilken af 3 Klasser, de ønsker at konkurrere. 1. Kl. omfatter hele Markbrug, 2. Kl. Roe- og Kornmarker og 3. Kl. Roemarken alene. Præmierne er henholdsvis 75, 50 og 25 Kr. Hovedvægten lægges paa Afgrødernes Renhed, Sædsiftet og især Nettoudbyttet.

Samtidig optoges et Arbejde for Forbedring af Saasæden, hvilket sker ved at antage Fremavlere af Stamsæd for de tre paa Egnen mest dyrkede Kornsorter — det Arbejde, som maaske hidtil har været mindst paaskønnet.

Til de ovenfor skitserede Arbejder i Marken knyttede sig en ret betydelig Virksomhed for en Forbedring af Egnens Havebrug. Allerede i Foraaret 1899 anlagdes en Forsøgshave med Frugttræer paa Bøllinglide og i de nærmest følgende Aar Køkken- eller Urtehave i Skaarup, Skjern og Foersom. Alle disse Haver er anlagt med Tilskud fra »Det jydskes Haveselskab«, og Statskonsulent Reidel tilkommer en væsentlig Del af Æren for, at denne Virksomhed er lykkedes og allerede har udøvet en kendelig Indflydelse paa Egnens Havebrug. Endvidere skal nævnes med Tak forhv. Møllejer Jens Pedersen, Foersom, og Gartner Oldager, Skjern, for den Støtte, de har ydet Landboforeningen til Havebrugets Fremme, den første ved en Pengegave og sidstnævnte ved i flere Aar at yde Træplanter til og Anlæg og Plantning af Læplantninger ved et Husmandshjem om Aaret gratis.

Ret naturligt førte denne Virksomhed i Mark og Have snart til, at man ønskede ved en Fremstilling af Produkterne at vise, hvilke Forbedringer, der alt var naaet ved de nyere Dyrkningsmaader, ogsaa ved derved at anspore til yderligere Fremskridt; og allerede i Efteraaret 1904 afholdt Landboforeningen en Plante- og Havebrugsudstilling i

Skjern, der mødte en Tilslutning og Forstaaelse, som Foreningen aldrig tidligere har haft til sine Foretagender, og der er heller ikke Tvivl om, at den har haft en gavnlig Indflydelse, ikke mindst paa Havebruget. Det lykkedes ved denne Udstilling for første Gang at vække Kvindernes Interesse for Landboforeningens Virksomhed, hvoraft det første Udslag blev Foreningens Husholdningsaftenskoler de to følgende Aar, hvortil der straks meldte sig over 500 Deltagere.

1906—1931

I Anledning af Landboforeningens 75 Aars Jubilæum i 1931 blev udgivet et Jubilæumsskrift, hvori Niels Pedersen, Skaarup, bl. a. skriver:

Naar man skal give et Omrids af Landboforeningens Arbejde i Tiden 1906—31, og navnlig naar det tænkes at skulle yde Bidrag til Oplysning for kommende Slægter om Landbrugsforhold paa denne Egn for det nævnte Tidsrum, saa vil det maaske være paa sin Plads at begynde med en kort Omtale af de ydre Forhold, hvorunder dette Arbejde er udført, især da de 25 Aar i flere Henseender har vendt op og ned paa Forholdene.

Efter Landbrugskrisen i de sidste ca. 15 Aar af forrige Aarhundrede begyndte der med Aarhundredskiftet en Opgangsperiode, og denne fortsattes jævnt og roligt indtil de sørgelige berømte Augustdage 1914, da Verdenskrigen udbrød. I Slutningen af denne Opgangsperiode var Erhvervsforholdene saa gode, sunde og ligevægtige, som de maaske næppe nogensinde har været hverken før eller siden; men ved Krigens Begyndelse brød det hele sammen til et Kaos saa at sige paa een Gang.

Blandt alt det, som Lovgivningsmagten foretog sig ved Krigens Udbrud, skal her nævnes, at den — skønt vistnok ingen endnu har kunnet paavise Nødvendigheden af dette Skridt — fritog Nationalbanken for Pligten til at indløse Pengesedler med Guldmønt, hvor-

efter Seddelpressen kom i stærk Fart, hvilket havde til Følge, at Pengesedlerne sank i Værdi, og vi fik de saa omtalte Valutasvingninger. Eksempelvis kan nævnes, at Papirkronen i det mindste én Gang (November 1920) var nede i en Kurs af 49, og Svingningerne holdt sig, indtil Kronen atter i 1927 naaede Pari og igen blev fastlagt til Guldet. Samtlige andre Forhold var ligesaa forvirrede; Priserne paa alle Varer steg til hidtil uanede Højder, men for Fødemidler af dansk Produktion (iøvrigt ogsaa andre danske Varer, f. Eks. Brænde) blev der dog Tid efter anden fastsat Maksimalpriser. — En Ko kostede ikke sjældent 1200 Kr., og Heste betaltes til en Tid med 4000 Kr. pr. Stk. Folk, som maaske før kun havde set en Hest paa Afstand, optraadte af og til som Hestehandlere og tjente ofte store Penge. — Børspapirer (f. Eks. Dampmølle- og Skibsaktier o. m. fl.) jobbedes op til en Stigning paa flere Hundrede Procent, medens særlig Kreditforeningsobligationer daledede meget stærkt i Kurs. Spekulationen florerede paa snart sagt alle Omraader og indenfor samtlige Erhverv, vel dog mindst indenfor Landbruget; og naar man saa ved, at Forholdene var mange Gange værre i de af Krigen hærgede Lande, saa forstaar man bedre den lange Tid, der hengaar, og den Gæring, der er, før Forholdene igen kan glide ind i et roligt Leje.

Efter Krigen mærker vi ogsaa her dens Følgesvende og Efterfølgere, smitsomme Sygdomme blandt Mennesker og Dyr. — I Aarene 1918—22 har vi gentagne Epidemier af den saakaldte »spanske Syge«, vel nærmest en ondartet Influenzasygdom, der bortrev mange Mennesker, ofte efter kun 1 à 2 Dages Sygdom, og særlig Folk, som var i deres kraftigste Alder; og det ses, at Landboforeningen af Hensyn til Smittefarens flere Gange har aflyst Møder og Kursus. I Aarene 1921—26 anrettede Mund- og Klovsyge betydelige Ødelæggelser blandt Kvæg og Svin, og for ikke at sprede Smitten har Foreningen ingen Efteraarsgeneralforsamling afholdt i 1924, og i 1926 blev Dyrskuet af samme Grund aflyst umiddelbart forud for Tiden for dens Afholdelse.

Ved Delegeretmødet i Vinteren 1906 indenfor »De samvirkende Landbo- og Husmandsforeninger i Ringkøbing Amt« blev det vedta-

get at søge oprettet en Kreatureksportforening for Vestjylland, og Foreningen her vedtog paa sin Generalforsamling i Marts samme Aar at søge at tegne Medlemmer til nævnte Eksportforening. Denne blev ogsaa oprettet og fik Navnet »VestjydsK Kreatureksportforening«, og den begyndte sin Virksomhed vistnok i Aaret 1910. Den har til Tider en meget betydelig Omsætning; men det synes, som om en Del Medlemmer har skadet dens gode Omdømme noget ved af og til at overtræde dens Vedtægter; *de burde vel i Stedet for melde sig ud af Foreningen, naar de ikke saa sig i Stand til at overholde dens Love* (fremh. af K. V.).

Ved førnævnte Generalforsamling vedtog man, at Medlemsbidraget, som hidtil er paalignet efter Hartkorn, fremtidig skal paalignes efter Ejendomsskyld, dog saaledes at mindste og højeste Bidrag pr. Medlem bliver henholdsvis 1 Kr. og 16 Kr.

10. Septbr. 1906 holder Foreningen 50 Aars Jubilæumsfest med Professor la'Cour og Statskonsulent Fr. Hansen, Askov, som Talere. Festtalerne holdtes i Plantagen ved Skjernbrogaard, hvor Frederik den Syvendes Mindestørte den Gang havde Plads. Festen havde stor Tilslutning.

I 1908 ses det, at Bestyrelsen har vedtaget, at den ikke fremtidig yder Tilskud til Biavlerforeninger. Vedtagelsen er sket med den Motivering, at det ser ud, som saadanne Foreninger ikke kan vinde Fremgang i Kredsen. — Faa Aar efter begynder man dog atter at yde Tilskud, og det synes, som om der nu bliver nogen omend langsom Fremgang i Antallet af Foreninger. Kun Skade at dette dobbelte Bihverv ikke formaar at vinde flere Dyrkere. —

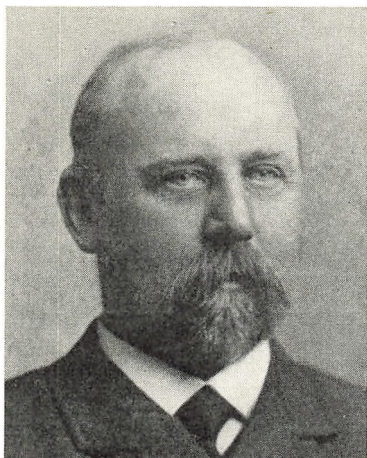
Med Husflidsforeningerne gaar det betydeligt mere villigt; der er betydeligt større og (oftets) voksende Antal, og Bestyrelsen yder ikke blot Tilskud til dem, men er som oftest repræsenteret ved deres Udstillinger.

Gentagne Forsøg fra forskellig Side paa at faa indført et obligatorisk Medlemsblad er stadig strandede. Ligeledes har et Par Forsøg paa

ad frivillig Vej at indarbejde et Medlemsblad for Foreningerne i Ringkøbing Amt heller ikke givet Resultat af længere Varighed.

Spørgsmaalet om at faa bibragt Medlemmerne Interesse for Regnskabsføring, samt Opøvelse i dette Arbejde har ofte beskæftiget Bestyrelsen, hvilket ikke er mærkeligt, eftersom Regnskab jo er en Nødvendighed for at faa Besked om Rentabiliteten af de enkelte Grene af Bedriften; og dertil kommer, at med Hensyn til Skatteansættelser er man i høj Grad udsat for Fejlgreb fra Ligningsmyndighederne, naar man ikke er i Stand til at opgive sin Indkomst. — I 1910 nedsættes et Udvalg, som skal søge at faa afholdt Regnskabskursus, og adskilligt tyder paa, at saadanne Kursus er afholdt i 1910 og 11, selv om det ikke med Sikkerhed fremgaar af Forhandlingsprotokollen. — I 1920 faar 16—17 Kommunelærere Kursus paa Borris Landbrugsskole, for at de senere kan undervise i Landbrugsregnskabsføring efter Kaptajn Pedersens System, og nogle af dem holder ogsaa i den følgende Vinter Kursus hjemme i deres Kreds. I Tiden omkring 1927 arbejder der stærkt for Oprettelsen af en Regnskabsforening, hvor Medlemmerne faar regnskabskyndig Bistand; det lykkes ogsaa at faa begyndt med et mindre Antal Medlemmer, men Aaret efter er Foreningen nok opløst. — Det kan saaledes næppe siges, at de hidtil opnaaede Resultater staar i et rimeligt Forhold til Anstrengelserne. Mon ikke det har sin Aarsag i, at »Jyden han æ stærk aa sej«? — Det bør dog tilføjes, at i 1930 blev, foranlediget af Husholdningsudvalget, med Bistand af Forstander Jens Nielsen, Borris, paabegyndt en Del Husholdningsregnskaber i almindelige Landbrugshjem.

Indtil 1910 har Bestyrelsen kun bestaaet af 4 Medlemmer, der af Generalforsamlingen blev valgt hver til sit Hverv (Formand, Næstformand o. s. v.), men i nævnte Aar udvides dens Tal til 5 Medlemmer, og fremtidig vælger den selv sine Bestillingsmænd. I 1918 føges dens Tal yderligere fra 5 til 7 Medlemmer; og medens man oprindelig havde 1 à 2 Sognekasserere i hvert Sogn, der kun havde til Opgave at opkræve Medlemsbidraget i deres Distrikt, gaar man senere over til at kalde dem Sognerepræsentanter, og samtidig udvides deres Arbejdsfelt noget. I 1925 gaar man et Skridt videre og vælger et Ud-

Proprietær Okholm, Bøllinglunde
Formand 1893-1905

Forst. J. M. Voigt, Løvstrupgaard
Formand 1909-23

valg paa 3 Medlemmer i hvert Sogn; disse skal saa paa egen Haand eller i Samarbejde med Bestyrelsen, søge at sætte Arbejder i Gang ude i Sognene. —

I 1910 kommer der Røster frem om, at Foreningen af og til skal lade afholde Auktion, men Auktionsmaterialet er ikke nærmere angivet. — Sagen faar nogen Tilslutning ved en paafølgende Generalforsamling, men ved næste Generalforsamling, hvor det skal endelig fastslaaes, bliver den dog stemt ned.

Fra 1914 og fremefter finder der ikke sjældent Forhandlinger Sted i Anledning af de af Krigen skabte Situationer. Saaledes tager Foreningen i 1916 Initiativet til Oprettelse af et Korntørreri i Tarm, hvilket var i høj Grad heldigt, da den Rug, som tvangsafleveredes paa Egnen, ofte maatte forsendes temmelig langt for at tørres, og det hændte nok ogsaa, at den kom til at henstaa saa længe, inden Tørringen fandt Sted, at den var betydelig beskadiget. Tilmed gav Forretningen efter Sigende et net Overskud til Foreningens Kasse. — Samme Aar førtes der ved Efteraarsgeneralforsamlingen en livlig Forhandling om den kort forud truffne Kornordning, hvorefter Landbruget skulde aflevere Rugen til en Pris, der laa mange Kroner under

Prisen for Foderkorn i det aabne Marked. Forhandlingerne resulterede i, at der valgtes en Deputation til, sammen med tilsvarende fra Kommunalforeningen, at forebringe Indenrigsminister Rohde Beboernes Ønsker.

I 1921 skænkede da afdøde H. Okholms Arvinger den af ham anlagde, særdeles smukke Plantage »Damslund« i Bølling Sogn til Landboforeningen, og Foreningens Medlemmer rejste senere en Sten i Plantagen til Minde om Okholm og hans Arbejde for Landbruget. — Plantagen er et yndet Sommerudflugtssted for Omegnens Beboere.

I 1923 indleder Foreningens Bestyrelse Forhandling med forskellige Autoriteter i Skjern om Opførelse af et Lokale til Afholdelse af større Møder m. m., men Forhandlingerne førte dog ikke til noget positivt Resultat.

Der nedsattes i 1923 et Husholdningsudvalg paa 7 Medlemmer, der bl. a. faar til Opgave at sprede Oplysning om det indviklede Husholdningsspørgsmaal, ogsaa blandt den kvindelige Ungdom. Udvalget har gennem de svundne Aar paa forskellig Vis udført et energisk Arbejde, bl. a. ved Afholdelse af Kursus og Møder i Sognene, ved at sprede Oplysninger om Varepriser og Varekundskab, ved at oprette Husholdningsafdelinger ved Planteavlsudstillingerne og lignende Steder o. s. v. o. s. v. For indeværende Aar har Udvalget sammen med Udvalget for 2 Nabolandboforeninger antaget en Husholdningskonsulent.

Paa et helt andet Omraade, nemlig hvad der vedrører Betjening og Pleje af Landbrugets Maskiner og Redskaber, har Foreningen ogsaa gennem Aarene udført et værdifuldt Arbejde, dels ved at den indenfor Kredsen har ladet afholde Kursus udelukkende med Undervisning i disse Fag, og dels ved at søge at formaa unge Mennesker til at besøge de Kursus, som Teknologisk Institut lader afholde i dette Øjemed. — Med den Udvikling, Brugen af Maskiner nu har naaet i Landbruget, andrager Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af disse en meget betydelig aarlig Udgift; men Udgiftens Størrelse afhænger sandsynligvis mere af den Betjening og Pleje, Maskinerne faar, end

den afhænger af, hvor meget Arbejde de skal udføre, og desuden kan de fleste Maskiner kun udføre et godt Arbejde, naar de bliver godt betjent af en kyndig Mand; og derfor har ogsaa denne Gren af Forningens Arbejde Krav paa Medlemmernes Interesse.

I Foraaret 1927 afholder en Del kriseramte Landmænd Møder paa forskellige Steder i Kredsen, og fra et Møde i Skjern møder et Udvalg til Landboforeningens Generalforsamling, hvor man opfordrer Forningen til at tage sig af Sagen. Man vil bl. a. ved Henvendelse til Regering og Rigsdag forlange Moratorium og Rentenedsættelse. Landboforeningen lod Sagen gaa videre til Samvirksomheden for Ringkøbing Amt, der saavidt vides foranstaltede et større Møde afholdt i Herning til Drøftelse af Spørgsmaalet. — Om positive Resultater deraf hører man dog intet, men det kunde vel i Følge Sagens Natur ikke ventes.

Efter at Konsulent Vadgaard allerede i 1923 har paabegyndt et Arbejde blandt Landboudommen, bl. a. ved Afholdelse af Kursus i Udtynding af Roer, Sommerudflugter til veldrevne Markbrug og lignende Udflugter for at se gode Kvægbrug o. s. v. nedsattes i 1927 et saakaldt Ungdomsudvalg, som faar til Opgave at søge iværksat forskellige Arbejder, som kan bidrage til at vække Interesse hos Ungdommen og dygtiggøre den til sit Arbejde. Blandt Arbejder, som hidtil har været taget op, kan nævnes Roedtyndingskonkurrencer og Pløjningskonkurrencer; og naar Arbejdet er sluttet og bedømt, er der ved en festlig Sammenkomst uddelt Præmier, bestaaende af Sølvgenstande, til de dygtigste Deltagere. — Hvis Arbejdet blandt Ungdommen kan vinde den Tilslutning, det fortjener, og iøvrigt blive ledet paa rette Maade, er der al Grund til at tro, at det i ikke ringe Grad kan bidrage til at skabe dygtige og interesserede vordende Landmænd.

I Vinteren 1930—31 har Bestyrelsen, som saa ofte før, foretaget en Ændring i Foredragsplanen. Man lader nemlig afholde en Serie Møder paa ialt 5 og med 2 Foredrag ved hvert Møde. Til samtlige Møder kan løses Adgangskort for 3 Kr. Tanken synes at have slaaet særdeles godt an, idet Tilslutningen har været ualmindelig god; det er vel iøvrigt en Regel, som vist altid bekræfter sig, at i daarlige Tider

er der mange, som opdager, at lidt mere Oplysning baade paa det ene og det andet Omraade nok kan være gavnlig.

Foreningen har for Tiden 856 Medlemmer, hvilket betyder, at Medlemstallet gennemsnitlig er forøget med 8 à 9 aarlig siden 1906, da det var 640. Det er saaledes et betydeligt Antal Medlemmer, Foreningen repræsenterer; men sammenholdt med Tallet paa Landbrugere i Kredsen virker det ikke imponerende, og naar man samtidig ved, at Husmandsforeningerne her ikke har noget stort Medlemstal, saa bliver Resultatet, at et meget stort Tal af Landbrugerne her som andre Steder ikke er Medlem af nogen faglig Organisation, hvilket maa synes mærkeligt paa Baggrund af, at samtlige øvrige Erhverv staar med fasttømrede Organisationer, der i de fleste Tilfælde tæller samtlige Erhvervenes Udøvere.

Som nævnt flere Gange foran har en Del af de svundne 25 Aar, som her omtales, været mere omskiftende end noget andet Tidsrum, som huskes af nulevende, men faa Steder har disse Omskiftelser vel sat mindre Spor end indenfor Planteavlens. Thi naar undtages nogle Aar af Krigsperioden, da Kunstgødning kun kunde faas i ubetydelige Mængder, et Forhold der havde til Følge, at de magre Jorder, og da navnlig de opdyrkede Hedeejendomme tabte stærkt i Ydeevne — et Tab, som dog hurtig genoprettedes — saa har der i hele det nævnte Tidsrum været en fortsat jævn Fremgang, der navnlig i de senere Aar er stærkt iøjnefaldende.

Den stærke Udvikling af Planteavlens skyldes dog næppe i første Linie, at der er taget nye Midler i Brug ved Agitationen og Arbejdet; thi dette har ikke i overvældende Grad været Tilfældet. Det synes mere at være de hidtil kendte Arbejder, der yderligere er uddybet og forceret, og maaske særlig en voksende Forstaaelse af, i hvor høj Grad en fornuftig Anvendelse af Kunstgødning, samtidig med at man benytter de rigtige Stammer af Sædekorn og Frø, kan forøge Udbyttet.

Det er saaledes, at Antallet af Markforsøg gennem flere Aar har været i stadig og stærk Stigning, og at der Tid efter anden drages en

Mængde forskellige Spørgsmaal ind til Besvarelse ved disse Forsøg. Ligeledes afholdes der, særlig i Tiden fra 1917—27 et stort Antal af korte Kursus omkring i Sognene. Undervisningen ved disse Kursus har selvfølgelig været delt mellem Landbrugets forskellige Grene, men Planteavlens har dog ogsaa faaet sin Part deraf.

I 1920 afholdt De samvirkende Landbo- og Husmandsforeninger i Ringkøbing Amt en stor og vellykket Planteavlsudstilling i Skjern, hvortil selvfølgelig Kredsen har ydet et stort Bidrag saavel af Materiale som af de besøgende. I 1922 afholder Foreningen sammen med Hemmet Husmandsforening en Udstilling i Hemmet, og i 1925 afholder Landboforeningen Udstilling i Skjern. — Det ses, at den har ydet et klækkeligt Overskud til Kassen, og deraf følger, at den har været særdeles godt besøgt. I 1928 afholdt Foreningen en blandet Planteavls-, Husdyrbrugs- og Husholdningsudstilling i Tarm, hvor der, foruden de sædvanlige Forklaringer og Foredrag, var arrangeret et særligt Møde for Ungdommen. Udstillingen i Tarm omtales som meget alsidig og belærende.

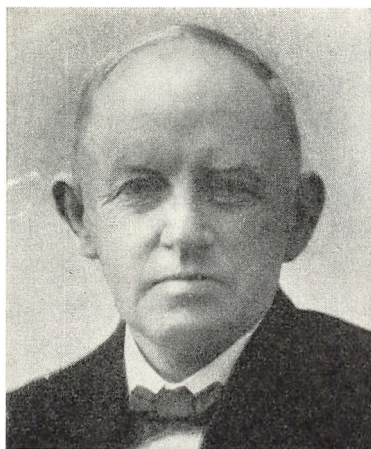
Det i 1903 paabegyndte Arbejde med Præmiering af hele Markbrug eller Dele deraf, for ad den Vej at bidrage til ta øge Forstaaelsen og Interessen bl. a. for de to for Økonomien saare vigtige Opgaver, Ukrudtets Bekæmpelse og forøgede Afgrøder, er fremdeles fortsat, omend det maa siges, at Interessen for og Tilslutningen til dette Arbejde ikke har været særlig stor i de senere Aar. — For nogle Aar tilbage har De samvirkende landøkonomiske Foreninger i Ringkøbing Amt tillige paabegyndt en aarlig tilbagevendende Elitekonkurrence mellem de Markbrug i Amtet, som har opnaaet 1. Præmie, og der er derfra hentet flere smukke og værdifulde Præmier (Sølvbægre og andre Sølvgenstande) hjem til Landbrugere — ogsaa her i Kredsen.

I 1921 beslutter Foreningen, at der skal oprettes et Kontor i Skjern, hvor Konsulenten skal være til Stede nogle Timer en Gang om Ugen for at besvare Spørgsmaal og give Vejledning til Medlemmer, som henvender sig der. Tanken synes at have slaaget godt an, og der er uden Tvivl fra dette Kontor udgaet mange »Recepter« paa Frøblandinger, Oplysninger om gode Stammer af Sædekorn m. m. m.

Som noget forholdsvis nyt bør ogsaa nævnes, at der i de senere Aar om Sommeren er afholdt saakaldte Markmøder eller Markvandring ude omkring i Sognene, naar en Kreds af Medlemmer eller et Sogneudvalg har ønsket det. — Her gør Konsulenten bl. a. opmærksom paa de forskellige Sygdoms- eller Larveangreb i Afgrøderne, hvorledes disse Angreb ytrer sig, og de hidtil kendte Midler til deres Forebyggelse eller Bekæmpelse. Gode eller daarlige Stammer af Sædekorn, som man ser paa Vandringen, omrales, og Turen slutter ofte med et Foredrag i Sognets Forsamlingslokale.

Om Vinteren, naar Resultatet af de forskellige Forsøg og andre Planteavlslarbejder er opgjort og foreligger paa Tryk, rejser Konsulenten, efter forudgaaende Bekendtgørelse derom, rundt i de forskellige Sogne for at gøre Medlemmerne bekendt med disse Resultater. — Det vilde uden Tvivl kunne betyde en ikke ringe økonomisk Fordel for mange Medlemmer, om de ved at overvære disse Møder og Markvandring vilde bidrage til, at Møderne fik bedre Tilslutning, end de hidtil har haft.

Vil man danne sig et Skøn over Udviklingen paa Planteavlens Omraade gennem de sidste 25 Aar, da sker dette let ved, at man paa Egne, som man har kendt gennem nævnte Tidsrum — heldigvis for Samfundet er der mange, som ikke er gamle nok til at foretage en saadan Sammenligning, men saa kan de vel i dette Tilfælde nøjes med at lade ældres Udtalelser staa til Troende — »gaar Tur« ud i Markerne forud for Høst, og man vil da opdage, at paa mange af Egnens Middeljorder, hvor der for 25 Aar siden voksede jævnt tarvelige Afgrøder, f. Eks. af 6rd. Byg og graa Havre, der staar nu kraftige Afgrøder af de mest ydende Stammer af gul Havre og 2rd. Byg, som vel nok oftest giver det dobbelte Udbytte mod den Gang, og noget tilsvarende gør sig gældende for Græsmarkerne. Man lægger ogsaa Mærke til, at Moser og Engdrag, som før laa hen bevokset med Siv og Halvgræsser, nu mange Steder er forvandlede til frodige Græsgange med en tæt Bestand af Hvidkløver; og vender man sig mod de tarvelige

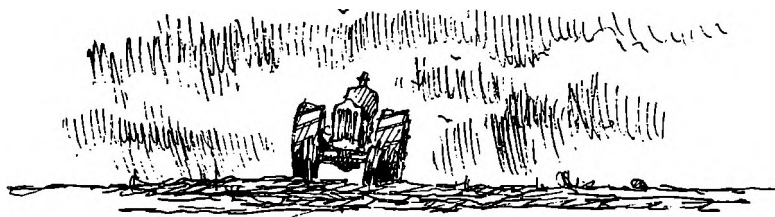
Gdr. Søren Vestergaard, Tarm
Formand 1923-25.

Forstander Rosager
Formand 1925-29.

Sandjorder, hvor den Gang Dyrkning af andre Kulturplanter end gl. dansk Rug og Spergel var sjælden, og hvor Hovedparten af Marken henlaa til langvarig Græsleje, der kun ydede et kummerligt Udbytte af Fioringræs eller Faaresvingel, saa vil man nu ofte finde kraftige Afgrøder af Kartoffler, Turnips, Runkelroer o. s. v., mens »Totgræsmarkerne« er omtrent forsvundne.

Bedre Beviser for Resultaterne af de svundne 25 Aars Arbejde er sikkert overflødige, men selv om det ikke passer fuldt ud, hvad en den Gang berømt Landmand udtalte for mange Aar siden, »at der er ingen Grænser for, hvad Jorden kan yde«, saa er der dog endnu mange Steder saa langt igen, før selv den økonomiske Grænse for Jordens Ydeevne er naaet, at Arbejdet fremad trygt kan fortsættes.

1931—1956

MELLEMKRIGSTIDEN fra først i 20'erne og indtil den anden Verdenskrig var en Deflationsperiode med faldende Priser, Tab og Arbejdsløshed, men i 30'erne forlod en Række Lande igen Guldmøntfoden og vendte tilbage til Papirpengene, det lettede Situationen, saaledes at Krisen efterhaanden mildnedes.

Under Krisen i 20'erne og 30'erne svandt den frie Samhandel mellem Landene stærkt ind. — Rusland havde straks efter Revolutionen indført Statsmonopol paa Udenrigshandelen og dermed lukket sit Stykke af Verden for fri Handel. — Under Krigens store Arbejdsløshed søgte mange Lande at bremse Importen for derved at sikre Arbejde til Landets egne Indbyggere. Ogsaa England — Frihandelens gamle Højborg — saa ingen anden Udvej end at gaa over til Beskyttelsestold og Importbegrænsning. — Tyskland arbejdede maalbevidst paa et selvforsynende Centraleuropa.

Ganske vist talte man i »Folkeforbundet« om Samarbejdets Nødvendighed, men det blev i Hovedsagen ved Tale, i Handling drev man økonomiske Magtpolitik, og i nogle Lande udviklede der sig efterhaanden den Mentalitet, at Magt er Ret.

For et Land som Danmark med en meget stor Udenrigshandel maatte denne Udvikling med Indførelse af Told- og Kvotaordninger i de Lande, der handledes med, blive meget følelig.

Det er ikke Stedet her at redegøre for alle disse Forhold og deres

Virkninger, men for dog at de, som ikke oplevede disse Aar, kan faa et Indtryk af Produktionsforholdenes Usikkerhed, fremføres til Eks. Situationen indenfor Flæskeproduktionen omkring 1930. — Kornpriserne paa Verdensmarkedet var kommen meget langt ned og relativt jævn gode Priser paa Flæsk, hvilket førte til en kraftig Udvidelse af Flæskeproduktionen ikke alene her i Landet. — De kornsælgende Landbrug gik over til at omsætte det billige Korn til Flæsk. Svinefabrikker fremkom, d. v. s. Flæskeproduktion uden Mælk, og maaske ogsaa uden anden Jord end hvad Husene lagde Beslag paa. Som Proteinkilde anvendes Kød- og Benmel. — Situationen var ret vanskelig. »Fabrikken«, der opfedede nogle 1000 Grise, kunde klare sig med en lille Fortjeneste pr. Gris og dog leve godt. I Modsætning hertil de mange, som opfedede 25—50 Grise, da betød et Par Kr.'s Fortjeneste pr. Gris ikke ret meget.

Da England indførte Kvotabestemmelser for Indførsel af Flæsk til dette Land, maatte Danmark reducere Produktionen, og det skete ved Indførelse af Svinekort, et Kort gav Ret til at levere en Gris. — Reglerne for Udstedelse af Svinekort skete ikke efter de seneste Aars Levering, derved var Svinefabrikkerne stillet saadan, at de maatte købe Svinekort, og da disse undertiden var i en høj Pris, var der ikke saa faa Landmænd, hvis Indsats i Flæskeproduktionen kun bestod i at afhænde Svinekort til dem, der var saadan stillet, at nu skulde de have fat i et Kort, for Grisen var færdig til Slagtning. — Professionelle Kornhandlere forekom selvfølgelig ogsaa, og nogle vilde paastaa, at de tjente mest paa Flæskeproduktionen.

Til Belysning af Situationens Udvikling gennem nogle faa Aar fremføres følgende Tal:

Aar	Antal Svin:	Solgt Flæsk for:	Købt Kvantum Korn:
1929	3,6 Mill. Stk.	491 Mill. Kr.	284 Mill. Tdr.
1930	4,8 — -	513 — -	932 — -
1931	5,5 — -	421 — -	1214 — -
1934	3,1 — -	413 — -	296 — -

I 1934 er der godt Halvdelen af Antal Svin imod 31, det hjem-

bragte Antal Kr. for Flæsket er omtrent ens, derimod har der været hjemkøbt ca. 900 Mill. Tdr. Korn mindre. — Et godt Spejlbillede af Bevægelsen i Økonomien indenfor denne Produktionsgren.

Hvordan skaffede Landbruget Penge til denne kolossale Produktionsudvidelse? Det drejede sig jo ikke alene om Penge til Indkøb af Grise og Korn, men ogsaa til Huse. — Formentlig er det i den Periode, man har lært at købe Grise paa Kontrakt, Korn paa Kredit og »færdigsyede« Huse paa Afbetaling. — Har denne Oplæring været et Gode for dansk Landbrug?

Hvordan tog saa denne Egns Landmænd paa en saa abnorm Situation? — Der blev selvfølgelig afholdt Krisemøde gennemgaaende med stor Tilslutning, og Krisehjælp blev ogsaa ydet i Form af Henstand med Rentebetalinger m. v., men for det store Tals Indstilling kan følgende Udtalelse fra en herboende Landmand, der var med gennem disse vanskelige Kriseaar, formentlig være Udtryk:

»De voldsomme Prisfald (Flæskeprisen fra 2 Kr. i 29 til 60 Øre i 32, Smørprisen fandt sin laveste Notering — 1,20 Kr. — i Juni 34, og Kreaturpriserne var ogsaa lavest ved denne Tid), der fandt Sted i Aarene fra 29 til 34, da Stabiliseringen efterhaanden havde funden Sted, gav selvfølgelig store Vanskeligheder med at klare Udgifter til Renter og Afdrag, og i det hele taget at føre Bedriften igennem en saadan Tid uden Forringelse, og Forringelse skete vel ogsaa baade her og der, men stort set klarede man sig ved en gennemført Økonomi baade i Bedriften og i Privatforbruget. Ogsaa Vedligeholdelser blev der naturligvis sparet paa, eller de allermest nødvendige blev udført med egen Haandkraft.

Jeg har Tal liggende, som viser, at en jævn Bondegaard i de Aar klarede sig med en kontant Indtægt paa ca. 200 Kr. pr. Td. Ld. i 32, forrentede ca. 1000 Kr. pr. Td. Ld. og klarede Aaret uden at forøge Gælden. — I 1951 var de samme Tal over 1000 Kr. pr. Td. Ld. i Indtægt ved en Driftsform, der ikke afveg væsentlig fra den i 32. Men der var, som før nævnt, en gennemført Sparsommelighed baade ude og inde, og saa maa man vel endda sige, for ikke at fortægne et Billede, at i de jævne Hjem havde man baade at bide og

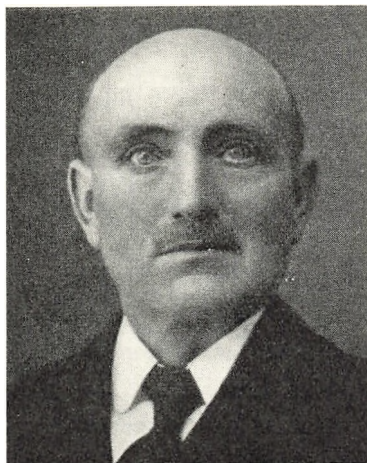
brænde, og Haabet om Fremgang og Opgang, der altid følger efter Nedgang, blev bevaret, og saa maa man jo sige, at Tilværelsen selv for en prioritetsbetyngt Landmand i 30'erne, naar Haabet ikke var dødt, slet ikke kunde sammenlignes med de arbejdsløses triste Kaar. — Landmænd med Bedriften intakt havde sit jævne Arbejde

og dermed Muligheden for ogsaa at være klar til at faa Gavn af selv den mindste Prisforbedring. Og den kom jo ogsaa. Flæskenoteringen steg fra Febr.—Novbr. 32 fra 60 Øre til 1 Kr., og selv om Opgangen for Smør og Kød kom lidt senere, saa var Lettelsen en Realitet, og denne Opgang, omend den var mere behersket end ønskeligt, fortsattes jævnt til Krigsudbruddet i 39.

Det jeg nævnte før, om den Indsats som Landbrugets Udøvere gjorde, gav det Resultat, at her paa Egnen forekom meget faa Tvangsauktioner. Medvirkende hertil var sikkert ogsaa, at der under den forrige Verdenskrig fra 14—18 ikke her paa Egnen var sket saa mange Spekulationsejendomshandler, som saa mange andre Steder. Tillige er der jo her paa Egnen færre større og store Gaarde end paa mange andre Egne, og det er vel nok en Kendsgerning, at Familielandbrugene og mindre Bøndergaarde er mindre følsomme for Konjunktursvingninger end større og meget store Gaarde.«

Med Baggrund i den økonomiske Magtpolitik og Fremvæksten af Nazisme og Fascisme udbrød den anden Verdenskrig i 1939. Hermed fremkom en Stigning i Efterspørgslen efter Varer, saadan som det nødvendigvis maa forekomme under en Krig. For en Tid bedredes de økonomiske Kaar for Landbruget, men der skete ogsaa denne Gang en Afspærring for Import af Hjælpestoffer saavel til Industrien som til Landbruget, f. Eks. Oliekager og Kunstgødning, særlig Fosforsyregødning, og derudaf fremstod en Række Problemer, da det jo gjaldt om i størst mulig Udstrækning at opretholde Produktionen først og fremmest til Landets egen Forsyning.

Der blev f. Eks. dyrket Hør og Hamp til Anvendelse til Spindestoffer, Bindegarn og Reb. — Situationen henledte ogsaa Opmærksomheden paa Udnyttelse af Roetoppen særlig gennem Ensilering, et Forhold, der viste sig af meget stor Betydning for Dyrenes Sundhed, ligesom det blev en værdifuld Hjælp i Proteinforsyningen. Med Krigens Ophør standsede Interessen ikke for Ensileringsspørgsmaalet, Undersøgelsesarbejdet fortsatte baade m. H. t. de bedste Fremgangsmaader,

Gdr. Chr. Lodahl, Bølling
Formand 1929-33

Gdr. Martin Bording, Hanning
Formand 1933-37

Opførelse af Beholdere til dette Brug, og deres Placering i Forhold til Staldene, Materialets Anvendelse, saa det kommer til størst og heldigst mulig Udnyttelse i Produktionen. — Hvad Ensileringspørgsmaalet saa vil udvikle sig til i Fremtiden? ?

Som Følge af Afspærringen for Import af Foderstoffer skete der en betydelig Reduktion af Besætningerne, særlig gik det ud over Antallet af Høns og Svin, fordi disse Grene hurtigst kunde sættes op igen, naar Forholdene blev mere normale.

Udviklingen indenfor Arbejdsmarkedet i Retning af kortere Arbejdstid, Ferie og højere Løn i den heromhandlede Periode har ogsaa været med til at paavirke Landmandens Dispositioner. »Strømmen fra Land til By« er øget, saa Antallet af Medhjælpere i Landbruget er gaaet stærkt tilbage, hvilket har været medvirkende til den meget betydelige Lønstigning til Landbrugets Medhjælpere. Den kortere Arbejdstid indenfor andre Erhverv maa nødvendigvis ogsaa finde Vej ud i Landbruget, og dette medfører adskillige Overvejelser indenfor Erhvervet, f. Eks. maa Arbejdet videst mulig rationaliseres, og Mekaniseringen vinder Indpas i øget Tempo.

Det blev nødvendigt med Anskaffelse af Malkemaskiner trods mange advarende Røster. Ligesaa Overgangen til 2 Gange Malkning i Stedet for 3 — tvungen af Forholdene, selv om det saa ogsaa fik en Produktionsnedgang til Følge. Paa mange andre Omraader har det været nødvendigt at slække for at faa Arbejdet gennemført, om der saa har kunnet findes Trøst i det gamle Ord, »Sludrethed *til Maade* er det mest økonomiske«?

De høje Medhjælperlønninger og Vanskelighederne med overhovedet at faa Medhjælp har afstedkommen Reduktionen af Hestebestand og Anskaffelse af Traktorer med hvad dertil hører, enten det saa kan bevises at være en god eller daarlig Udvikling. — Transporten af Dyr, Foder, Gødning, Mergel m. v. er ogsaa ændret paatvungen af Forholdene. — Under disse Forhold er det forstaaeligt, at det mest arbejdskrævende i et normalt dansk Landbrug — Koen med den dertil hørende Rodfrugtdyrkning — har afstedkommen mange Overvejelser og Undersøgelser vedrørende eventuel Omlægning af Bedriften over til Afgrøder, hvor Mekaniseringen bedre kan bringes i Anvendelse.

Det hører vel nok ikke med i et saadant landbrugsfagligt Jubilæumsskrift at filosofere over, hvordan mon det vil gaa med »Mennesket« i en saadan Udvikling, som den vi har været og er inde i, alligevel anfører jeg noget af det, som beskæftiger mine Tanker i denne Forbindelse.

Det er ikke særlig Maskinerne, jeg tænker paa. — Om man pløjer eller saar *lige* med Heste eller Traktor kan formentlig ikke komme til at øve afgørende Indflydelse paa »Oplevelsen« i Arbejdet, ganske vist klapper man maaske ikke Traktoren, men slaar den saa heller ikke, hvis der blev rensset nogle Roer om. — Og Lyden af en velsnurrende Traktor, hvor »Kusken« ved, den er velsmurt og velbehandlet, mon ikke ogsaa det kan skabe »Stemning« hos dens Fører. — Eller naar der er det rigtige *Samarbejde* mellem Kusken og Binderen i en Plet vanskeligt Korn, hvor begge Parter yder deres bedste o. s. v., inderfor de forskellige Arbejdsfelter, saa vil jeg mene, det er den men-

neskelige Indstilling, der bliver afgørende for, hvad der opleves i Arbejdet.

Nej, det jeg er bange for, er den stadige Parole om kortere Arbejdstid. Vil deri ikke rummes en Fare for, at man kommer til at se paa Arbejdet som en Forbandelse, en forbistret Nødtvungenhed for at faa til Livets Ophold, til Fornøjelser, ja, det man i det hele taget betegner for »Livsgoder«. Meget betydningsfuldere var det, hvis ens Arbejde baade under og udenfor selve Arbejdstiden kunde være med til at give Livet Indhold og glade Stunder.

Et andet Forhold er ogsaa ofte i mine Tanker, og det gælder baade for ældre og unge, det gamle Ord »ude godt, men hjemme bedst«, gælder det ogsaa i Dag mon. Vi haster afsted væk fra Hjemmet, saa snart Arbejdstiden er ovre, derved bliver Hjemmet kun det Sted, hvor vi spiser og sover og heller ikke mere. — Fritidens Problemer er de i eller uden for Hjemmet?

Jeg tør ikke uddybe disse Tanker mere, men er tilbøjelig til at mene, der her er rørt ved Arbejdsomraader, hvor ogsaa de landøkonomiske Foreninger kan have Opgaver. De røgter dem i nogen Grad gennem det landøkonomiske Arbejde, men en yderligere Udbygning paa flere Omraader var nok ønskeligt.

De Opgaver, som melder sig til Drøftelse og eventuel Gennemførelse indenfor de landøkonomiske Foreninger, vil ganske naturligt være præget af, hvordan Forholdene er for Landbrugserhvervet i de enkelte Aar. Er Forholdene inde i en rolig Udvikling, bliver Arbejdet ikke stærkt varierende fra det ene Aar til det andet. Helt anderledes arter det sig f. Eks. i en Krigssituation, hvor helt nye Opgaver maa tages op, dertil kommer saa den Udvikling, som Landbruget altid er inde i, og som kan foregaa paa en yderst forskellig Maade.

Disse Forhold har i høj Grad været med til at præge Arbejdet indenfor Landboforeningen i den Periode, som her omtales.

Ved Generalforsamlingen i November 1939 udtalte Formanden, at i September rykkede Tysklands Hære ind i Polen, og Krigen var en Kendsgerning.

Der blev her i Landet udstedt Forbud mod Opfødring af Brødkorn og en Kornlov med mange forskellige Bestemmelser vedtaget. — Tilførsler bl. a. af Kunstgødning er delvis standset.

Og ved Generalforsamlingen i Foraaret 40 fremførte Formanden Citat fra et Foredrag af Forstander Overgaard omhandlende Indskrænkning af Produktionen, »lad ikke de frigjorte Midler gaa ind i Produktionen«. — Omtalte endvidere Forhandlingerne mellem Landbrugsraadet og Regeringen om Sterlingkursen, og Husmændenes Udtredelse af Landbrugsraadet p. Gr. a., at de ønskede at følge det af Regeringen fremsatte Forslag angaaende Valutakursen.

Fra Besættelsesmagten var paalagt Mørklægning af alle Vinduer, saa de fremmede Flyvere ikke af Lysene kunde være orienteret. Denne Mørklægning var meget vanskeligt gennemførligt i Staldene, hvorfor det i et Bestyrelsesmøde i September 40 vedtoges at rette Henvendelse om Lempelser i disse Bestemmelser, men der opnaaedes ikke noget herved.

I August 41 afholdt Bestyrelsen Møde sammen med Kredsforeningens Bestyrelse. Der blev afgivet Referat fra et Møde, de landøkonomiske Foreninger havde holdt i Aarhus paa Foranledning af, at Besættelsesmagten ønskede at faa oplyst, hvad der kunde forventes leveret af Landbrugsprodukter — særlig Kød — i Efteraar og Vinter paa Grundlag af den forventede Fodersituation. De landøkonomiske Organisationer havde bestemt modsat sig en Tvangsudskrivning, men var villig til at gennemføre et Oplysningsarbejde om Sagen. Foreningen af jyske Landboforeninger havde fremstillet Spørgekort, der skulde udsendes til 10 % af Medlemmerne og bad om nøjagtig Udfyldning om, hvad der kunde forventes at skulde udsættes, og det lod Tyskerne sig slaa til Ro med.

Tøj — ogsaa til Arbejdsbrug — var meget vanskeligt at fremkaffe, og en Tildeling af Arbejdstøj efter forudgaaende Ansøgning maatte gennemføres til de mest trængende. — Det blev Formandens

Opgave at ordne denne Sag, ved Generalforsamlingen i Marts 44 meddelte han, at der var bevilget Indkøbstilladelse af 9 Sæt i December, 18 i Januar og 18 i Februar, det hjalp godt i 15 Sogne.

Ogsaa Cykledæk kunde kun faas efter Ansøgning, og Kvaliteten var saadan, at de undertiden sprang paa den første Tur.

Opkøb af Heste til Eksport var henlagt under Hesteeksportudvalget. Opkøbet fandt Sted paa et Faatal af Pladser til stor Gene for de fjernestboende, derfor ansøgte Bestyrelsen Udvalget om at foranstalte Opkøb i Skjern.

Disse Eksempler er formentlig tilstrækkelig til at give et Indtryk af, hvor meget ekstraordinært der henlægges til de landøkonomiske Foreninger under Besættelse af en fremmed Magt i en Krigssituation.

Foredragsmøderne, der blev paabegyndt Vinteren 1930/31, er stadig fortsat og med meget stor Tilslutning, og denne har muliggjort, at man har kunnet anmode de Talere om at komme tilstede, som man ansaa for de bedste til at behandle de valgte Emner. — Emnerne har selvfølgelig mest været vedrørende Avl og Fodring af saavel Dyr som Planter, men desuden har ogsaa været behandlet Emner af anden faglig Art, som »Tiden« har paakrævet, f. Eks. af erhvervsøkonomisk Karakter. — I de senere Aar har været gennemført en »Rundbords-samtale«, hvor stedlige praktiske Landmænd har indledet en Forhandling om »Min Traktor og Brugen af den« og »Kvægets Fodring og andre Kvægbrugsproblemer«. — I de fleste Aar har det sidste Foredrag været af folkelig Karakter.

Undertiden har der i Krise- og Krigsaarene været Situationer, hvor Bestyrelsen har ment det formaalstjenlig med et ekstra Møde, uden for de almindelige Mødemøder for at faa behandlet et aktuelt Emne, men et saadant ekstra Møde har i Almindelighed ikke formaet at samle ret stor Tilslutning — forstaa det hvem der kan.

Sommermødet paa Landbrugsskolen blev første Gang gennemført i 1925 og har omtrent uden Afbrydelse været afholdt siden. — Tilslutningen har hele Tiden været god baade af Kvinder og Mænd fra hele Landboforeningens Omraade. Til at begynde med blev afholdt 2

Foredrag af folkelig Art, men ret snart blev dette ændret til et. Efter Foredraget var der Lejlighed til for Kvinderne at bese Haverne paa Forsøgsstationen og Skolen samt Skolekøkken og Elevernes Udstillinger fra saavel Systue som Husholdning. — Mændene havde Stald- og Markvandring paa Forsøgsstationen og Skolen. Om Aftenen var der oftest Underholdning af en eller anden Art.

Naar ogsaa disse Møder synes at have vunden Interesse, er Forklaringen nok dels den at snakke med Folk uden for sin sædvanlige Omgangskreds og dels den faglige Passiar med Lederne paa de to Institutioner.

Som Følge af Udviklingen indenfor Landbruget opstaar der en Del nye Arbejder, det gælder ogsaa indenfor de landøkonomiske Foreninger, og dette maa nødvendigvis føre med sig, at Arbejdsopgaver, der tidligere har beslaglagt Tid, maa indskrænkes, opgives eller ligge stille for en Tid. — For Foreningen her kan i denne Forbindelse nævnes, at Konkurrencen indenfor hele Markbrug eller Dele deraf, har ligget stille, selv om der muligvis kunde være Anledning til Kappelstrid og Fremførelse af Eksempler til Efterfølgelse.

Med Hensyn til Udstillingerne har der heller ikke været udvist samme Energi som tidligere.

»Kontordagen« i Skjern ebbede langsomt ud, fordi Tilstrømningen fra Medlemmernes Side ikke var saa overvældende, og naar saa Konsulentens Tid blev stærkt optaget af andet Arbejde, ophørte disse Ture til Skjern ogsaa lidt efter lidt.

Tid efter anden har der været gjort Tilløb til at faa sat et Regnskabsarbejde igang blandt Foreningens Medlemmer, uden at det dog hidtil har ført til større Resultater. — Niels Pedersen omtaler Sagen i 75 Aars Jubilæumsskriftet: de gennemførte Kursus for Lærere, der saa bagefter skulde afholde Kursus rundt i Sognene, men det førte ikke til ret meget. — Sidst i 20'erne forhandles ved Generalforsamlingen om Oprettelse af en Regnskabskreds og Ansættelse af en Regnskabskonsulent. — I 1927 blev der truffen Aftale med Landbrugsæ-

Gdr. Skat Ø. Petersen, Lyhne
Formand 1937-44.

Gdr. Thyge Pedersen, Aadum
Formand 1944-45.

rer Ejlskov, Borris, om at være de Medlemmer behjælpelig, som ønskede Regnskab ført. — Arbejdet fortsættes fra 31 af Konsulent Ruby og fra 35 af Konsulent Jensen. Fra 47 overtager Landbrugslærer Halfdan Jørgensen Arbejdet, fordi Jensen maatte opgive det paa Grund af manglende Tid. — Arbejdet har aldrig haft større Omfang, og det gennemførtes af en selvstændig Regnskabskreds, der ikke sorterede under Landboforeningen.

I 1954 vedtog Rigsdagen en Lov om tvungen Regnskabspligt for de Landmænd med over 40.000 Kr. Jordværdi. Dermed maatte det forudses, at Tilslutningen vilde øges, men H. J. paatog sig ogsaa dette eventuelle Merarbejde. Da H. J. forlod Egnen Sommeren 55, skulde der træffes en ny Aftale, og da ingen af Landbrugslærerne i Borris mente at kunne paatage sig Arbejdet, og Tilslutningen fremdeles var for lille til at ansætte en Regnskabskonsulent, blev der indledet Forhandlinger om Samarbejde med Ulfborg-Hind Herreders Landboforening, hvis Regnskabskonsulent var villig til at medtage de tilmeldte her i Foreningen. Resultatet af disse Forhandlinger blev, at Regnskabskonsulent Baunbæk Knudsen, Hee, er antaget til at føre Regnskab for Medlemmerne herfra.

Med Vedtagelse af nye Regler for Tildeling af Statstilskud til Konsulentlønninger, er den tidligere Regnskabskreds ophævet som saadan, og Arbejdet henhører nu direkte under Landboforeningen.

Ved Generalforsamlingen i Foraaret 47 omtalte Formanden i Beretningen de nye Andelsforeninger, der er ved at vokse frem som Følge af den øgede Mekanisering, nemlig Maskinstationerne, hvor en Kreds af Landmænd slutter sig sammen om Indkøb og Anvendelse af en Række forskellige Maskiner og Redskaber. — Saadanne Foreninger blev der oprettet en Del af. De ledes selvfølgelig af en Bestyrelse, og der er ansat en Driftsleder i hver Forening, som skal forestaa Modtagelsen af Henvendelser fra Medlemmerne om Udførelse af et eller andet Arbejde med de Maskiner eller Redskaber, som Maskinstationen har anskaffet. — Stationerne er oprettet for at billiggøre Arbejdet, dette skulde opnaas ved, at Maskinerne og Redskaberne fik et større Antal Arbejdsdage, end der er Mulighed for i den enkelte Bedrift.

Desværre synes det som om, at »Børnesygdommene« for disse Sammenslutninger har været saa mange og store, saa en Del af dem har maattet standse og ikke uden Tab for Medlemmerne. — Fremtiden vil dog formentlig vise, at skal Mekaniseringen gennemføres i betydelig Udstrækning indenfor Landbruget, saa maa det ske ved en eller anden Form for Maskinstation, ellers bliver det for dyrt. — Rom blev ikke bygget paa een Dag. Dette her fandt heller ikke sin afsluttende Udformning i første Omgang, men Erfaringer er gjort, og de vil komme Fremtiden tilgode.

En anden Andelsvirksomhed er ogsaa ved at vokse frem, nemlig »*Dansk Andels Maskinindkøb*«. — Ved et Bestyrelsesmøde i Januar 52 blev Sagen drøftet, og der forelaa Indbydelse til Møde i Ringkøbing om Oprettelse af en Afdeling. — Siden da er der arbejdet videre med Sagen, og for Landet i sin Helhed er den en Realitet. Det næste er Oprettelse af Afdelinger rundt i Landet, og derefter maa det haabes, at Landbruget har den fornødne Forstaaelse af Baggrunden for

Rejsningen af Sagen og giver den fornøden Tilslutning, saa kan den komme til at betyde meget i en Tid, hvor saa store Beløb bliver inverteret i Maskiner og Redskaber.

Flere Gange i de sidste 30—35 Aar er der kommen Henvendelser til Landboforeningen om Afholdelse af Auktioner og Oprettelse af Salgsforeninger. Spørgsmaalet har saa været drøftet i Bestyrelsen, og smaa Tilløb har været gjort, saaledes blev det ved Generalforsamlingen i Efteraaret 41 vedtaget at oprette et Salgskontor for »rene« Dyr med Konsulent Jensen som Leder, det medførte dog vist ikke overvældende Omsætning.

Forhen syntes det, som om Vestjyderne ikke ønskede nogen Indblanding i det med Handel, de vilde selv. — Dette Forhold har til stor Forundring for mange forandret sig afgørende, hvad Handlerne paa Eksportmarkederne, Samlestald og Grisetorve er et tydeligt Bevis paa.

Ligesaa vel som tidligere skal der ske Omsætning af Levedyr, Kreaturer og Grise m. v., fra den ene Landmand til den anden, og de to Parter maa være interesseret i, at det sker med saa smaa »Omkostninger« som muligt. Dette har faaet nogle Egne til at forsøge med Auktion. I Hjørring og Omegn har det allerede gaaet i 25 Aar, og vist oftest med afgjort Tilfredshed hos baade Køber og Sælger, hvad forresten er en Selvfølge, for var den ene Part ikke tilfreds, vilde det jo standse.

De store Markeder her paa Egnen synes i Tiden at have udspillet deres Rolle. En Del fører saa Kreaturer til Markederne i Varde, og der maa saa den eventuelle Køber ogsaa ud. Billig Omsætning bliver det vel ikke.

Konsulent Høgh havde flere Gange omtalt denne Sag, og i et Bestyrelsesmøde i September 55 blev der nedsat et Udvalg til at undersøge og arbejde videre med Sagen, og efter at en lang Række Genvordigheder var overvunden, blev den første Auktion afholdt i Skjern den 4. Maj 1956 med meget stor Tilslutning af Interesserede, derimod mere beskedent m. H. t. Antal Dyr og betydelig Træghed med at faa

Budene frem. For alle Parter var det noget nyt, og er man saa tildels vænnet fra selv at skulle sætte Priser, saa er det forstaaeligt, at man betænkte sig.

Om de nu paabegyndte Auktioners Skæbne i Fremtiden kan ingen vide noget, men det gælder for denne Sag som for enhver anden, der fremkommer fra Bestyrelsen i Landboforeningen, den mener, det er til Gavn for Erhvervets Udøvere og ikke mere eller mindre for Bestyrelsens Medlemmer end for enhver anden Landmand i Egnen. — Ogsaa i dette Tilfælde er det en udstrakt Haand, hvordan den bliver modtaget, maa Fremtiden svare paa.

Vinterfesten. I mange Landboforeninger ogsaa her i Nabolaget afholdes der en Vinterfest hvert Aar for Medlemmer med Damer. Programmet er maaske lidt forskelligt, men oftest begyndes der med Op-læsning eller Teater, derefter Fællesspisning og til Slut et Par Timers Dans.

Ofte bliver der rettet Forespørgsel til Bestyrelsen, om Foreningen her ikke ogsaa kunde arrangere en saadan Fest, da der sikkert var mange, som gerne vilde deltage, bl. a. for at træffe sammen med Folk fra andre Sogne. Disse gentagne Henvendelser førte til, at Bestyrelsen i et Møde i Februar 47 vedtog at afholde Vinterfest i 48, og i et Bestyrelsesmøde i September 47 blev nedsat et Udvalg bestaaende af Janus Søndergaard, Trier Høj, Boghandler Jakobsen og K. Vadgaard til at planlægge Festen. — Den blev gennemført i 3 Aar med overordentlig stor Tilslutning. Hvert Aar var der først en Teaterforestilling, derefter Spisning og til sidst Dans til Kl. 12. — Det første Aar var Spisningen ogsaa paa Højskolehjemmet, hvorimod den de to sidste Aar var paa Missionshotellet, da det var mest praktisk.

Der var selvfølgelig kun Adgang for Medlemmer, og kun de, som havde deltaget i Spisningen, kunde faa Adgang til Dansen.

Festerne gav Anledning til Kritik fra Kredse indenfor Medlemmerne, som ikke mente, det var en Opgave for Foreningen, og at det heller ikke var i Overensstemmelse med Formaalsparagraffen.

Efter Initiativ fra Bestyrelsen blev afholdt et Møde med nogle Del-

Gdr. Peder Østergaard, Aarupgaard
Formand 1945-55.

Gdr. Søren Christensen, Vostrup
Formand 1955 —

tagere fra Modstanderne for at forsøge at tale sig tilrette om Sagen, og eventuelt enes om Afholdelse af 2 Fester, en for hver af de to Interesser. Herom kunde dog ikke opnaas Enighed.

Siden 51 har Vinterfesterne været stillet i Bero, selv om der fra mange Sider er fremsat Ønske om, at de maatte blive gennemført paany.

Saa vidt jeg har kunnet bedømme Sagen, saa er den største Fortrydelse og Uforstaaenhed hos Tilhængerne af Festen fremkommen derved, at Modstanderne har villet bestemme, om de andre maatte gaa til Fest eller ikke, de var jo ikke selv forpligtede. — Det havde sikkert været heldigst med Tolerance i denne Sag.

Sogneudvalg og Bestyrelse. En Forening med et saa stort Omraade — 14—15 Sogne — som Landboforeningen her omfatter, er det vanskeligt at faa tilstrækkelig Kontakt med de enkelte Sogne. — For at hjælpe herpaa blev det i sin Tid vedtaget at nedsætte et 3 Mands Udvalg, de saakaldte Sogneudvalg, for hvert Sogn. — Heller ikke det gav et tilfredsstillende Resultat, antagelig fordi Sogneudvalget havde for lidt Kontakt med Arbejdet i hele Landboforeningen, derfor blev

det i 1954 vedtaget at udvide Bestyrelsen til 15 Medlemmer med et Bestyrelsesmedlem for hvert Sogn. Det paagældende Bestyrelsesmedlem er samtidig Formand for Sogneudvalget. — Forhaabentlig vil denne Nyordning vise sig at virke efter sin Hensigt.

Medlemsantal og Medlemsbidrag. Landboforeningen havde i 1955 1181 aktive og 330 passive Medlemmer, ialt 1511, og deromkring har Medlemstallet ligget i de senere Aar.

Medlemsbidraget har de sidste 40 Aar været 1 kr. + 15 Øre pr. 1000 Kr. Ejendomsskyld, saa der er ikke sket anden Stigning i Kontingentet i denne Periode end hvad Ejendomsskyldstigningen har foranlediget. — Med den stærke Stigning i Prisniveauet og den betydelige Forøgelse særlig af det konsultatoriske Arbejde indenfor Foreningen, er det besluttet efter Godkendelse af Generalforsamlingen at ændre Satserne for Beregning af Kontingentet til 2 Kr. i Grundtakt + 25 Øre pr. 1000 Kr. Ejendomsskyld, dog mindst 5 Kr. og højst 50. Passive Medlemmer betaler som hidtil 2 Kr.

Planteavl. Allerede meget tidligt — d. v. s. omkring Midten af 90'erne — blev der her i Foreningen paabegyndt Gennemførelse af lokale Forsøg, hvis Opgave det er saa vidt muligt at give Svar paa de Spørgsmaal, som der Tid efter anden melder sig indenfor Markbruget, f. Eks. vedrørende Gødningers Anvendelse, sammenlignende Forsøg mellem kendte og nye Sorter og Stammer, Forsøg med Saatider, Saamaader og Saamængder, Bekæmpelse af Plantesygdomme og Ukrudt, Undersøgelser over Dyrkningsværdien af helt nye Kulturplanter, som Forholdene har skabt Interesse for, og mange andre Opgaver.

Forsøgsvirksomheden her i Foreningen har i ikke ringe Udstrækning været med i dette Arbejde og har undertiden været oppe paa et Antal Forsøg nær 60 omhandlende vidt forskellige Opgaver, men selvfølgelig altid med Tilknytning til, hvad der »brænder paa« i Øjeblikket. — Antallet har dog været betydelig mindre i de senere Aar, hvad delvis kan finde sin Forklaring i hele Arbejdssituationen. Der vil for Forsøgsværten medgaa nogen Tid til Gennemførelse af et For-

søg, og ligger det usikkert, hvor megen Medhjælp den enkelte Landmand faar til Raadighed, saa betænker han sig paa at tage ekstra Arbejde ind.

En Omtale i Enkeltheder af Forsøgsarbejdet vil føre for vidt, men enkelte Opgaver nævnes for at karakterisere Led i Udviklingen.

Ved et Foredragsmøde i December 1943, hvor Korndyrkningen var til Behandling, og hvor en Udvidelse af Bygdyrkningen blev tilskyn-det, fremførte Skat Petersen i Forhandlingen, at »vi er godt paa Vej her i Egnen over til at dyrke mere Byg, men det sker gennem Blandsæd«, og det var netop Stillingen, Mængden af Byg i Blandsæd er bleven større og større og er nu ofte oppe paa 70 %, ligesom der findes betydelige Arealer med rent Byg, denne Udvikling er foregaaet efterhaanden som Troen paa, at Byg ogsaa kan trives i Vestjylland selv paa de letteste Jorder, har fæstnet sig, men Variationerne i Jorderne og Kalktilstanden har berettiget dette Overgangsstadium gennem Blandsæd. — Forsøgenes Opgaver har her været at sammenligne Udbyttet af Havre, Byg og Blandsæd og hvilke Sorter, der passer bedst sammen i Blanding, samt hvilke Bygsorter, der passer for denne Egn.

De 3—4 aarige Græsmarker og undertiden ogsaa de 2-aarige har overlevet sig selv, fordi Udbyttet var for daarligt til Tidens Krav. Nu er det 1 eller 2 aarige i Sædskiftet og fleraarigt Græs til Afgræsning paa Lavbundsjorderne.

Runkelroerne er omtrent forsvunden og erstattet af Fodersukkerroer eller Sukkerroer til Foderbrug, men paa Grund af Jordernes Kalktilstand har det holdt noget igen med Udvidelsen af Bederoearealet. For en Del Ejendomme har de senere Aar dog vist, der bør udvises en vis Forsigtighed med at komme for ofte med Bederoeer, og Udviklingen vil saa formentlig dreje derhen, at Kaalroer og Bederoeer beslaglægger hver sin Halvdel af Roearealet.

For Aar tilbage dyrkedes oftest kun en Kartoffelsort, og det var den, som man satte Pris paa som Spisekartofler, den fik saa ogsaa Anvendelse til Foderbrug, det med Tørstofindhold varierende efter Sorten var ikke saa paaagtet. Nu er der udviklet en Specialisering inden-

for Kartoffeldyrkningen: Spise- og Foder- og Fabrikskartoffelsorter, som det ogsaa har været nødvendigt at faa forsøgs-mæssigt undersøgt, saa som Knoldstørrelse, Tidlighed, Topudvikling, Modtagelighed for Sygdomme m. v.

Omkring 1933 blev Videbæk Kartoffelmelsfabrik oprettet, dette var bl. a. med til at øge Interessen for Kartoffeldyrkningen, hvorfor der omtrent samtidig oprettedes en Kartoffelsektion her. Formaålet var at søge øget Udbyttet i Kartoffelmarkerne særlig ved Tilvejebringelse af bedre Læggemateriale, man var nemlig ved at blive klar over, at Sygdomme i Kartoffelmarkerne var meget mere udbredt end tidligere antaget — særlig gjaldt det Bladrullesygen — og at Udbyttet var stærkt afhængig af Læggematerialets Sundhed. — Sektionen havde sin egen Medlemskreds indenfor Landboforeningens Medlemmer, og disse skulde Konsulenten besøge 2—3 Gange i Vækstperioden for at paavise eventuelle tilstedeværende Sygdomme og iøvrigt drøfte de forskellige Dyrkningsforhold med de paagældende. — Dette Arbejde gennemførtes i en Del Aar og satte sikkert sine Spor, dels ved at sætte hele Kartoffeldyrkningen under Debat, og dels ved at finde de mest sunde Marker og derfra sprede Læggemateriale. — Det blev efterhaanden erkendt, at det ikke var tilstrækkelig blot at bytte Læggekartofler med en Nabo.

Ogsaa her var der mange Forsøgsopgaver at arbejde med, og det er der ogsaa endnu. — Demonstrationer af Markører og Optagere er afholdt, men der kunde godt blive andre Opgaver for Maskinudvalgene at beskæftige sig med, f. Eks. Demonstration af Radrensere og deres Brug helst gennem en hel Sæson.

Sidst i 30erne ændredes Vedtægterne for Sektionen i Retning af, at dens Opgave mere var Afsætning end Dyrkning, det gjaldt baade til Hjemmemarkedet og Eksport.

Forsøgene med Anvendelse af Kunstgødning har selvfølgelig gennem hele Perioden været ret omfattende. Det gælder baade hvad og hvor meget, der bør anvendes, og hvornaar de bør udstrøes. — Særlig Forsøgene med Kvælstofgødning har opfordret stærkt til at øge

Mængderne, og de store Afgrødeforøgelse af Korn og Roer finder tildelt sin Forklaring i stigende Forbrug af Salpeter, Mængderne varierer dog betydelig fra Ejendom til Ejendom, saa der er noget igen, inden Forsøgenes Resultater er »slaaet igennem«.

I 1931 blev de første Forsøg anlagt med Blaasten her i Foreningen, og Udbytteforøgelsen var nogle Steder forbavsende stor. Siden da er der gennemført mange Forsøg med dette Næringsstof, og Resultatet er blevet, at der gennem Aarene er anvendt betydelige Mængder Blaasten her. — Forsøgsarbejdet fortsætter for at faa afklaret hvilke Jorder, der særlig er trængende. — Foreløbig kan det fastslaaes, at Opmærksomheden mest maa være rettet mod de mørke Sandjorder og de morholdige Jorder. — Endvidere maa Forsøgene søge klaret saa nogenlunde de nødvendige Mængder og hvor ofte Tilførsel helst skal ske.

Mangansulfat er ogsaa et af de nødvendige Mikronæringsstoffer, men hidtil er det overvejende anvendt, efter at Mangelsymptomerne har vist sig i en Afgrøde. — Efterhaanden som Jordernes Kalktilstand bringes op paa en saadan Højde, at den passer til Dyrkning af Byg og Bederoer, maa det dog forventes, at Anvendelsen af dette Næringsstof vil blive hyppigere og muligvis ogsaa finde Anvendelse til hele Marken forud for nogle Afgrøders Saaning.

Anvendelse af Bor er mere ny, men maaske er det en Fejl, da der ret ofte er antruffen Kaalroer med Marmorering og undertiden Bederoer med Tørforraadnelse.

Med de hidtil opnaaede Resultater for Anvendelse af de her nævnte Mikronæringsstoffer bør Forsøgsarbejdet fortsætte og nok udvides. — Antagelig vil der ogsaa efterhaanden forekomme Mangelsymptomer for andre Mikronæringsstoffer, saa hele den Side af vore Planters Ernæring maa skænkes fornøden Opmærksomhed. Forsøgsberetningerne viser da ogsaa tydeligt en meget omfattende Optagethed af hele dette Problem. — Fremtiden vil saa vise, om Mikronæringsstofferne nøjes med den Interesse, som de fortjener. Vore Markafgrøders gode Udvikling kan være bestemt af Tilførsel af Mikronæringsstoffer, og derfor er det godt, at Interessen for dette Problem er vaagnet, men det

skulde ikke gerne glide for meget i Baggrunden, at Markafgrødernes Udvikling ogsaa er bestemt af andet end Mikronæringsstoffer.

Fremkomsten af de mange nye Bekæmpelsesmidler mod Ukrudt, Svampe og Skadedyr har i de senere Aar afstedkommet et meget omfattende Forsøgsarbejde, hvorved en Række Spørgsmaal i Forbindelse hermed er klarlagt, men tages det i Betragtning med alle de Problemer, der er at tage Hensyn til: de forskellige Ukrudsplanter, der ikke reagerer ens for de forskellige Midler, nogle skal have det ene, andre det andet, nogle skal vokse sig ihjel og andre svides ihjel, Styrkegraden varieres i Sprøjtevæsken efter Luftens Temperatur, nogle sprøjtes tidligt andre sent, og mange flere Forhold er der at tage Hensyn til. — Men Hensyn til Skadedyrene saa er der ogsaa Sprøjtevæsker eller andre Midler at bekæmpe disse med. Hele dette Omraade er faktisk blevet af et Format, som nærmest er ufattelig — det grelleste er nok Sprøjtningen af Gulerødder, ved at anvende den dertil egnede Vædske paa det rigtige Tidspunkt, saa skulde alt dø undtagen Gulerødderne, man tager sig til Hovedet og siger »det er . . .« — hvad mon det næste bliver, som Videnskaben hjælper Landbruget med? — De Landmænd, der omtrent har faaet Senegræs udryddet, fortjener næsten en Fjer i Hatten, for den har Videnskaben alligevel ikke endnu givet os Midler i Hænde til at sprøjte væk, men tænk om det kommer i 1957.

Alle disse Midlers Fremkomst er af umaadelig stor Betydning for Landbruget, hvis de kan faas rigtigt anvendt, og her har de landøkonomiske Foreninger en meget stor Opgave at søge løst. — Konsulenterne har deres at slaas med for at holde sig orienteret om de mange Midler og hvor og naar de bør anvendes. Der er efterhaanden saa mange Midler, hvis de blev stillet op paa Hylder, kunde det faa megen Lighed med et Apotek, og det trøster kun lidt, at mange af Midlerne er det samme, kun Navnet er forskellig, det sidste er en Nødvendighed for at forskellige Fabrikanter kan sælge det samme.

For Aar tilbage var det særlig Afsvampningen af Sædekorn, der snakkedes om, naar Talen var om kemiske Midler. Dette Spørgsmaal er tilsyneladende gledet i Skyggen, siden de mange ovenfor omtalte Midler er kommen frem, det vil dog ikke sige, Afsvampningen er ophørt, tværtimod er den saare almindelig, derfor drøftes Sagen ikke saa meget, og Afsvampninger foretages nu oftest paa Rense- og Afsvampningsanlægene, hvorved det er kommen noget paa Afstand. Forhaabentlig bliver Resultatet ikke, at Interessen hører op hos Praktikerne. Glemmer man, hvilken Afstand der skal være mellem, som der kommer Kaalroer, saa giver det »Rap«, det samme har nogle erfaret selv i de seneste Aar, at undlades Afsvampning i nogle faa Aar, kan Udbyttet halveres i en Bygmark.

For at hjælpe paa Proteinforsyningen antog Ensileringen af Røetop et betydeligt Opsving allerede fra omkring 1940. — A. I. V. Syren var kommen i Handelen, og Anvendelsen af den krævede Kendskab, hvorfor der blev afholdt Demonstrationer vedrørende Fremgangsmaaden for dens Benyttelse. Siloer skulde bygges, mange købte baade Under- og Oversilo af Træ, men en Del fik dog ogsaa murede Undersiloer. Der var det praktiske ved Træoversiloer, at de kunde anvendes til Fyldning af flere Undersiloer. Størrelsen var overvejende 3 m. — Fra Samvirksomheden indenfor de landøkonomiske Foreninger blev sat i System et Undersøgelsesarbejde vedrørende Kvaliteten af Ensilagen, og Erfaringer blev gjort, der særlig gik ud paa, at Toppen skulde være ren, og der skulde udvises stor Omhyggelighed ved Gennemførelsen af Ensileringen, saa opnaaede ogsaa mange et udmærket Produkt, selv om Mejerifolkene var skeptiske og kritiske. — For mange lykkedes det dog mindre godt.

Det den Gang paabegyndte Arbejde ophørte ikke med Krigens Afslutning, men fortsattes, og nu hører det helt til Undtagelser, at Bederoetoppen pløjes ned her paa Egnen, enten fodres den op grøn eller ensileres. — Flere og flere har indset Nødvendigheden af Anvendelsen af A. I. V. Syren, selv om der hermed er forbunden en Del Ulejlighed og Udgift, derved er Syren bleven en stor Handelsartikel, saa

begynder andre Fabrikanter at møde med Erstatningsmidler, i det Tilfælde Konserveringsmidler i Pulverform, men Undersøgelsesarbejdet har ikke kunnet godkende disse Midler for værende saa gode som Syren, heller ikke om der toges Hensyn til den lettere Anvendelighed. — Ret mange er gaaet over til at findele Toppen for yderligere at bedre Kvaliteten ved den bedre og hurtigere Sammenpresning, og det har ogsaa vist sig at holde Stik. Nogle har muligvis ment og haabet, at ved Findelingen kunde Syren undværes, men Sikkerheden er større, naar Syre bruges.

Nu indgaar Ensilagen i de fleste Vinterfoderplaner som en Selvfølge. Muligvis gemmes dog en Part, for at have det som Reservefoder i Græsningsperioden, hvis der, som det oftest sker, skulde komme en Periode med for ringe Græsvækst. — Undersøgelsesarbejdet fortsætter imidlertid for at naa frem til at faa en endnu bedre Kvalitet til Gavn for Smør- og Osteproduktionen.

Der er dog mange Problemer i Ensileringssspørgsmaalet endnu at faa klaret, men nogle har begyndt at vise Vejene, f. Eks. Opførelse af store indendørs Siloer praktisk placeret i Forhold til Staldene. — Enkelte har ogsaa begyndt at dyrke Majs og anvende Ensilagen heraf som Erstatning for Roerne, men hidtil har Forsøgene ikke opfordret til denne Udvikling her, fordi de Former, der endnu er fremme, er for usikre under vestjyske Klimaforhold, men den Dag Forædlerne møder med Sorter, der kan give sikkert Udbytte her paa Egnen? ?

Muligvis kommer Ensileringen af Kløveren før Majsen. Nogle er begyndt og er glad derved, fordi vort Klima byder for store Usikkerhedsmomenter for Bjergning af Hø. Resultatet ved Udnyttelsen af en Kløvermark maa være afhængig af, at Kløverens Blade kommer til Gavn, men det sker i for ringe Udstrækning ved Høbjergning, dette sammen med Usikkerheden iøvrigt har faaet nogle til at sige Farvel til denne Metode og gaa over til Ensilering, men denne Form kræver Mekanisering i større Udstrækning, end det kan forsvares selv at gaa ind for paa langt de fleste Ejendomsstørrelser. Hvordan det Spørgsmaal kan løses? Maskinstationer? ja, men dem har vi haft — vi havde ogsaa en Andelsbank, inden den endelig kom.

Ret snart under Afspærringen blev Hør dyrkningen aktuel, og der oprettedes en Hør dyrkerforening. Medlemmerne heraf avlede Hør paa Kontrakt til Hørfabrikken »Linum« i Viby. — Mange Avlere var interesserede for en Salgsafgrøde paa Grund af de mindre Besætninger, og Gødningsspørgsmaalet med rigelig Kali lod sig gennemføre. Et enkelt Aar var der omkring 85 Avlere. — Baade Avlen og Bjergningen af en saa ukendt Kultur medførte selvfølgelig baade Møder, Forsøg og Marksyn. — Der blev anskaffet et Par ret kostbare Ruskemaskiner, da Haandarbejdet var for vanskeligt gennemførligt. Man forsøgte Dyrkning baade paa den bedre Agermark og paa nypløjet Klægeng, der havde den Fordel at være ren. — Det opnaaede Resultat blev meget forskelligt baade for den enkelte Avler som fra Aar til Aar. Nogle opnaaede et særdeles godt Resultat, oftest dog kun et enkelt Aar, men gennemgaaende var det mindre godt, og derfor blev Avlen forholdsvis hurtigt opgivet af langt de fleste, og saa vidt jeg husker, slap man nogenlunde heldigt af med Ruskemaskinerne igen.

Desværre forekom under Afspærringen nogle Aar meget stærke Angreb af Aadselbiller i Bederoerne, og da der den Gang ikke kendtes andre Bekæmpelsesmidler end Giftklid, og Hvedeklid kun var til Stede i smaa Mængder og derfor ikke ude i fri Handel, kunde Klid kun faas paa Kort, og det blev Konsulenternes Opgave at sørge for Uddeling af Klidkort, der et enkelt Aar her omfattede over 250 Ejendomme med over 25.000 kg Klid, der formentlig alt sammen blev anvendt til Bekæmpelse af Billerne.

Til Bekæmpelse af Knoporme skulde bl. a. anvendes Sukker, og der uddeltes Sukkerkort til dette Formaal, men desværre var der ikke ret mange Knoporme.

De tilstedeværende smaa Mængder af Fosforsyregødning uddeltes paa Attest til de, som dyrkede Jord op. Der skete nogen Opdyrkning i disse Aar

Under og umiddelbart efter den første Verdenskrig tilførtes mange Jorder her paa Egnen store Mængder højprocentlig Mergel. — Resultatet

tatet udeblev ikke, meget udbredte og stærke Angreb af Lyspletsyge, saa Konsulenten i en vis Periode af Afgrødernes Vækst kunde køre fra Morgen til Aften og tilraade Anvendelse af Mångansulfat. Det er forstaaeligt, at mange Landmænd blev bange for Mergeltilførsel. — Det er nu mange Aar siden, og Kalken er enten udvasket eller brugt til Formaal vedrørende Planternes Vækst, hvorfor Jorderne forlængst i stor Udstrækning er bleven kalktrængende. — Af den Grund blev der for en Del Aar siden paabegyndt Agitation for at lade Jorderne undersøge, og Resultatet blev, at der aarligt undersøgtes 2000—3000 Jordprøver, og den overvejende Part af disse viste stærk Kalktrang. Dette er Forklaringen paa, at der nu sker betydelige Tilførsler af Mergel eller Kalk til Jorderne, mest fra lokale Mergel-lejer, hvorfra Transporten sker pr. Lastbil ud til de enkelte Modtagere, medens det tidligere skete pr. Bane og med Hestekøretøj fra Stationen.

Gennemførte Kalkforsøg har godtgjort Betydningen af, at Jordens Reaktion ikke kommer for langt ned, at den i hele taget kun svinger lidt. Dette sammen med udvidet Dyrkning af de kalkkrævende Byg og Bederoer har nødvendiggjort, at Kalkspørgsmaal ofres større Opmærksomhed end tidligere, d. v. s., at Jorderne undersøges ret ofte, og at Reaktionen bringes op paa den passende Højde en Gang i hvert Sædomløb. — Der mangler imidlertid sikre Erfaringer eller Undersøgelser over, hvor store Kalkmængder, det gaar an at tilføre de enkelte Jorder, og med Lyspletsygen m. v. i Erindring er det muligt, at vi Konsulenter, der har den Opgave at skulle udstede Attester for de nødvendige Kalkmængder, holder lidt til den lave Side, men det kan afsløres, blot at Jorderne undersøges ofte nok.

Jordbundsundersøgelserne for Indhold af Fosfor og Kali, der har været gennemført her i Landet i den omhandlede Periode, har været diskuteret meget, men der er dog ingen Tvivl om, at disse ogsaa kan give betydelig Vejledning for Stillingen i Markerne, saa Jordbundsundersøgelser for disse Næringsstoffer bør sikkert her i Egnen gennemføres i større Udstrækning, end det hidtil er sket. Foretages saa med 4—6 Aars Mellemlum Jordbundsundersøgelse af en eller to bestemte Marker i Sædskiftet, saa maatte man derfra kunne drage nogenlunde

sikre Slutninger for Bevægelsen af Tallene under de anvendte Gødningsmængder.

I de sidste 25 Aar er der foregaaet en væsentlig Ændring af Metoden for Hedeopdyrkning. — Den tidligere anvendte Skrælplojning og derefter nogle Aars »Udluftning« er nu ændret til een Dybpløjning og umiddelbart derefter Mergling, saa der hengaar nu kun $\frac{1}{2}$ —1 Aar fra Lyng til første Afgrøde. — Gødningsplanen var tidligere ca. 400 Supf. og 100—200 Salpeter, nu 1000—1200 Supf., 150—200 Kalig., 400—500 Salpeter og 30—50 Blaasten Pd. pr. Td. Land, der tilstræbes fuld Afgrøde straks, og ikke sjældent er Kartofler første Afgrøde mod Rug eller Havre før.

Iøvrigt er Heden nu omtrent opdyrket, mange mindre Arealer er forsvunden i disse 25 Aar og enkelte større Arealer er gaaet samme Vej, det gælder saaledes Borrís Nørre Hede, hvor de første af det oprettede ca. 35 Ejendomme nu er 25 Aar. — Af omtrent hel ny Dato er Gundesbøl-Dyrvig Hede, og det store Areal af Lyhne-Sdr. Vium Hede, hvor der paaregnes at blive ca. 55—60 Ejendomme, var det første tilsaaet i 55 og en halv Snes Ejendomme blev da bygget, men i Løbet af 2—3 Aar er formentlig hele Arealet bebygget og i Dyrrkning. — Opdyrkingen af de to sidstnævnte Arealer er forestaaet af »Jydsk Landvinding«. Der er pløjet med den »store« Plov, saa et eventuelt Ahllag er tilstræbt pløjet op, Mergel er tilført, Supf., Kalig. og Blaasten er udstrøet, og derefter kan saa den enkelte Nybygger tage fat.

I de senere Aar har den »store« Plov været paa Arbejde mange Steder her i Egnen, Pløjedybden er 60—100 cm. Man venter sig store Resultater paa de »gamle« Jorder af dette Arbejde med Jordblanding, hvor Ahl eller Lagdeling forekommer. — De hidtil opnaaede Resultater opfordrer stærk til Fortsættelse af denne Jordbearbejdning, hvor der er Grund dertil — men ogsaa kun der. — Maaske kan en saadan Dydbearbejdning ogsaa være formaalstjenlig paa andre Jorder, f. Eks. paa visse Lavbundsjorder, men i Øjeblikket foreligger der ikke sikre Holdepunkter herfor.

Ligesaavel som Heden svinder, saa gælder det ogsaa for Engene. — Mange af Bækkene er bleven reguleret og uddybet, hvorved der er skabt Mulighed for Dræning, hvor det var tiltrængt og ønsket, Mergling af Arealerne er mange Steder foretaget, og Kultivering iøvrigt ført igennem, saa Arealerne oftest nu findes som gode Afgræsningsmarker, og det er af mange glemmt, at det en Gang var Eng. De store Arealer langs Aaerne staar nu for Tur.

Som det her er omtalt, er det mange forskellige Arbejder indenfor Planteavl, en Landboforening maa beskæftige sig med, og efterhaanden som Resultaterne kommer frem fra Forsøg, Undersøgelser og praktiske Erfaringer, skulde de helst finde Vej ud i det praktiske Landbrug, men det er ikke den letteste Side ved Planteavl, og det gælder forsaavidt ligesaa meget de andre Grene i Landbrugsbedriften.

Som bekendt samles Resultaterne for Planteavl for hvert Aars Arbejde i en Beretning. De enkelte Foreningers Materiale her fra Jylland indgaar i en samlet »Oversigt«. — Det næste Skridt er saa at faa dette Materiale bragt i Hænderne paa den enkelte Praktiker, hvad ikke synes at være umiddelbart nemt.

I nogle Aar blev Planteavlsrådet i Aarhus transmitteret i Radioen, og for at de Medlemmer, som ønskede det, kunde faa mest mulig ud af at følge med i Gennemgangen af Resultaterne i den jyske Planteavlsberetning, havde Landboforeningens Bestyrelse her besluttet forud for Mødet at udsende til alle aktive Medlemmer vor egen Beretning og »Oversigten«. — Men Radioen kan jo ikke afse ret megen Tid til Landbruget — Sporten kræver — saa Transmissionen er opgivet. Det var ellers mit Indtryk, at mange Medlemmer var glad ved denne Form. — Baade før og i de samme Aar og siden har det været tilstræbt gennemført med Sognemøder, hvor Konsulenten gennemgik det af Materialet i de to Beretninger, som han kunde naa i ca. 1½ Time, men Tilslutningen til disse Møder har ikke været tilfredstillende i de fleste Sogne. Bedst er det gaaet, naar det er lykkedes for Sogneudvalget at faa Mødet kombineret med en Generalforsamling eller lignende, hvor man skal afsted alligevel. — Herudaf vil nogle

Her vilde ogsaa Kreaturerne have været glade for Læhegn.

drage den Slutning, naar ikke Medlemmerne ønsker at gaa til disse Møder, maa Aarsagen være, at Materialet ikke interesserer, men det tyder Konsulentens Telefonsnak ikke paa, og det er ogsaa saadan, at Resultaterne spredes ret hurtigt, hvordan det saa end sker. — Maaske kan Markvandringerne give lidt Svar, af disse gennemførtes en Del, og saa er der Bladene og »Nabosnak«.

Plantningssagen. Allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede blev anlagt adskillige Forsøgshaver forskellige Steder i Kredsen. Der blev anlagt en Frugthave hos H. Okholm, Bøllinglide, og Køkkenhaver blev anlagt hos Niels Pedersen, Skaarup, og hos Lærer Gejl, Foersom. — Disse Haver viste deres store Betydning ved de mange Besøg og Møder fra Omegnen og mange Efterligninger andre Steder.

I 1922 blev anlagt en ret stor Forevisningshave i Tarm — til Dels i Forening med Borgerforeningen der. — Hele Anlægget er godt 2 Td. Ld. Den højest beliggende Del er beplantet med Frugttræer og Frugtbuske af mange forskellige Sorter, den mellemste Del er an-

vendt til Køkkenhave med en fuld gennemført 10-Marksdrift, og endelig er der paa den sydligste, lavtliggende Del anlagt en Pryd- og Lysthave med Kanalanlæg og store Plæner.

Det var Forevisningshavens Opgave at vise Læets store Betydning for de forskellige Vækster, dernæst skulde den vise hvilke Frugt- og Bærarter, som særlig egnede sig under de stedlige Forhold, og i Køkkenhaveafdelingen skulde vises, hvilken Mangfoldighed af de forskellige Afgrøder en Køkkenhave kan frembringe, naar et fornuftigt Sædskitte anvendes, og Kulturerne iøvrigt passes godt.

Naar vi færdes i Egnen, fanges Opmærksomheden ogsaa af Haverne, og det maa indrømmes, der her er sket en meget betydelig Udvikling, saa der nu rundt ved mange af Ejendommene findes særdeles hensigtsmæssige og smukke Haver, der i høj Grad er med til at skabe Hygge paa Stedet.

For ikke saa mange Aar siden mentes ikke, der kunde avles Frugt i Vestjylland. — Dette har Udviklingen modbevist. — Der er i Aarenes Løb plantet mange Frugttræer, ja endog anlagt Frugtplantager, og hvor Læspørgsmaalet har været i god Orden, har der kunnet avles megen og særdeles smuk Frugt, selv af ret sarte Sorter. — Som Bevis herpaa kan anføres, at ved den store Havebrugsudstilling i Aarhus i 33 blev Frugten fra Forevisningshaven tildelt Aarhus Amtstidendes Ærespræmie og Udstillingens store Sølvmedalje.

Der er efterhaanden avlet megen Frugt her paa Egnen, men Interessen er dalende, om Aarsagen skyldes Vanskelighederne ved at faa Sprøjtningen tilstrækkelig effektivt gennemført, saa Frugten bliver pæn, eller ogsaa det gammelkendte: »man kæmper for at faa det, man ikke har, men har man først faaet det, har det ingen Interesse længere.« — Faktum er, der ryddes en Del Frugttræer her i Egnen for Tiden.

Hvilken Indflydelse Forevisningshaven i Tarm har haft paa Udviklingen indenfor Havebrugets forskellige Afdelinger lader sig ikke efterforske, men uden Betydning har den afgjort ikke været. — Nu er »Det jyske Haveselskab« med sine Afdelinger og Konsulentstab traadt til, og maaske gaar det an at sige forsætter Arbejdet.

Samarbejdet mellem Tarm Borgerforening og Landboforeningen om Forevisningshaven ophørte i 1938, og den administreres nu af Borger- og Grundejerforeningen.

Gennem de mange Aar har der af og til været gjort Tilløb til en Udbygning af Læplantningen. — Allerede i Foreningens første Leveaar blev der paa 4 Aar fordelt 50 Rdl. til Fremme af Træplantning, og siden da maa der med Mellemlum være opstaaet Interesse for Læplantning, det viser de ældre Læhegn, men hvilken Situation, der har fremkaldt Interessen, er ikke mig klar.

Okholm, Bøllinglunde, var stærk interesseret i Plantning, og praktiserede den selv, hvilket Efterslægten nyder Gavn og Glæde af. — Han udsatte en Præmie paa 125 Kr., og dette Beløb anvendtes til en Demonstrationsplantning hos Peder Danielsen, Skaarup.

De kraftige Sandstorme i Foraaret 38 gav Anledning til et Møde den 17. Maj, hvor Kredsforeningens og Landboforeningens Bestyrelser og Plantør Jensen var tilstede. K. V. indledede og anbefalede at tage fat paa Læplantning paa bredt Grundlag, herom var der Enighed, og der førtes en meget lang Forhandling om Sagen, hvor mange Synspunkter kom frem vedrørende Fremgangsmaaden. — Det vedtoges at afholde et stort Fællesmøde for alle Sogne den 28. Maj, og ved dette blev det vedtaget at oprette en Læplantningskreds. Forslag til Vedtægter blev drøftet og vedtaget, og Bestyrelsen kom til at bestaa af E. Vestbo, Plantør Jensen, N. Bech Andersen, H. Drewsen og Sigurd Miltersen.

I Samarbejdet med Hedeselskabets »Flyvende Korps« har Læplantningskredsen rundt i Sognene faaet plantet — som af Drewsen nævnt — ca. 1000 km Læhegn. — Dette vil med Tiden komme til at præge Egnen: mindre »Havgus« og mildere Klima til Gavn for Dyr, Planter og Bygninger og derigennem til Glæde for Menneskene.

Nu har Læplantningskredsen afsluttet sit Arbejde.

Ikke sjældent, naar man staar paa et eller andet Højdepunkt i Egnen, fremkommer Udtalelsen: forhen kunde vi tælle saa mange Kirker, og da Kirkerne er der stadig væk, maa det være den gennem

Tidernes udføre Plantning, der har mindsket Udsigten, ogsaa et Bevis for, at der er planter i Tidernes Løb, selv om vi maaske ikke altid var opmærksom herpaa.

De mange gamle Mergelgrave har ofte været til Bekymring og ikke med til at forskønne Egnen. Saadanne fandtes ogsaa ved Lille Boel i Bølling, men dette ændrede Okholm ved at tilplante Omgivelserne, saa der fremkom et smukt og højest ejendommeligt Parti, hvad han sikkert ofte har glædet sig over. — I 1921 skænkede Okholms Arvinger denne smukke Plantage, der havde faaet Navnet »Damslund«, til Landboforeningen, og Foreningens Medlemmer rejste en Sten i Plantagen til Minde om Okholm og hans Arbejde for Landbruget.

Det er sparsomt med Løvtræsplantninger her i Egnen, derfor er det forstaaeligt, at en Del lægger »Turen« til »Damslund«, men mange flere kunde sikkert faa Glæde heraf, og kunde nogle af disse besøgende faa Idé til at efterligne Okholm ved at omdanne en uproductiv Plet til et skønt Parti, saa var det sikkert en god Maade at mindes hans Gerning paa.

K. V.

HUSDYRBRUGET

DEN tidligere Førstelærer i Skjern, A. Edsen-Johansen, har i et Vers om Skjernaaien tegnet et fortrinligt Billede af Landboforeningens Centrum — eller — om man vil, dens Midterskillelinie, Skellet mellem Bølling og Nørre Herred, mellem Hardsyssel og Vardesyssel — i fordums Tid et besværligt og ikke ufarligt Overfartssted (Kong Hans' Hul) og den Dag i Dag stadig Dialektgrænse.

Der gaar en Aa saa bred og stærk
fra Øster gennem Dalen,
og Engene er Aaens Værk
fra Felding og til Falen.

Der flyver højt de vilde Gæs.
Der bjerges Hø i tusind Læs
ved Laderne staar Hæs ved Hæs —
i Bølling-Nørre Herred.

Det maa antages, at Egnen tidlig er blevet beboet og bebygget. Her var flere Chancer for Opretholdelse af Livet. Et sandt Eldorado for Jægere. Ogsaa i fjerne Tider har Gæs, Ænder, Svaner og andre Fugle holdt til i Engdragene og ved Ringkøbing Fjord. Fisk har næppe heller manglet hverken i Aaer eller Søer. Skjernaaens Lakserigdom er ikke af ny Dato.

Men tidligt har vore Forfædre, vel netop paa disse egenartede Egne, begyndt at lægge Vind paa Agerdyrkning og Høavl. Thi her fandtes næsten alle Datidens Muligheder: I. Engene, som foruden Hø gav rigelig, billig og let Sommernæring for Kvæg. II. Høj Sandjord,

som forholdsvis let lod sig behandle med Datidens primitive Redskaber. Trækraften har — uden Tvivl i lange Tider — været Stude. Disse havde iøvrigt den Fordel, at de bedre var istand til at færdes paa de bløde Engdrag uden at »plumpe i« — ren bogstaveligt.

Fra Engene (Humus) har man desuden forsynet sig med Brændsel (Tørv, Klyne), og Lyng til Optænding m. m. var ikke i disse Tider en fjernliggende Mangelvare.

Jovist — der var nok baade at bide og at brænde.

Ler til Teglsten tog man ikke forgæves til Dejbjerg eller Foersom efter, og Tagrør har der, saavidt vides, aldrig været Hungersnød paa i Stauning.

Uden Tvivl har vore Forfædre tidlig øjnet Muligheder for Eksistens her i og omkring Skjernaadalen — og — de har udnyttet disse.

Det kan vel ikke med Sikkerhed fastslaas, om Udtrykket: Engen er Agerens Moder kan være opstaaet i Skjernaadeltaet, men usandsynligt er det i hvert Fald ikke.

Tidligere var det saadan, at naar man her i Aadalen talte om en god Gaard, da forstod man derved en Ejendom med relativt stort Tiliggende af Eng.

I tidligere Tid har Hø sikkert været det eneste forhaandenværende Vinter-Kraftfoder. Høavlens Størrelse og dens Kvalitet har været af største Betydning for Kvægets Vinterfodring.

Langsomt, meget, meget langsomt er Udviklingen sket, og først da vi nærmer os dette Aarhundrede, hvor Kunstgødning og Oliekager bliver almindelig kendt — og forsigtig taget i Brug — Mejerier og Svineslagterier oprettet, kommer der Fart over Feltet. Husdyrløvene bl. a. af 1852 og 1887 støtter Oprettelsen af Hesteavls-, Kvægavls- og Kontrolforeninger. Forsøgslaboratoriets Husdyrbrugsforsøg resulterer omsider i Prof. Lars Frederiksens Fodertabeller. Disse har været af enorm Betydning for økonomisk Fodring.

Takket være Landboforeningens Oplysningsarbejde (Kursus, Foredrag etc.), som har haft — og stadig har — meget stor Tilslutning, og ikke mindst af de yngre Medlemmer, er Forsøgsresultater naaet ud

til disse og kommet til Nytte. Bølling-Nr. Herreders Landboforenings Medlemmer kan ikke siges at have været forud for deres Fæller paa andre Egne — men de har sikkert bestræbt sig for at følge med og være paa Højde med disse. Hvis dette er rigtigt, kan man takke Landboforeningen derfor.

Jordbundsforholdene maa siges at være af afgørende Betydning for Husdyrbrugets Tilrettelægning. Mens man i udprægede Kornegne især slaar sig paa Svinehold — evt. Kornsalg — saa vil man i *udtalte Græsegne som denne* staa sig ved Kvægopdræt. Hovedparten af Jorderne indenfor Bølling-Nr. Herreders Landboforenings Omraade er som bekendt Sandjord og dermed ganske uegnet til Avl af Salgsafgrøder, bortset fra Kartofler. Med Vestjydens sikre Sans for hvad der »ka betaa'l sæ«, under disse Jordbunds- og Klimaforhold, har man fra gammel Tid slaaet sig paa Kvægopdræt. Saalænge nogen nulevende kan huske — og sikkert længe, længe før — har der paa disse Egne været en levende Interesse for, og vel ogsaa Forstaaelse af Kvægbrug og Kvæghandel!

Oprikelig har Bestanden uden Tvivl bestaaet af den haardføre, jyske Race — disse sort- og graabrogede Dyr, som i udstrakt Grad anvendtes som Trækkraft. I Tidens Løb er der fundet en Krydsning Sted med indførte Racer af alt tænkeligt lige fra Zimmenthaler til Korthorn. Til trods for de førstes lange Horn blev de dog fortrængt af de sidste. Korthornstyre indførtes, efterhaanden i stort Tal, først fra Ejdersted, senere direkte fra England.

Navnlig i Aarene fra 1918 til 1920erne hjemførtes et meget stort Tal Tyre af skotsk Afstamning — d. v. s. af Bøftyren. Passende store, velbyggede, trivelige, ædle Dyr, som vakte Beundring, og som der stilledes de største Forventninger til. Disse Tyre gav — som Helhed — fortrinligt Afkom — flere opnaaede Prædikater I Kl. I Gr. Paa Dyrskuerne brillerede Afkommet efter de importerede Tyre og — eksterriørmæssigt — var der paa Egnen mange gode Korthornsbesætninger. Alt tegnede saare lyst; men som Jeppe siger: »Hvor længe var Abraham i Paradis?« Ved Afkomsundersøgelserne viste det sig, at flere af Bøftyrene gav store Nedslag i Ydelsen, i enkelte Tilfælde

mere end 30 kg Smør fra Mor til Datter. Dette Nedslag i Ydelsen blev en Pind til Korthornets Kiste.

Medens Racens Velyndere gik over til at indføre Tyre af Malkekorthornstypen (Dairy Shorthorn) og iøvrigt udvælge mere efter Ydelse, skiftede andre, og saa langt de fleste, over til andre Racer, især til R. d. M.

Idag bestaar langt den overvejende Del af Kvæget indenfor Landboforeningens Omraade af R. d. M., en Del Korthorn samt Jersey og S. d. M. De sidste har vundet Terræn i nogen Tid og vil sikkert ogsaa gøre det en Tid fremover, idet de sortbrogede (Hollænderne) repræsenterer et dobbelt Formaal.

Takket være de »kunstige« Kvægavlsforeninger, kan der drives Renavl trods flere Kvægracer indenfor samme Besætning.

Ikke saa ganske faa har i Tidens Løb forsøgt sig med Krydsning. Forsøgene opfordrer ikke til Gentagelse. Tiltrods herfor er der dog stadig en Del, som søger at skyde Genvej.

Lad dette være nok om de forskellige Kvægracer, som er repræsenteret indenfor Omraadet. Ligesaa længe nogen kan huske tilbage, er der ført lidenskabelige Racediskussioner — sikkert til ingen Verdens Nytte. Man maa forudse, at ogsaa fremover vil megen Racesnak være spildt!

Indenfor Omraadet har man — som andre Steder iøvrigt — brugt de gængse Hjælpemidler til Husdyrbrugets Fremme — indenfor Husdyrlovens Rammer:

Dyrskuer, Kaaringer, Avls- og Kontrolforeninger — og paa det brugs-mæssige: Staldbedømmelse, Fodermesterkonkurrence, Malkekurus etc.

At Dyrskuerne ikke er af ganske ny Dato, fremgaar bl. a. af, at der i Ringkøbing Amts Dagblad under Rubrikken: By og Egn i gl. Dage var anført, at den daværende Ejer af den Gaard, som nu ejes af Forfatteren til disse Betragtninger, paa et Dyrskue ved »Skjernbro« i 1851 havde opnaaet 3. Præmie for en broget Tyr!

I en Menneskealder har det jævnligt lydt: Dyrskuernes Tid er forbi. Livet viser noget ganske andet. Mon Avlere og Opdrættere overhove-

Et Kig ind i den gamle firelængede Gaard.

det kan undvære dette Grundlag for Sammenligning? Næppe. Bedømmelsen af Dyrene skærper ikke blot Dommernes, men ogsaa Udstillernes og Tilskuernes sunde Dømmekraft. En kendt og skattet Dyrskuedommer i England har engang udtalt, at den største Sagkundskab ofte vil være at finde udenfor Ringen (blandt kritiske Tilskuere).

Dyrskuerne afholdes sædvanligvis aarligt, og skiftevis i Tarm og Skjern. For hvem der har bevaret Erindringen om Dyrskuerne fra Tiden omkring 1920—25, har Billedet ændret sig uhyre. Navnlig paa to Omraader: Hvem der én eller gentagne Gange har været med i Tyverne vil sent glemme den lange Række af velplejede jyske Plage og Følhopper, disse velgaaende Madammer, som paa værdig Maade skridtede Fronten af og repræsenterede en Masse »rigtige« Hestekræfter. Eller de mange Hold af Tyre — dels ejet af Foreninger — dels af private. Her var der Spænding at spore. Vilde f. Eks. den knap middelstore, men velbyggede og elegante Tyr med de stærke Linier fra Tarm Kv. gaa foran de betydeligere, men mindre harmoniske fra Vostrup eller Skjern Kv.

Mere end en enkelt Gang er det hændt, naar Opstillingen var til-
 endebragt og Spændingen udløst, at f. Eks. Ejerne af Nr. 2, 3 og 4 i
 Rækken paa ingen Maade lagde Skjul paa, at det endda var et sært
 Gode, at Nr. 1 ikke var deres! Med de Mangler og Lyder, som de
 lettelig fik Øje paa og højlydt forkyndte! Et sært Held med et saadant
 Ejerforhold!! Tænk om det havde været omvendt!

Det hændte vel ikke saa sjældent, med eller uden Grund, at Be-
 dømmelsen kritiseredes. Den slagne søgte sædvanligvis Trøst i, at
 naar de atter mødtes til en Dyst — til Amtsfællesskuet — og som
 ansaas for en Slags Overrettsdom, ja da vilde Retfærdigheden ske Fyl-
 dest!

Ikke alle Udstillere formaar at bevare Ligevægten, naar Dommen
 afsiges, hvadenten deres Dyr saa anbringes paa den ene eller den
 anden Fløj. Hvem der stiger i Land i Helsingborg, vil have bemærket
 en Statue af en stor svensk Hærfører. En karakteriserende Inskription
 slutter saaledes: Stor i Sejren, større i Nederlaget! Hvem, der i en lille
 Menneskealder har fungeret som Dommer ved Lokal-, Fælles-, Ung-
 eller andre Skuer, vil mindes enkelte Lejligheder, hvor en Udstiller
 ikke alene var lille i Sejren — han var endnu mindre i Nederlaget!

Der var anmeldt 163 Nr. eller Dyr til Landboforeningens sidste
 Skue, som afholdtes den 23. Juni 1955 paa den nye og iøvrigt vel-
 egnede Dyrskueplads lidt nord for Vejlevej i Tarm.

Der fremstilledes 2 jyske, 3 belgiske og 1 norsk Hest foruden 5
 Oldenborgere. Udstillingen omfattede 11 Nr. Svin.

Af Kvæg anmeldtes:

36 Dyr af S. d. M.

40 - - R. d. M.

31 - - Korhorn.

17 - - Jersey. Især de sidste mødte med meget
 høje Tal for Smørydelse.

Ovenstaaende Tal er paa ingen Maade Udtryk for de respektive
 Racers Udbredelse indenfor Omraadet.

I de senere Aar er der anvendt et kombineret Præmie- og Point-system:

- I Pr. = 24, 23 og 22 Points.
- II Pr. = 21, 20 og 19 Points.
- III Pr. = 18, 17 og 16 Points.
- IV Pr. = 15, 14 og 13 Points.

Sjældent tildeles der nu en III Pr., endsiige da en IV. Det kan uden Tvivl tages som Udtryk for en skarp Sortering forinden Anmeldelse til Skuet.

Næsten alle de fremstillede Dyr møder ikke alene i fra god til fortrinlig Kondition; de er tillige særdeles velplejede og rene. Men Hensyn til det sidste, er der sket en meget væsentlig Ændring i de sidste Aar, idet man idag med Rette kan tale om Dyrskuekultur.

Selvom det hos nogle Racer kniber noget med Ensartetheden, saa er der jævn Fremgang at spore. Jo længere en Race har haft Fodfæste paa en Egn, desto mere fremtrædende vil Racepræget være.

Udover Dyrskuets Betydning for Bedømmelse af Dyrene, er Dyrskuet et godt Lærested for unge — ja, og ældre Dommere med. Her sker den første Oplæring. Og det gælder ikke mindst paa dette Omraade: Man kan lære, saalænge man lever!

Man kan roligt fastslaa, at Dyrskuerne ikke blot har været et naturligt, men ogsaa et saare nødvendigt og nyttigt Hjælpemiddel.

Saadan har det været, og saadan vil det uden Tvivl blive i et langt Aaremaal fremover.

I mangfoldige Aar har Kaaring af Køer fundet Sted i Tilknytning til Kvægavlsforeningerne.

Efter at Ringkøbing Amts Fællesledelse i Efteraaret 1932 begyndte med Tilsyn af Kvægbesætninger for de forskellige Racer — dog med Undtagelse af Jersey, som bedømmes efter helt andre Regler — er Kaaring, bortset fra Tilsynet, foregaaet under Landboforeningens Auspicier. Sædvanligvis foretages Kaaring 2 Gange aarligt, nemlig Foraar og Efteraar. Bedømmelsen foretages af Konsulenten og en af

Landboforeningen valgt Dommer. Fællesledelsens Kaaringsudvalg består af 3 Mand (en for hver af Racerne: R. d. M. — S. d. M. og Korhorn) samt Konsulenten, der indfører Beskrivelsen i Familiestambogen, som Konsulenten ligeledes fører. Tilsynet kaarer med 1½ Aars Mellemlum — altsaa skiftevis Foraar og Efteraar. Der anvendes Pointssystem, hvor 5 Points er Minimum og 10 Maksimum. Endvidere har man i de sidste Aar suppleret denne Bedømmelse med Pointssystem ogsaa for Mælkeorganer med 1 og 5 Points som Yderpunkter.

Saavidt man kan skønne, har denne Form for Bedømmelse været et fortrinligt Hjælpemiddel og øget Forstaaelsen af og Interessen for rationel Kvægavl.

De allerbedste af disse Tilsynsbesætninger rykker — efter Indstilling af Kaaringsudvalget, naar dette skønner, at Ejeren har fornøden avlsmæssig Forstaaelse og Forholdene iøvrigt taler derfor — op i Foreningen af jyske Landboforeningers Tilsyn (i »Kracks blaa Bog«) hvilket er en saare høj Anerkendelse — forresten baade af Besærnigen og af Ejeren.

Hvis man blader i Foreningens gamle Protokoller, vil man finde, at ikke blot det avlsmæssige, men ogsaa det brugsmæssige har optaget Sindene og er gentagne Gange ført frem ved Generalforsamlingerne. Daværende Forstander paa Borris Landbrugsskole, H. K. Rosager, som tidligere havde haft Tilknytning til Husmandsforeningerne, slog jævnlgt til Lyd for Staldbedømmelse. Der begyndtes i 1927 med 6 Deltagere. Bedømmelsen foretoges af Husdyrbrugsudvalget i Forbindelse med Konsulenten. Der toges Hensyn til det brugsmæssige saavel som det avlsmæssige.

Efterhaanden afløstes denne Form for Kappelstrid af Fodermesterkonkurrencer, som stadig har god Tilslutning og er af stor Betydning.

Selvom Malkningen er et af de allervigtigste Arbejder, har Malkekursus og Præmiemalkninger aldrig faaet den Tilslutning som de fortjente.

Paa et bestemt Omraade — det sundhedsmæssige — er der i de sidste 25 Aar sket endog meget store Fremskridt, langt, langt større end selv de mest optimistiske havde turdet haabe.

I 1928 stiftedes »Foreningen til Husdyrtuberkulosens Bekæmpelse i Ringkøbing Amt«. I de første 3—4—5 Aar gik det smaat fremad. De relativt faa, som gik aktiv ind for Udryddelsen af Tuberkulose, blev mødt med megen Skepsis, Haan og ofte haard og bitter Modstand. Efterhaanden som Arbejdet skred frem og Resultater kunde paavises, svandt Modstanden, og da Mejerierne omsider gik ind for en 5 Aars-Plan, varede det ikke længe, før man kunde melde »rent Land«.

Opmuntret deraf tog man fat paa at udrydde den Sot, som ikke alene har kostet Landbruget Millioner af Kroner, men ogsaa uhyre Besværligheder i Form af Hindring i Handelsomsætning. Alle Ting tyder nu paa, at den smitsomme Kastning har fulgt Tuberkulosen, baade til — og i — Graven.

Hvis det vil lykkes at komme den smitsomme Yverbetændelse (Mastitis) og Kvægets Ufrugtbarhed til Livs, vil to meget store Hindringer være ryddet af Vejen.

Mund- og Klovesygen, som man tidligere stod ret værgeløse overfor, og som med visse Mellemlum (sidste store Epizoti 1938/39) paaførte Landbruget meget store Tab, kan nu takket være Vaccinen holdes nede paa et Minimum.

Straldforholdene er selvsagt af afgørende Betydning for Husdyrenes Sundhedstilstand, Trivsel og hele Velbefindende. De allerfleste Ko- og Svinestalde opfylder langtfra de Krav, som kan stilles til en Nutidsproduktion. I mange Tilfælde er Murene kompakte og saaledes stærk varmeledende. Næsten ligesaa slet staar det til med Ventilationen, selvom der flere Steder er opført Ventilationsskorstene i gamle Stalde. Vinduerne er almindeligvis for sparsomme i Tal og af for ringe Format. I næsten alle gamle Stalde, og hvad næsten værre er, i nogle nye, er Kobaasene af for ringe Bredde, hvilket resulterer i Pattetraad med paafølgende Yverbetændelse og Trepattethed.

I den ca. halve Snes Aar Samvirksomhedens Bygningskonsulentord-

ning har virket, er der udført et stort Tal af Tegninger — ikke alene af smukke, men ogsaa praktiske og meget hensigtsmæssige Staldbygninger.

Desværre er ikke blot Byggeomkostningerne meget høje, men Laaneforholdene tillige yderst vanskelige, hvorfor det ogsaa skrider langsomt frem med Bygning af nye Stalde, hvilket ellers i høj Grad var tiltrængt.

Et Plaster paa de høje Byggeomkostninger maa de skattefrie Afskrivninger siges at være. Ordinært kan der afskrives $1\frac{1}{2}$ % af de $\frac{3}{5}$ (60 %) af Byggeomkostningerne. Ekstraordinær Afskrivning kan foretages af de resterende $\frac{2}{5}$ (40 %) over et Tidsrum af fra 4 til 10 Aar.

Et af de mest forsømte og uopdyrkede Omraader vedrørende vort Husdyrhold maa Staldhygiejnen siges at være. Her vil det uden Tvivl blive nødvendigt med et vel tilrettelagt Oplysnings- og Agitationsarbejde. Om det saa skal ske udfra Landboforeningen eller Mejerierne eller udfra et Samarbejde mellem disse to Faktorer er underordnet, naar blot det sker.

Vestjyderne er kendte for deres Lyst og Evne til Handel. Det er kun faa Steder i vort Land, at der afholdes — eller er afholdt større Markeder end netop op og ned langs Vestkysten. Paa disse Markeder er der omsat Dyr til enorme Beløb, og Handelsfolk er stævnet til langvejs fra.

Bekæmpelsen af Tuberkulose og Kastning og de dermed forbundne Spærreanordninger har virket hæmmende paa Markederne, og det er tvivlsomt om de nogensinde naar op paa deres tidligere Højde. Markedshumøret eller -stemningen er ikke mere, hvad den engang var.

Landboforeningen er netop i disse Dage ifærd med at etablere en ny Form for Omsætning af Levedyr. Man vil forsøge — i Lighed med hvad der er prøvet andre Steder — at sælge Dyrene ved Auktion.

Det maa haabes, at Landboforeningen maa faa Glæde af denne nye Form for Omsætning af Levedyr.

Allerede omkring 1890 oprettedes de første Kvægavlsforeninger i Ringkøbing Amt (Ulfborgeggen). Indenfor Landboforeningens Omraade dannedes efterhaanden ikke saa faa Kvægavlsforeninger. I de ca. 50 Aar, som disse Foreninger virkede, indkøbtes mange virkelig gode Tyre — i Regelen af fortrinlig Afstamning hvad Bygning angik. For en ringe Udgift kunde Medlemmerne faa deres Køer ført til en virkelig god Tyr og i Haab om, at Kalven kunne komme til at besidde bedre Egenskaber end Moderen. Der er paa denne Vis sket store Forbedringer af Kvægbestanden.

Denne Form for fælles Tyrehold er nu snart en »Saga blott«. Sidst i Trediverne tager den nye Form for Kvægavlsforeninger sin Begyndelse. Det var Landboforeningen, som i 1940 tog Initiativet til Afholdelse af et Møde, som resulterede i Oprettelse af en saakaldt »kunstig« Kvægavlsforening.

Et meget stort Tal af Omraadets Køer insemineres nu ved Foreningens gode Tyre, og Forbedringen af Bestanden er øjensynlig. Man har næret Frygt for, at Ind- eller Slægtskabsavl vilde give Bagslag. Men én Ting staar fast: De virkelig gode Tyre udnyttes i langt højere Grad end tilforn, og mange ligegyldige Kvægholdere drages med ind i Avlsarbejdet — om ikke just af Interesse for Avl — saa af den simple Grund, at der næsten ikke er andre — og billigere — Muligheder for at faa Køer drægtige!

Næsten i samme Grad som Malkeracerne er trængt frem, er Interessen for Kontrolforeningsarbejdet øget. Egnens første Kontrolforening — Borris-Faster m. fl. Sognes — omfattede ikke mindre end 9 — ni — Sogne. Ikke blot har man kunnet konstatere de forskellige Køers Anlæg for Mælkemængde og Fedtprocent, og derudfra kunnet slutte sig til hvilke Køer, man især skulde lægge Kviekalvene til paa; men desuden har Oplysningerne ført til en bedre Fodertildeling, især efter at Professor Lars Frederiksens Fodertabeller kom frem.

Nytten af Kontrolleringen lader sig ikke direkte maale i Kr. og Øre, men det har haft en meget mærkbar Stigning af Smørudbyttet til Følge.

Gens. Udbytte 1906/08	2851 kg Mælk	3,44 % Fedt	112,5 kg Smør
— 1930	3500 - -	3,62 - -	141,5 - -
— 1953/54	3873 - -	4,13 - -	179 - -
— 1954/55	3652 - -	4,14 - -	169 - -

Nedgangen i 1954/55 skyldes den tørre Sommer (daarlig Græsning).

Stigningen i Smørudbyttet i disse Aar er ikke blot Udtryk for avlsmæssig Fremgang hos Malkekøerne, men ogsaa Resultatet af stærkere og mere alsidig Fodring.

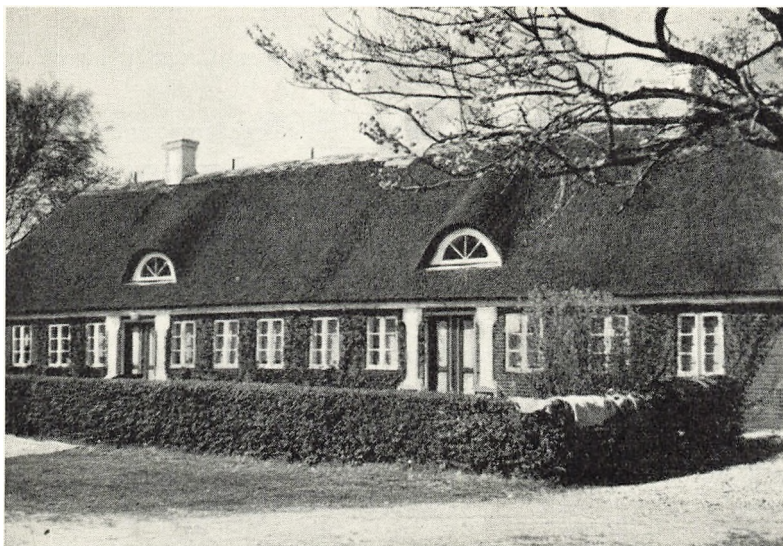
Der er ingen Tvivl om, at for langt de fleste Køers Vedkommende, da gælder det, at deres Malkeevne slet ikke udnyttes fuldtud. Det vil med andre Ord sige, at deres Ydelse er ét, deres Ydeevne noget andet. Denne Antagelse støttes af de Oplysninger, der fremkommer fra Afkomsprøvestationerne, hvor et Hold Kvier efter en Tyr gav:

5277 kg Mælk 4,47 % Fedt 265 kg Smør.

Da Omraadet, som tidligere nævnt, ikke er udpræget Kornjord, har Betingelserne — og vel dermed ogsaa Interessen — for Svineavl været mindre end for Kvægavl. Landboforeningen har kun kunnet mønstre ganske faa Avlscentre for Svin. I den sidste Tid synes der at være sket en Ændring i denne Henseende. Det maa haabes, at denne Ændring maa vinde og vare.

I mange Aar er der »indført« slet ikke saa faa Torvegrise fra andre Egne. Det vilde ganske sikkert være en god økonomisk Foranstaltning om Egnen blev selvforsynende.

I afvigte Vinter er der indenfor Omraadet oprettet to Svine-Kontrollforeninger. Den Betydning, som disse Kontrollforeninger faar, vil sikkert afhænge af Assistenternes Kvalifikationer og maaske især af deres Karakteregenskaber.

Et gammelt Stuehus med fornemme Linier.

Selvom denne Egn aldrig, bare tilnærmelsesvis, har kunnet hamle op med Hammerum Herred hvad Faarehold og Strikning angaar, saa holdt man dog tidligere Faar paa de fleste Ejendomme. Hvad enten man beklager det eller ej — saa kan det fastslaas: Faarene hører Fortiden til.

En anden Art af klovbærende Dyr, nemlig Gederne, har aldrig rigtig kunnet »slaa an« her. Alligevel har man i »Regulativ angaaende Mælkekontrol paa Produktionsstedet for Skjern Kommune«, funden Anledning til i § 7, Stk. 6 at anføre: I Stalden maa ikke opstaldes Gedebukke.

Da der, som lige antydtes, kun findes ganske faa Geder — og endnu færre Bukke — indenfor Omraadet, kan det vel tjene til nogen Trøst, at hverken Overholdelse eller Overtrædelse af denne Paragraf, vil volde Leverandørerne til Mejeriet helt ulidelige Kvaler! !

I samme Omfang som Landbrugets Mekanisering skrider frem, gaar Hesteantallet tilbage.

Trist er det i Grunden, at disse Landmændenes villige, smukke og man kan vist gerne tilføje — kloge Medhjælpere bliver sjældnere og sjældnere.

Nogen udpræget Hesteegn har man vel aldrig kunnet tale om her, selvom der Tid efter anden baade fra Hesteavlforeningers og anden Side er udført et solidt Avlsarbejde. I mange, mange Aar var Hesteopdræt en for Landmændene god Indtægtskilde, ligesom Heste var et godt Handelsobjekt. Nu om Stunder er der næppe nogen, som værdirger Hestestalden et interesseret Blik, og da slet ikke blandt Landbrugsunge. Paa de store Skuer gaar man ikke meget forkert, hvis man søger disse paa Maskinudstillingen. Der finder man ogsaa idag de fleste Hestekræfter. Dog — de kønneste gaar man ikke forkert efter paa Hesteudstillingen!

Selvom mange — vel især yngre Landmænd, som ikke havde haft Tid til at konsolidere sig — i Aarene efter 1930 udførte et rent ud sagt Hestearbejde, maatte en Del dog gaa fra Ejendommene. Priserne paa Landbrugsprodukter var uhørt lave. Men formaaede man ikke at hæve Indtægterne, søgte man at klemme Drifts- og Privatudgifterne ned og iøvrigt at udnytte alle mulige Hjælpemidler.

Landboforeningens Bestyrelse havde indset (vel navnlig Chr. Lohdahl), at Husdyrbruger langtfra stod paa Højde med Planteavlen. Af den Grund tog man Skridt til at yde Medlemmerne den samme konsultatoriske Service, som sket var vedrørende Planteavlen i en Aarrække, og som saa øjensynlig havde baaret Frugt.

Dog, Foreningen savnede Midler til Lønning af en Husdyrbrugs-konsulent.

Efter mange Forhandlinger enedes man om i Fællesskab med Samvirksomheden og Fællesledelsen at antage en Konsulent med Bopæl i Skjern.

1. Maj 1931 ansattes Landbrugskandidat J. K. Ruby for en Løn af 150 Kr. mdl. (paa egen Station og uden Befordringsgodtgørelse! !). Konsulenten skulde Halvdelen af Tiden være Assistent for Fælles-

ledelsens Konsulent. Den øvrige Tid stod han til Raadighed for Bølling-Nr. Herreders Landboforening med konsultatorisk Arbejde.

J. K. Ruby gik med Ildhu ind til et Stykke saare utaknemligt Arbejde. Det var ikke alene den daarligst aflagte, men ogsaa den vanskeligste Stilling, en Forening nogensinde har budt en Konsulent. Man rykkede i ham fra begge Sider og eventuel opstaaet Uenighed mellem de to Hold Husbonder kom let til at gaa ud over Konsulenten. Den Tryghed, som Konsulenten i en saadan rvedelt Stilling maatte føle, kan vel i nogen Maade sidestilles med Polens midt imellem Rusland og Tyskland.

Indtil 1935 bestredes Konsulentarbejdet i Husdyrbrug indenfor Fællesledelsen og Samvirksomheden i Ringkøbing Amt af én Konsulent med Bopæl i Ringkøbing. Paa dette Tidspunkt opdeltes Amtet i tre Kredse — en nordlig, en østlig og en sydlig. I sidstnævnte Kreds fik Konsulenten Bopæl i Skjern. Som Konsulent antoges tidligere Lærer paa Graasten Landbrugsskole, Landbrugslærer Jens Jensen.

Jens Jensen var ud af en meget anset, klog og dygtig Slægt fra Hoveregnen (v. Ringkøbing) og i Besiddelse af en vestjysk Bondes allerbedste Egenskaber.

I næsten 20 Aar, fra 1935 og til sin Død i Oktober 1954, udførte Konsulent J. Jensen et meget stort og paaskønnelsesværdigt Arbejde for Husdyrbruget. Ved sin ligefremme, sin rolige, kloge og altid ligevægtige Optræden, kom han snart i Kontakt med Landmændene og vandt helt deres Tillid. Han var en erfaren og god Raadgiver, som man trygt henvendte sig til. Jensen satte sig grundig ind i Familieoversigter og havde et sikkert Blik for Dyder og Mangler hos Kvæg, hvorfor han ogsaa blev taget stærk i Brug ved Indkøb af Avlsdyr saavel som andet Konsulentarbejde.

Det hænder, at Planteavlere og Husdyrbrugere geraader i Uenighed om, hvad der er vigtigst: Planteavl eller Husdyrbruget. Det er selvsagt en fuldstændig ørkesløs Diskussion. Et godt, rentabelt Husdyrbrug med stort Forbrug af hjemmeavlede Grovfoderenheder, er

ganske afhængig af en stor Planteproduktion. De to Faktorer maa gaa Haand i Haand, dersom det skal resultere i et harmonisk Hele.

Som allerede anført, vil Jordbundsforholdene og dermed Afgrørdernes Art være afgørende for, hvilke Kiler indenfor Husdyrbruget, der især skal slaas paa.

Faa eller maaske ingen andre Steder i vort Land kan opvise saa udstrakte Slæt- og Græsarealer som netop Skjernaadalen. Er Engene end velegnede for Kvægavl, saa danner de en ligesaa daarlig Basis for Svinehold.

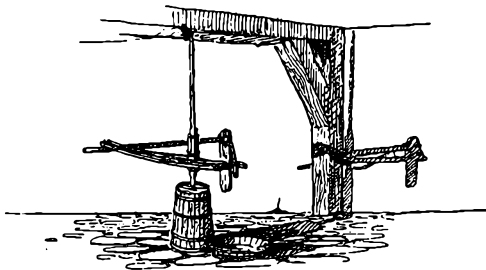
Ikke saa faa Landmænd har i Aarenes Løb forsøgt sig med Kornavl paa Engene, dog uden kontinuerligt Held. Afgrøden »druknede« som Regel paa et eller andet Tidspunkt.

Sidst i September 1955 vedtog 70 % af Lodsejerne i Skjernaadalen, at denne skulde afvandes efter et af Hedeselskabet udarbejdet Projekt. Hvilke Følger dette vil faa for Husdyrbruget lader sig vanskelig forudsige. Et er imidlertid sikkert: Sletbonden vil forvandles til Plovbonde. Der maa paa mange Maader en anden og ny Indstilling til.

Efter Aadalens Afvanding vil der, som Jeppe Aakjær siger: — staa en ny Tids Bonde paa sin Toft —

Men denne Nytids-bonde vil visselig faa Brug for al den Støtte, som en Landboforening kan yde, hvadenten det saa vedrører Planteavl eller Husdyrbrug.

JENS SMEDEGAARD MORTENSEN

HUSMANDSSAGEN

I begge de tidligere udgivne Jubilæumsskrifter omtaler Niels Pedersen Skaarup ovennævnte Sag og skriver bl. a. i Skriftet fra 1856—1906:

Blandt de mere betydelige Sager, som Landboforeningen i en længere Aarrække har arbejdet med, er ogsaa Husmandssagen; ved »Husmandssagen« menes det Arbejde, som Foreningen gør for at skaffe Husmændene bedre økonomiske Kaar, og dette er især søgt naaet ved at opmuntre dem til at dyrke deres Jord saa intensivt som muligt samt ved at skaffe dem Oplysning om de Hjælpemidler, som staar til deres Raadighed, og ved at formaa dem til at udnytte disse Midler paa bedste Maade.

Præmieringen.

Husmandssagen har dog næppe været paa Foreningens Program de første Aar, i det mindste findes den ikke omtalt i de gl. Forhandlingsprotokoller før 1872, da det oplyses, at Bestyrelsen har holdt ekstraordinært Møde paa Skjernbrogaard den 22. Juni, og Anledningen til dette Møde var en Bevilling, som dette Aar var given paa Finansloven til Præmiering af »ypperligt« dyrkede Huslodder, og en Skrivelse, som Ministeriet derefter havde sendt til Landboforeningen angaaende denne Sag.

Paa dette Møde vedtoges det at anvende 20 Rdl. af Foreningens

Midler i nævnte Øjemed og at andrage om 100 Rdl. af Statskassen, men fik dog kun 75 Rdl.

Spadekultur, anvendt i stor Udstrækning, ansaas den Gang i mange Egne af Landet som et af de bedste Midler til at fremhjælpe Husmandsbrugene, og det var særligt dette Arbejde, man tænkte at præmiere, men Bestyrelsen for denne Forening har klogelig indset, at paa denne Egn med de forholdsvis store og magre Arealer kom Husmændene ikke ret vidt, naar de skulde dyrke Jorden med Spaden, og det vedtoges derfor i nævnte Møde, at man især vilde præmiere »Husmænd, som har opdyrket større Arealer, og som anvender en god Dyrkningsmaade paa disse, og navnlig de, som dyrker Rodfrugter. Til Opdyrkning regnes Engdannelser af førværende Heder og Moser, og, hvis Engene er anlagt godt, vil denne Kultivering særlig være at tage i Betragtning«.

Til at efterse de Husmænds Lodder, som vilde forsøge at æske Præmie, valgtes et Udvalg paa 3 Medlemmer, nemlig Proprietær *N. Matzen*, Slumstrup, Sognefoged *Chr. Jensen*, Aadum, og Møller *Hansen*, Tarm. — Bedømmelsesudvalget bestod altsaa udelukkende af større Jordbrugere, og dette er i Grunden ret naturligt, thi dels har det nok været faa eller ingen Husmænd, som var Medlem af Landboforeningen og dels vilde baade Gaardmænd og Husmænd den Gang have anset det for — økonomisk set — uforsvarligt, om Husmændene skulde have ofret nogle Dage i den travle Sommertid til at rejse rundt for at bedømme deres Kollegers Landbrug; nej, det gjaldt om den Gang, at Husmændene saa hurtig som mulig kunde blive færdige med Arbejdet paa deres egen Lod, for at de kunde komme ud at tjene en Dagløn hos Gaardmændene, selv om denne — efter vore Begreber — var lille og altfor durt tjent.

Det første anvendte Middel til Husmandssagens Fremme er altsaa Præmiering, skønt Meningerne om Præmiering i det hele taget var ret delte. Det hævdedes nemlig — og med nogen Ret — af Modstanderne af Præmieringsystemet, at det er meningsløst at præmiere for et udført Arbejde, som først og fremmest kommer den, der har udført dette Arbejde, til gode; men — bortset fra de Fejlgreb, som er

gjort og fremdeles vil blive gjort — maa det vistnok siges, at Præmieringen har været og er et godt Middel til at fremme de Opgaver, hvorpaa den anvendes, thi den bidrager til at fremme Kappelysten, og desuden kommer man derved under en Art gavnlig Kontrol af Naboer og Bekendte.

Præmieringen fortsatte i de følgende Aar med omtrent ens Bidrag fra Landboforeningen fra Aar til Aar, derimod varierer Statens Bidrag noget, men svinger sædvanligvis mellem 150—200 Kr.

Før 1898 var der ikke bestemte Regler for hverken Bedømmelsen, Præmieringen eller Valget af Dommere, efter den Tid gælder følgende Bestemmelser:

1. Der vælges et Husmandsudvalg paa 3 Medlemmer, hvoraf et afgaar hvert Aar.
2. 1ste Præmie skal være paa mindst 50 Kr. og 2. Præmie mindst 25 Kr. Præmier, som er mindre end 25 Kr., kaldes Opmuntringspræmier.
3. Ingen kan æske Præmier mere end hvert andet Aar, og da kun, hvis der er kendelig Fremgang siden sidste Præmiering.
4. 1ste Præmie kan uddeles til samme Ansøger 3 Gange, medens 2. Præmie kun kan uddeles 2 Gange og Opmuntringspræmie 1 Gang.
5. Ved Bedømmelsen benyttes Pointsystem efter den af Foreningen af jyske Landboforeningers Husmandsudvalg foreslaede Skala.
6. Til de anførte Præmier kan yderligere føjes Præmier med betinget Anvendelse, der dog kun kan ydes paa den Maade, at Udvalget bestemmer, hvortil Præmien skal anvendes, f. Eks. til Hjælp til Læplantning, Opførelse af Møddinghus eller Ajlebeholder o. lign. — Disse Præmier udbetales først, naar Udvalget har forvisset sig om, at det paatænkte Arbejde er udført forsvarligt.

Disse Bestemmelser satte Arbejdet mere i »System«, og med enkelte smaa Ændringer benyttes de endnu.

Hensigten med Bestemmelserne i Punkt 6 var navnlig at vække Præmietagernes Interesse for saadanne nyttige Fremskridt, som endnu ikke er saa almindelige, at Betydningen af dem og Nødven-

digheden af at få dem udført staa klart for den enkelte. Disse Præmier anvendes nu ofte i stor Udstrækning, og der er næppe Tvivl om, at de ofte gør mere Nytte end de egentlige Præmier.

Husmandsrejserne.

I 1890 begynder en ny Side af Virksomheden at vokse frem her i Kredsen, nemlig de saakaldte Husmandsrejser. Allerede i 1888 var der af Statskassen bevilget Penge til disse Rejser, og i 90 ser vi, at nærværende Forening har modtaget 100 Kr. deraf og uddelt dem til 4 Husmænd i dette Øjemed.

Disse Rejser var — som det mest nye — til at begynde med ordnede noget primitivt; naar Pengene (i Reglen den Gang 23—25 Kr.) var bevilget, kunde vedkommende rejse omtrent naar og hvor, han vilde, og det hændte vel derfor engang imellem, at en anden benyttede Pengene til et Besøg hos en fjerntboende Slægtning; thi vel havde man Forpligtelse til at aflægge en mundtlig eller skriftlig Beretning om Rejsens Forløb for den næste Generalforsamling, men dette var vist nærmest en Formssag; dog er der næppe Tvivl om, at Rejserne ret ofte gav et godt Udbytte, men de var altid besværlige, da de for en stor Del maatte tilbagelægges til Fods, og de blev ogsaa til Besvær for de enkelte dygtige Husmænd, som fandtes, derved at der snart kom en og snart en anden, som ønskede Besked om Bedriften.

Det var derfor et meget stort Fremskridt, da nu afdøde Landstingsmand *Hansen*, Marsvinslund, paa Foreningen af jydsk Landboforeningers Delegeretmøde i 1892 fremkom med Forslag og detailleret Plan om at ordne Rejserne saaledes, at de foretoges i Fællesskab til en bestemt Tid og under Ledelse af en bestemt Fører for hvert Hold. Dette Forslag førte til, at Foreningen af jydsk Landboforeninger nedsatte et Husmandsudvalg, der, foruden mange andre Opgaver, altid har forestaaet Overledelsen af disse Fællesrejser.

Foreningen deltog første Gang i disse Fællesrejser i 1894, da 4 Husmænd fik Understøttelse hertil. Til at begynde med var Tilslutningen ikke stor, da man ansaa Rejserne nærmest for at være Lyst-

rejser, senere har der oftest været flere Ansøgere, end der kan skaffes Plads til.

I 1903 udvidedes Sagen til ogsaa at omfatte Fællesrejser for Kvinder, hvor det især er Landbrugets Bierherv — Havebrug, Hønseri o. s. v. — som skænkes Opmærksomhed, og maaske har Rejserne ikke mindst Betydning for dem, da mange af dem er tvungen til at tilbringe næsten hele deres Tid inden for Hjemmets Mure.

Endnu skal her blot nævnes de saakaldte lokale Rejser, som paa-begyndtes 1903 efter Anbefaling af daværende Ordfører for F. a. j. L.s Husmands-Udvalg, Statskonsulent *Fr. Hansen*, Askov, og hvori baade Mænd og Kvinder kan deltage. Disse Rejser, der kun strakte sig over en Dag, var fortrinsvis tænkt for dem, som af en eller anden grund ikke kom med paa de store Rejser. — De har oftest kunnet gennemføres uden synderlig Udgift hverken for Deltagerne eller Landboforeningen, og Udbyttet har sikkert ogsaa her mange Gange været betydelig.

Dyrskuerne.

Ved Dyrskuerne mærkede man ikke meget til Husmændene. Husdyrene var ofte det svage Punkt i smaa Bedrifter, thi vel fik de for det meste en ret god Pleje, men Ernæringen, som bødes dem, var ofte utilstrækkelig eller dog tarvelig, og de fleste Husmænds Begreber om »Avlens almindelige Love« var ikke synderlig klare, og som Følge af disse Ting var deres Kreaturer i Almindelighed baade for smaa og for tarvelige.

Desuden var Husmændene uheldigt stillede i Konkurrencen paa Dyrskuerne, thi medens Gaardmanden som oftest havde 10—12 Dyr at vælge imellem, saa havde Husmanden sjældent mere end 2—4, og det er ikke underligt, at de for det meste — til Skade for dem selv — holdt sig borte fra Dyrskuerne. Det var derfor en udmærket Reform, da Foreningens Love i 1896 fik følgende Tilføjelse:

»Køer og Kvier fra Jordbrug med ikke over 4 Køer bedømmes i en særlig Afdeling af et særskilt Dommerudvalg.«

Denne Ordning holdt sig indtil 1902, da den afløstes af en lignende Bestemmelse i Husdyrloven.

Det var ret naturligt, at denne Bestemmelse har bidraget til, at Husmændene har begyndt at skænke deres Husdyrbrug større Opmærksomhed, derom vidner bl. a. sidste Aars Dyrskue, hvor ikke alene flere af de enkelte Dyr, men ogsaa et Par Samlinger, godt kunde staa Maal med, hvad der var fremstillet i andre Afdelinger.

Korte Kursus.

I Almindelighed kan det ikke siges, at der spares paa det legemlige Arbejde i de smaa Landbrug, tværtimod, der arbejdes som oftest meget ihærdigt; men Udbyttet staa langt fra altid i et rimeligt Forhold til Arbejdet, og søger man om Aarsagen, saa finder man ofte, at der er for lidt Plan i Bedriften, der er gjort for lidt »Hovedarbejde«, og man har vidst for lidt Besked med, hvordan de enkelte Grene af Bedriften svarer sig, og hvad der kan gøres for at bringe den til at give større Udbytte.

Det var nok i Erkendelse heraf, at forskellige Landbrugs- og Højskoler i Slutningen af afvigte Aarhundrede begyndte at afholde korte (8—14 Dage) Landbrugs- og Havebrugskursus.

I disse Kursus kan Husmænd og Husmandskoner deltage uden Udgift, og skønt der nok har været en Del Mænd og Kvinder her fra Kredsen, som har deltaget i dem, saa har de dog langt fra haft den Tilslutning her fra, som de fortjener, vel nærmest fordi, at altfor mange endnu mangler Forstaaelse af, at de trænger til at vide noget bedre Besked med mange Forhold, end de gør, men selvfølgelig ogsaa fordi, at de ofte synes, at de ikke kan være borte fra Hjemmet i saa mange Dage.

De Midler, som Landboforeningen har bragt i Anvendelse til Husmandssagens Fremme, er altsaa følgende:

1. Præmiering af veldrevne Husmandsbrug og Præmie med betinget Anvendelse.
2. Husmandsrejser og lokale Rejser.
3. Præmiering af Husmandskvæg i en særlig Afdeling.
4. Undervisning i Landbrug og dets Bierhverv.

Til disse Sagers Fremme er der i 1906 bevilget et Beløb af 899 Kr. (deri er dog ikke indbefattet den Sum, som er anvendt til Præmier paa Dyrskuet), heraf er 150 Kr. af Foreningens egne Midler, medens 749 Kr. er Statstilskud.

Som det ses, er det en ret betydelig Sum Penge og et ikke saa lille Arbejde, der aarlig anvendes for at forbedre »de smaa Hjem«s Kaar; men skal dette i nogen Maade lykkes, da maa disse Penge og dette Arbejde kun betragtes som en Opmuntring, en Hjælp til Selvhjælpen; det store og betydningsfulde Arbejde skal gøres af vedkommende selv, og derfor gælder det om, at Ejerne af disse Hjem, baade de nuværende og de vordende, faar Forstaaelse af det Arbejde, som de udfører, thi, som tidligere nævnt, er det ofte Forstaaelsen og ikke Arbejde, der mangler; lad os derfor ikke lytte alt for stærkt til de mange Røster, der for Tiden lyder om den »dygtige og intelligente danske Husmand«, og endnu mindre til de mange Friere, som i disse Tider kommer til Husmændene, men lad os arbejde videre og lad os benytte alle Midler, der staar til Raadighed, for at dygtiggøre os baade teoretisk og praktisk. Og skønt jeg i de sidste Aar har set mange lykkelige, smaa Hjem, hvor der er gjort et stort og et godt Arbejde, saa vil jeg dog slutte med at sige: Gid dette Arbejde i Fremtiden maa lykkes langt bedre end hidtil, til Gavn for de nævnte Hjem saavel som for Samfundet i det hele.

Endvidere skriver Niels Pedersen i Jubilæumsskriftet fra 1906—1931:

De i Jubilæumsskriftet fra 1856—1906 kort skitserede Arbejder, hvortil der aarligt ydes et klækkeligt Statstilskud, medens Foreningen samtidig gav ca. 200 Kr. aarlig af sine egne Midler, lededes indtil 1911 af et Udvalg paa 3 Medlemmer. Paa dette Tidspunkt var imidlertid Statstilskudet til Husmandssagen overført til at administreres af Husmandsforeningerne, men da der kun fandtes en eller to Husmandsforeninger indenfor Landboforeningens Omraade, saa kun et enkelt Hjørne af Kredsen var repræsenteret ved dem, og da denne — eller de to — Forening ikke raadede over synderligt andre Midler

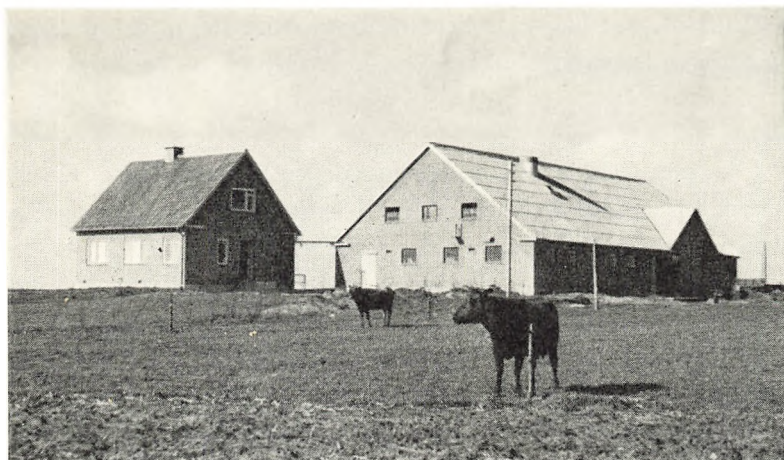
end Statstilskuddet, enedes man om et Samarbejde saaledes, at Landboforeningen gav det sædvanlige Tilskud, 200 Kr. aarlig, mod at beholde Ret til at vælge et nærmere fastsat Antal Medlemmer til et fælles Udvalg, som skulde administrere det samlede Beløb og i det hele udføre Arbejdet til Husmandssagens Fremme.

Samarbejdet mellem de to Foreningers Udvalgsmedlemmer har for saavidt vides altid været godt, og forhaabentlig har det været til Gavn for det Formaal, det skulde tjene.

Med Oprettelsen af Husmandsforeninger gik det imidlertid betydelig langsommere her paa Egnen end i de fleste andre Egne af Landet, og maaske gik det mere langsomt, end Bevægelsens Ledere havde tænkt og ønsket. — Om Aarsagerne hertil kan der jo altid tvistes, men det ligger vel ikke fjernt at antage, at en væsentlig Grund dertil har været, at det Arbejde, som de skulde overtage, hidtil var røgtet saaledes, at Husmændene ikke i særlig Grad har følt Savnet af nye Foreninger til at varetage det.

I Aarene 1927—29, da Landboforeningens Bestyrelse og Husmandsudvalg gentagne Gange sammen med Husmandsforeningernes Ledelse drøftede Betingelserne for fortsat Samarbejde, og man fra Landboforeningens Side ønskede, at Husmandsforeningerne (der var paa dette Tidspunkt 5 indenfor Foreningens Omraade) af egne Midler skulde yde et Bidrag til Administrationsudgifterne ved Arbejdet til Husmandssagens Fremme, gik deres Svar ved den sidste Forhandling i Foraaret 1929 ud paa, at de selv ønskede at overtage hele Arbejdet. — Fra dette Tidspunkt er Samarbejdet altsaa ophørt, og Foreningen har saaledes i Øjeblikket ikke noget direkte Arbejde for Husmandssagen. Motiverne til Husmandsforeningernes Ønske om at afbryde Samarbejdet kendes ikke, da saadanne aldrig er antydet i deres Udtalelser eller det skriftlige Svar, men der kan jo være en Mulighed for, at man har ment, at Adskillelsen i nogen Grad kunde bidrage til Oprettelsen af flere Foreninger.

Saavidt det kan skønnes, kan man ikke spore, at der ved Husmandsforeningernes Fremkomst er ført nye Ideer ind i Arbejdet, men der kan være en Mulighed for, at de paa Grund af deres lokale Karakter

De nye Husmandsbrug mangler endnu noget Læ.

(1 Forening omfatter oftest kun et Sogn) kan faa flere med ind i Arbejdet og derved gøre Gavn ogsaa paa denne Egn.

Muligvis kan der i Fremtiden paa forskellige Omraader komme et frugtbringende Samarbejde i Gang under frie Former til Gavn for Egnens Landbrugere. Det er jo nemlig ligegyldigt, hvem der udfører Arbejdet, naar blot det bliver udført paa bedste Maade.

Samarbejdet 1931—56.

Selv om Samarbejdet med Husmandsforeningerne standsede i 1929, er der siden da forsøgt at faa det genoptaget paa en Del Omraader.

Allerede i Eftersommeren 1932 modtog Landboforeningen en Henvendelse fra Skjern-Stavning Husmandsforening om Samarbejde vedrørende den i Landboforeningen i Vinteren 1930—31 paabegyndte Møderække. Foranlediget heraf forhandlede Sagen med Kredsforeningens Bestyrelse, og det førte til følgende Aftale for Vinteren 32—33. Kredsforeningen betaler 110 Foredragskort til Landboforeningen og faar herfor overdraget saa mange Kort, som der kunde sælges til dens Medlemmer, samt er medbestemmende ved Valget af Foredragsholdere.

Antagelig har Salget af Foredragskort været for ringe, for dette Samarbejde fortsattes ikke mere.

I Foraaret 1935 modtog Landboforeningen Henvendelse fra Kredsforeningen vedrørende Samarbejde om Sommermødet paa Landbrugsskolen, som Landboforeningen der havde afholdt siden 1925. — Repræsentanter fra de 2 Foreninger forhandlede Sagen sammen med Forstander Rosager, og man enedes om, at begge Foreninger skulde være Indbydere til Mødet. Udgifterne til Avertering betalte hver Forening for sig, hvorimod de andre Udgifter (÷ Indtægter ved Salg af Adgangstegn til ikke Medlemmer) deltes efter Forholdet 3 til Kredsforeningen og 8 til Landboforeningen, men heller ikke dette Samarbejde er blevet fortsat.

Vinteren 1937 modtog Landboforeningen Henvendelse fra Kredsforeningen om Samarbejde vedrørende Ungdomsarbejdet. Dette Samarbejde er siden da udviklet og forløbet paa en særdeles god Maade, men en nærmere Omtale heraf er foretaget i en anden Artikel her i Jubilæumsskriftet.

I Foraaret 1938 modtog Landboforeningen Henvendelse fra Kredsforeningen om, at dennes Medlemmer maatte faa Adgang til at udstille Dyr paa Landboforeningens Dyrskue. De heraf følgende Forhandlinger gav til Resultat, at Kredsforeningens Medlemmer fik Adgang til at udstille uden at være Medlem af Landboforeningen, men imod at betale de ordinære Indmeldelsespenge og give Afkald paa at faa udbetalt Præmie. Denne Ordning har dog ikke været tilfredsstillende for Kredsforeningen, og ved Generalforsamlingen i Landboforeningen i Foraaret 1947 oplæste Formanden en Skrivelse fra Kredsforeningen, hvori der stilles Forslag om, at de to Foreninger afholder Dyrskue i Fællesskab. Det overlodes Bestyrelsen at forhandle med Kredsforeningen om Sagen, og i et Møde mellem Repræsentanter for de to Foreninger den 7. Maj 1947 blev Resultatet heraf Udarbejdelse af nye Regler for Samarbejdet paa det her omhandlede Omraade. Disse er som følger:

1. Kredsforeningens Formand tiltræder Dyrskuets Bestyrelse.
2. Landboforeningen beholder Økonomien.
3. Kredsforeningens og Landboforeningens Medlemmer udstiller paa lige Vilkaar, og de to Foreningers Medlemmer har ogsaa lige Adgang til Dyrskuet.
4. Landboforeningen vælger Dommerholdene for de svære Heste.
5. Kredsforeningen vælger Dommerholdene for de smaa Heste og desuden et Medlem for hver af de øvrige Dommerhold.

Efter en Del Udvalgsarbejder er der endvidere i den allerseneste Tid etableret Samarbejde om Oprettelse af Svinekontrollforeninger og Gennemførelse af Auktioner over Levedyr og Landbrugsprodukter. Kontingentet i Svinekontrollforeningerne er for det enkelte Medlem fastsat efter Antallet af Søer og leveret Slagterisvin. — Aftalen om det økonomiske Grundlag for Auktionerne er truffen i Forhold til Medlemstallet de to Foreninger imellem.

Der er saaledes paa nogle Omraader et ikke ringe Samarbejde i Gang igen, om det saa skal fortsætte og eventuelt yderligere udbygges, maa Fremtiden give Svaret paa.

Iøvrigt kan det vel siges, at det landøkonomiske Arbejde indenfor saavel Husmandsforeningerne som Landboforeningen i det væsentlige er af samme Art, og det forekommer sikkert mange Landmænd mærkeligt, at der overhovedet kan være Problemer i at gennemføre Samarbejde paa alle disse faglige Omraader, men Sammenhold har ikke hidtil været det karakteristiske for danske Landmænd — ogsaa her spejdes der imod Fremtiden.

K. VADGAARD

UNGDOMSARBEJDET

LANDBOFORENINGENS Ledelse har foruden de mange andre Opgaver ogsaa haft Opmærksomheden henvendt paa at gøre de Unge interesserede i Foreningens Arbejde og Opgaver.

Som en første Begyndelse (ifølge de til Raadighed værende Oplysninger) blev der i 1919 fremsat Ønske om, at unge Landmænd skulde foretage Prøvebedømmelse af Kvæg og Heste paa Dyrskuet. Aaret efter gik man i Gang med Prøvebedømmelser ude paa Gaardene forskellige Steder i Herredet.

Et Udvalg bestaaende af Chr. Rahbek, Stauning, og Søren Vestergaard, Tarm, tog sig af dette Arbejde sammen med Konsulent Vadgaard. Efter Forslag fra Vadgaard gik man ogsaa i Gang med at undervise i Dagbogsføring. Disse Hold havde endvidere Markvandring og Botaniktur.

I 1921 valgtes Jens Astrup, Faster, og Anders Thomsen, Aadum, i Stedet for ovennævnte. I 1924 tog man fat paa at undervise de Unge i Roehakning. Konsulent Vadgaard tog rundt forskellige Steder i Herredet, samlede de Unge og lærte dem, hvordan de bedst kunde hakke Roer, og hvilken Betydning det havde med den rigtige Afstand mellem Planterne m. m. Da man saa senere tog Konkurrencemomentet med, hvor der blev uddelt Præmier til de bedste, kom der god Gang i Arbejdet, der fortsatte i mange Aar med god Tilslutning ved ihærdigt Arbejde fra Vadgaards og Udvalgets Side.

I 1926 foreslog Forstander Rosager, Borris, at man udvidede Ungdomsarbejdet, hvilket støttedes af Vadgaard og flere. Ligeledes omtalte Vadgaard det Arbejde, der var begyndt med de helt Unge, som under Vejledning dyrkede et lille Stykke Jord. (4-H Arbejdet). Det vedtoges at forsøge at sætte Arbejdet i Gang for at vække de Unges Interesse for det fagligt, praktiske Arbejde. Til Ungdomsudvalget valgtes Martin Bording, Hanning, Jens Smedegaard Mortensen, Skjern, og Jes Sørensen, Sdr. Vium. Der bevilgedes indtil 100 Kr. aarligt til Dækning af de nødvendige Udgifter til Befordring m. m. I 1928 valgtes Jens Andbæk, Tarm, til Ungdomsudvalget i Stedet for Martin Bording.

Ved Ungskuet i Skanderborg i 1931 var der et Møde, hvor Jes Sørensen deltog sammen med 15 Unge. Bagefter var der Roehakningskonkurrence for de Unge, hvor de fik en Præmie, og hvor Lederne fik en Roehakke med Sølvplade.

I 1934 var der Tanker fremme om Ungdomsudflugt, Studiekredse og Malkekursus (Haandmalkning). Roearbejdet fortsattes, og i Vinteren 1935 afholdtes et Foredragsmøde for de Unge med to Talere.

I Ungdomsudvalget virkede indtil 1939 foruden Jes Sørensen, Niels Nielsen, Forsom, Niels Jespersen, Kongsholm, Janus Søndergaard, Borris, Jacob Jespersen, Borris, Carl S. A. Hansen, Aadum, og Aage Uhre, Lyhne.

I Efteraaret 1937 besluttede Landboforeningen og Bølling-Nr. Herreders Kredsforening at indgaa i et Samarbejde med Hensyn til Gennemførelse af landbrugsfaglige Kursus for Omraadets mandlige Ungdom. Der blev planlagt og gennemført Kursus i Aadum med 24, i Bølling med 23 og i Lyhne med 35 Deltagere. Hvert Sted blev der undervist 6 Eftermiddage i Fodringslære og 6 Eftermiddage i Plante-lære med Konsulent Jens Jensen, Forstander Drewsen, Lærer Nissen og Ingemann Hansen som Lærere. I 1938 fortsattes disse Kursus med Svineavl, Svinefodring, Plantesygdomme og Gødningslære. Her var Vadgaard sammen med ovennævnte Lærere.

Disse Kursus fortsattes, idet der dog i 1940 og 41 paa Grund af de vanskelige Trafikforhold antoges unge Landbrugskandidater som Læ-

rere. I 1941 deltog ialt 240 unge Landmænd i disse Kursus, der holdtes mange Steder rundt i Omraadet. Ungdomsudvalget skylder Konsulent Jensen, Forstander Drewsen og Lærerstaben paa Borris Landbrugsskole en stor Tak for den Velvilje og Forstaaelse, der altid vistest, naar der blev bedt om Hjælp, baade naar det gjaldt Undervisningen, og naar Ungdommen samledes paa Skolen til Sommerudflugter og andet.

Det gode Samarbejde mellem Husmandskredsforeningen, hvis Formand var Emanuel Vestbo, Tarm, og Landboforeningen udviklede sig til, at der i 1939 valgtes et Fællesungdomsudvalg med Repræsentanter fra begge Foreninger. Dette Udvalg arbejdede videre med de paa-begyndte Arbejder. I Efteraaret 1942 vedtoges det paa Forslag af Aage Uhre, der da var Udvalgets Formand, at ansætte en Ungdomskonsulent, der om Sommeren ogsaa skulde være Planteavskonsulent for Husmandskredsforeningen. November 1952 ansattes Konsulent Georg Foldager, der foruden at undervise de voksne Unge ogsaa tog sig af 4-H-Arbejdet med Børnene. Dette Arbejde, der hidtil var udført af Husmandsforeningerne, blev der ogsaa Samarbejde om, saa et Medlem af Landboforeningens Sogneudvalg og een fra den stedlige Husmandsforening sammen med Konsulenten var Dommere i 4-H-Arbejdet. Landboforeningen ydede herefter ogsaa økonomisk Støtte dertil. De økonomiske Forhold, saasom Aflønning af Konsulenten m. m. ordnedes paa en fin og gnidningsløs Maade til alles Tilfredshed efter et forstaaende Samarbejde mellem Em. Vestbo og Skat Ø. Peder-sen, der da var Formand for Landboforeningen.

Fællesungdomsudvalget, valgt 1939, bestod af:

Aage Uhre, Lyhne (1935—43), H. B. Nissen, Borris (1939—41), Kr. Krejbjerg, Dejbjerg (1939—41), Carl S. A. Hansen, Aadum (1936—53), Emanuel Vestbo, Tarm (1939—47), Chr. Thomsen, Ørbæk (1939—42), Alfred Søndergaard, Graul (1939—40), Alfred Sørensen, Sdr. Vium (1939—40). Siden har følgende været i Udvalget: Niels Bech Andersen, Skjern (1940—50), Johs. Lauridsen, Aadum

Smuk Arkitektur præger de gamle Gaarde.

(1940—45), Peder Østergaard, Hanning (1941—47), Søren Rahbek, Tarm (1940—45), Iver Iversen, Finderup (1942—46), Jens Smedegaard Mortensen, Skjern (1942—48), Søren Kristensen, Vostrup (1943—55), Svenning Madsen, Faster (1944—47), Kr. Jensen, Aadum (1945—), Chr. Siersbæk, Skjern (1947—), Svend Kjær, Faster (1947—50), Peder Hansen, Lyhne (1947—), Svend Grønberg, Aadum (1953—), Frede Jacobsen, Faster (1950—55), Lars Fjerbæk, Forsom (1953—55), Anders Laursen, Skjern (1953—), Johs. Larsen, Dejbjerg (1953—), Niels Chr. Bundgaard, Tarm (1955—), Aksel Thomsen, Skjern (1955—), Ernst Sandager, Dejbjerg (1955—).

Formænd i Fællesungdomsudvalget:

Aage Uhre, 1939—43.

Søren Rahbek, 1943—45.

Carl S. A. Hansen, 1945—53.

Chr. Siersbæk, 1953—.

Fællesungdomsudvalget har altid arbejdet godt sammen, og set som sin Opgave at gøre mest mulig for at hjælpe de Unge til teoretisk

og faglig Dygtiggørelse og at fremme Interessen og Lysten til Landmandens Gerning.

Konsulent Vadgaards Indsats i Ungdomsarbejdet er uvurderligt stort. I de mange Aar indtil 1942 var det ham, der i det væsentlige var Leder i Arbejdet og udførte en god Konsulentvirksomhed blandt de Unge. Ved Kursus, Markvandring og i Undervisningstimerne fik han Lejlighed og Lykke til at give de Unge en Haandsrækning, der har haft stor Betydning for dem i deres fremtidige Udvikling og Gerning.

Konsulent Foldager var her kun i 1½ Aar, men kom i den korte Tid i en god Kontakt med de Unge i den landbrugsfaglige Undervisning og Børnene i 4-H Arbejdet, og udførte et godt og solidt Arbejde til alles Tilfredshed. Fra 1. Marts 1944 har Konsulent Ammitzbøll virket som Ungdomskonsulent, og tog fat paa Arbejdet, hvor Foldager slap. Ogsaa Ammitzbøll havde en enestaaende Evne til at komme i Kontakt med Børnene i 4-H Arbejdet. Ved at samle Børnene om Foraaret og sætte dem i Gang med Opgaverne fik de en god Start, og ved første Bedømmelse af deres Arbejde, hvor alle Deltagerne var med Dommerne rundt, blev der Lejlighed for Børnene til at faa mangt og meget at vide, saa det blev tillige en udmærket Have- eller Markvandring. Den afsluttende Udstilling om Efteraaret med Præmieuddeling blev ved hans Medvirken en Festlighed, Børnene saa hen til med stor Forventning. Der er ingen Tvivl om, at den Indsats Børnene gør i Sommerens Løb for at naa et smukt Resultat og en god Placering, har sin opdragende Betydning samtidig med, at de har faaet Kærlighed til og Interesse for at pleje Planter og Dyr. Siden 1941 har der i dette Arbejde deltaget over 3500 Børn og helt unge Mennesker.

Det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde har efterhaanden udviklet sig, saa der er taget flere Opgaver op. Den landbrugsfaglige Undervisning har været gennemført med den Ændring, at der i et Par Aar er forsøgt med Aftenundervisning paa Borris Landbrugsskole, hvor Skolens Lærere hjalp Konsulent Ammitzbøll med Undervisningen, saa Eleverne kunne opdeles efter Alder. Dette virkede undervisningsmæssigt set udmærket, men da det var dyrt for Eleverne at blive be-

fordret til Skolen fra saa stort et Omraade, gik man igen over til Eftermiddagsundervisning ude i Sognene 3 forskellige Steder. Nedgangen i Antallet af Landbrugsmedhjælpere og de høje Lønninger har bevirket, at Antallet af Elever de senere Aar ikke har været saa stort, men der har dog stadig været 2—3 Hold Elever i disse Kursus. I Aarene 1941—55 har der ialt deltaget over 1600 Elever.

Tilslutningen til Sommerens Opgaver har været stigende. Især gælder det Pløjekursus, Radrenser- og Maskinkursus, for hvilke der i Øjeblikket er meget stor Interesse. I Amtspløjekonkurrencer har Deltagerne fra Bølling-Nr. Herred klaret sig fint, og Formen for Pløjekursus, som den har været gennemført her, har dannet Skole for andre Omraader i Amtet. Det samme gælder Brandslukningsøvelserne, der blev taget op i 1955, og nu bliver gennemført andre Steder i Amtet. Der har været arbejdet godt og ihærdigt, og Ammitzbøll har med sin alsidige Dygtighed været en god Leder i alle Opgaverne, saa Deltagerne har haft stort Udbytte af det. Ligeledes har han været en dygtig Rejseleder paa de mange Udflugter til de forskellige Steder baade herhjemme og i Udlandet.

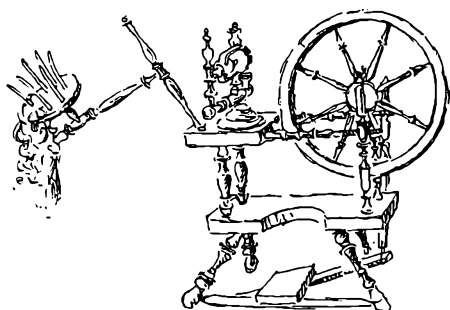
Fra 1. Januar 1956 er Ammitzbøll fratraadt for at overtage anden Stilling, og som Ungdomskonsulent virker herefter Konsulent Vagn Aage Davidsen.

Interessen for Ungdomsarbejdet er ikke alene begrænset til Udvalg og Konsulenter. Nej — de ledende indenfor Landboforeningen og Husmandskredsforeningen har altid været optaget af, hvad der foregik, og har altid været villige til at yde Støtte til Arbejdet. Ligeledes er der fra mange Landbohem rakt en hjælpende Haand, naar der skulde arrangeres noget; stilles Besætning til Raadighed for Kvægholdsbedømmelse, en Mark til Pløjekursus, hele Ejendommen til Markvandring, ja — og saa en Kop Kaffe bagefter, og ikke mindst den good-will, mange Landmænd har vist ved at tilskynde til og lade deres unge Medhjælpere deltage i Undervisning og andet Arbejde arrangeret af Ungdomsudvalget.

Ved en Milepæl, som dette Jubilæum er, gaar Tankerne tilbage, og der skal lyde en Tak til alle, der paa den ene eller anden Maade har

støttet Arbejdet for Dygtiggørelse af Landboudommen. Og saa kan man jo spørge, hvad naaedes der ved det altsammen? Mon ikke der naaedes det, at man fik de Unge til at koncentrere sig om de bestemte Opgaver, og fik Evnen taget i Brug og Interessen vakt. Der er ingen Tvivl om, at de, der har været med til Roekonkurrence, har faaet det rigtige Syn paa, hvad der kræves af en velplejet Roemark. Kvægbedømmelsen opøvede Vurderingen af en Ko, saa man fik Syn for Linier og Præg. Pløjekursus har hjulpet mange til at lære at indstille Ploven ret og lægge en rigtig og smuk Fure, og da Traktorerne kom igang, havde det enorm Betydning, at de Unge lærte at behandle og bruge dem og Markredskaberne rigtigt. Markvandringerne lærte dem at kende Planterne og i den faglig-teoretiske Undervisning er der lagt et godt Grundlag af Viden for de, der kom paa Landbrugsskole, og de, der ikke kom der, har dog faaet saa meget at vide, at det er dem til Hjælp i deres Arbejde, og de ved noget om, hvor de kan hente yderligere Oplysninger og Viden. Det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde er en Opgave, der ikke blot skal sættes i Gang, men der skal stadig gøres en Indsats for at holde det i Gang, og det skal være et Jubilæumsønske, at der stadig maa være fremsynede Mænd, der vil gøre Indsatsen og tage de Opgaver op, Tiden og Udviklingen kræver.

CARL S. A. HANSEN

HUSHOLDNINGSSARBEJDET

DA Landboforeningen i Aar kan fejre 100 Aars Jubilæum har den ønsket, der ogsaa skulde staa noget i Jubilæumsskriftet om Husholdningsarbejdet indenfor Foreningen, da det var der Arbejdet paa-begyndtes.

Mændene havde set, hvilket Udbytte de kunde faa ud af deres Konsulenter og derud fra ogsaa ønsket Konsulenthjælp for Kvinderne i deres Arbejde.

Arbejdet begyndte i 1927, som et Udvalg blandt de andre Udvalg, Landboforeningsarbejdet havde forgrenet sig i, og som dem ledet af Mændene ude i Sognene i al Fald.

For Omraadet blev der af Landboforeningen valgt 3 Kvinder, nemlig Fru Kirstine Rosager, Borris, Fru Abelone Uhre, Lyhne, og Fru Kirstine Jensen, Tarm. — Dette Udvalg skulde være Bindeled mellem Konsulenten og Landboforeningens Repræsentanter i Sognene, der saa skulde ordne, hvad der var at ordne ved Demonstrationer o. l. — Snart blev der dog ved Mændenes Generalforsamling valgt en Kvinde i hvert Sogn til at tage imod Konsulenten og sørge for Tilrettelæggelsen.

Som Konsulent var Frk. Holmsgaard antaget af Foreningen af jyske Landboforeninger og havde Bopæl i Skanderborg. — Hun havde et stort Omraade at skulle betjene, saa hun kunde kun komme 2—3 Gange om Aaret i en Uge eller 14 Dage i hver Landboforening,

det gjaldt saa for Udvalget at faa hendes Tid udnyttet saa godt som muligt.

Første Gang, der berettes om, at Frk. Holmsgaard var herude, holdt hun Kursus i Henkogning af saavel Kød som Frugt og Grønsager. Det var noget nyt og revolutionerende indenfor Husholdningen, at man paa Glas kunde »henkoge Sommerens Grøde til Vinterens Føde«. Ligesom ogsaa Henkogning af Kød blev hilst med Glæde. Tilslutningen var stor til disse Kursus, og denne Form for Konservering gik sin Sejersgang, især i Landbohjem, indtil nu, hvor Køleskabe og Frysebox tildels har afløst den.

Der blev ogsaa afholdt andre Demonstrationer i Madlavning som i forskelligt andet, saasom Vask og Strygning, Pletaftagning og Rensning af Tøj. — Vi hørte ogsaa om Vitaminer.

Der afholdtes ogsaa Foredrag, dog oftest for hele Kredsen, enten for egen Regning eller sammen med Landboforeningen eller Husmoderforeningen for Skjern og Tarm.

Et Aar blev der holdt Husholdningskursus for unge Piger med Tilskud fra landøkonomisk Ungdomsarbejde. — Enkelte Sykursus ved Frk. Møller blev ogsaa holdt. — Nogle Husmødre førte i flere Aar Husholdningsregnskab med Tilsyn af *Jens Nielsen*, Borris. Han kom paa Cykle, naar han skulde tilse Regnskaberne. En Tur ud til de yderste Sogne var for ham intet at regne. Det var fornøjeligt, naar han kom, og en Tur med ham i Haven var lærerig.

Prisen pr. Kostdag var for den billigste 60 Øre, for den dyreste 79 Øre. Det var i de gode gamle Dage.

Der holdtes Udvalgs møde for hele Kredsen 1 Gang aarligt. — Udvalget medvinkede ogsaa undertiden ved Udstillinger o. l.

Arbejdet var efterhaanden kommen godt i Gang, der var bleven mere Konsulent hjælp til Raadighed, idet Landboforeningen her sammen med 3 andre Landboforeninger havde lejet en Konsulent i Fællesskab.

Tremandsudvalget havde indtil nu ledet Arbejdet og staaet for Økonomien med Landboforeningen i Baghaanden. — Ved et Udvalgs møde den 21. Oktober 1935 nægtede Formanden, Fru Rosager,

at tage imod Genvalg. — I hendes Sted blev Fru Kirstine Jensen, Ahler Østergaard, valgt. — Fru Rosager var Formand i 8 Aar, og i den Tid gjort et stort Arbejde for Husholdningsagen. — Vi skylder hende Tak for den Tid. Hendes ledende Haand blev savnet. Hun var ogsaa i flere Aar Formand for Amdsudvalget.

Der var i 1934 blevet en anden Ordning ved Valg af Udvalg, idet Fru Rosager havde stillet Forslag om, at Ledelsen for Fremtiden skulde bestaa af 2 Kvinder fra hvert Sogn, som vælges indenfor Sognet af Kvinderne. De, der blev valgt, skulde saa selv vælge Formand, og Tremandsudvalget for Kredsen faldt væk. Det blev vedtaget, og Ordningen blev godkendt ved Mændenes Generalforsamling.

Arbejdet var saa nu lagt ud til Sogneudvalgene. Man skulde synes, det var en god Ordning — et Fremskridt. Det var det ogsaa for de fleste Sogne, for nogle ikke. — Kvinderne var endnu ikke vant til Foreningsarbejde, saa i nogle Sogne blev dette Valg af et Udvalgsmedlem mere slet ikke foretaget. Det var nu heller ikke saa let at faa Arbejdet i Gang. Penge havde de ingen af. — Det var derfor al Ære værd, hvor Kvinderne fik det til at gaa. Tit blev der taget et og andet med hjemme fra, af hvad der skulde bruges til Demonstrationen o. l., for at det kunde gaa rundt.

Formanden for Landboforeningen udtalte ved Husholdningsforeningens 25 Aars Jubilæum, at den var en Datter af Landboforeningen. — Samme Datter blev nu strengt opdraget, idet hun som 7—8 aarig blev sendt ud i Verden og helst skulde klare sig selv — men Datteren klarede sig jo.

Økonomien for Kredsen var saaledes: Formanden, der ogsaa var Kasserer, havde fra Fru Rosagers Tid 375 Kr.

At de Sogne, der fik det til at gaa rundt og lidt til, gerne selv vilde beholde Overskudet, var der ikke noget at sige til. At de, i de Sogne hvor der var Underskud, gerne vilde have det dækket, heller ikke. — Naa, Vanskeligheder er til for at overvindes, og det blev de.

Den 7. Oktober 1937 var der Formandsvalg igen, idet Fru Kirstine Jensen ikke vilde tage imod Genvalg. I hendes Sted blev Kristine Bundgaard, Lyhne, valgt. Kirstine Jensens Formandsvirke blev saaledes kun kort. Ikke alene i de 2 Aar, hun var Formand, men baade før og siden var hun en god Støtte for Arbejdet. — Hun var en Tid i De jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg.

Udvalget, naar det var samlet til Møde, havde mange Planer. Først at faa valgt Udvalg i alle Sogne, hvad snart lykkedes. Desuden var Maalet at faa en af Konsulenterne, der havde Bopæl i Holstebro, og blev fæstet af Amtsudvalget, flyttet til Skjern. Desuden at faa dannet Forening i hvert Sogn og selv leje og lønne en Konsulent.

November 1938 blev Konsulent Frk. Iversen, Holstebro, flyttet til Skjern. Hun var flink og dygtig og faldt godt til her, og det sporedes ogsaa paa Arbejdet, at hun var kommen hertil.

Eftersom Interessen og dermed Arbejdet ude i Sognene øgedes, skønnedes det var for besværligt at skulle samle Udvalget fra alle Sogne, naar der skulde tages Bestemmelse om forskellige Ting. Der blev derfor igen valgt et Tremandsudvalg for Kredsen, og følgende blev valgt: Fru Line Bording, Hanning, Fru Magda Jensen, Sædding, og Formanden, der vedblev som Formand.

Vi havde faaet Aftenskoleloven, hvorunder der var gode Betingelser for Afholdelse af Kursus til Ungdommens Dygtiggørelse, bl. a. Husholdningskursus for unge Piger. — Disse Kursus blev holdt om Vinteren, 10—12 Gange à 4 Timer, lidt kortere om Sommeren, og var 3-aarig. De unge Piger, der fulgte Planen, kunde efter at have deltaget i 3 Aar faa et Afgangsbetegnelse.

Det første Kursus efter Aftenskoleloven blev holdt ude i et af Sognene Vinteren 1936—37 i 10 × 4 Timer. — I de efterfølgende Aar var der stor Tilgang til disse Kursus, saa der gerne var Arbejde til 2 Husholdningslærerinder foruden Konsulenten, der gerne tog et Par Hold. — Man maatte beundre disse Lærerinder, der i al Slags Vejr og paa Cykle ad daarlige Veje hver Dag skulde ud til Sognene for i primitive Lokaler (Forsamlingshuse) at holde Kursus. — Var der 2 Hold, blev Klokken oftest 10—11, saa hjem og fortsætte næste Dag.

Et karakteristisk Hjørne af Gaardspladsen.

— Konsulenterne havde det jo paa samme Vis i Cyklernes Tid. Altid kom de dog med frisk Humør for at tage fat og være med til at fremme Arbejdet.

Udvalgene ude i Sognene hjalp troligt Lærerinde og Konsulent med altid at have Varme og en god Kop Kaffe, naar de kom, samt Redskaberne parat, der skulde medtages hjemme fra.

Husholdningskursus'erne sluttede gerne med en Fest, stor eller lille, ligesom der for hele Kredsen blev afholdt en Sammenkomst i Skjern med Foredrag, Kaffe bord og Underholdning. — Først for Pigerne alene, senere i Samarbejde med Landboforeningens Ungdomsudvalg sammen med de unge Mænd, der havde deltaget i landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Besættelsen prægede meget Husholdningsarbejdet. Vi fik Rationering paa mange Varer og Erstatninger for andre, Demonstrationsnumrene blev f. Eks. Bagning af groft Mel — Bagning med lidt Sukker — Syltning uden Sukker — Hvordan laver man Kartoffelmel — Tilberedning af Roesirup.

Udvalget medvirkede gerne ved Dyrskuet, der hvert Aar afholdtes skiftevis i Tarm og Skjern, ved Udstilling o. l.

I 1941 blev det opfordret til ogsaa at have Servering (Kvindernes Telt). I Teltet serveredes det første Aar Is, Kaffe, Jordbær, Frugtgrød m. m., de følgende Aar ogsaa Middagsmad. — Ude paa Pladsen var der Pølse- og Isboder. — Det var et stort Arbejde, men gav gerne et pænt Overskud, hvad ogsaa tiltrængtes. — Kogekonen og de, der vaskede op, blev betalt, Resten af Arbejdet blev beredvilligt udført af Udvalget m. fl. ude fra Sognene, og bidrog meget til det gode økonomiske Resultat.

Maalet var ogsaa, som før nævnt, selv at leje og lønne Konsulenten. For at kunne det, maatte der være en vis økonomisk Basis. — Udvalget henvendte sig derfor i 1943 til Landboforeningen om Støtte og blev bevilget 500 Kr. aarlig.

I April 1944 ved et Udvalgsmøde for hele Kredsen var der paa Dagsordenen: Oprettelse af en Forening i hvert Sogn. Dette havde før været paa Tale, men da var der ikke Stemning herfor. — Nu blev det saa igen taget op, Arbejdet gik saa godt, saa der var ingen Grund til at udsætte det længere. De fleste Sogneudvalg gik nu ogsaa med til det. Tre Sogne havde i Forvejen dannet Forening, Sædding som den første.

Ved et Udvalgsmøde i Oktober var der tegnet 800 Medlemmer. Det blev da bestemt fra 1. November at oprette en Forening under Navnet »Bølling-Nørre Herreders Husholdningsforeninger«. — Kontingentet blev sat til 3 Kr. pr. Medlem aarligt, deraf skulde 1½ Kr. gaa i Kredsens Kasse. Konsulenten kom saa gratis ud i Sognene.

Ved Medlemsbidragene og de 500 Kr. fra Landboforeningen var der skaffet Mulighed for Ansættelse af en Konsulent, og Frk. Braad blev fæstet fra 1. November. — Frk. Braad havde været i Kredsen et Aarstid, dels som Aftenskolelærerinde og dels som Konsulent. — Hun havde været med ved Oprettelsen af Foreningerne og var meget afholdt. — Skønt hendes Interesse var Arbejdet med de unge Piger, hvad hun ogsaa havde en sjælden Evne til, indvilgede hun i at over-

rage Konsulentstillingen. — Hun blev her til 47, var saaledes med i de sidste og vel de vanskeligste Aar under Besættelsen.

De sidste Sogneforeninger blev oprettet de næste Par Aar, og Tilskudet fra Landboforeningen faldt væk.

Senere er Nr. Bork og Hoven Sogne kommen under Kredsen og Dejbjerg er delt i 2 Foreninger, saa der ialt er 17 Foreninger med 1300 Medlemmer.

I Sommeren 1943 blev der foretaget Udflugt for hele Kredsen, Turen gik til Lyhne, hvor nogle Haver blev beset. Tilsidst samledes man i Niels Bundgaards Have, hvor der blev drukket Kaffe. Fru Vedsted Hansen, Ølgod, holdt Foredrag og læste op. Der var god Tilslutning. Lignende Udflugter er siden hvert Aar foretaget ud til forskellige Sogne i Kredsen.

Det var efterhaanden blevet et helt Problem for Husmødrene at holde Familiens Garderobe i Orden. — I 1943 paabegyndtes noget nyt, idet Udvalget lejede en Hjemmesyerske. Den første var Frk. Toft fra Holsted, hun, saavel som de efterfølgende Syersker, havde en 2-aarig Uddannelse fra Odense Fagskole. Hvert Sogn maatte have hende 14 Dage ad Gangen, og hun var 2 Dage i et Hjem. — Naar hun skulde komme, var Grøden kogt og Stegen stegt, for saa skulde der syes. Storesøsters Tøj blev syet om til Lillesøster. Storebrors Bukser blev vendt og syet til Lillebror. Hvad fik saa de store? Maaske Fars og Mors eller i bedste Fald et Strykke Standardtøj. Fatter kunde faa sin Frakke vendt, saa han saa nogenlunde ud. — Disse Hjemmesyersker var til stor Hjælp for Husmødrene og meget efterspurgt i de vanskelige Aar, saa der maatte lejes en mere. Det var et trættende Arbejde, og de blev her sjældent mere end et Aar.

Hvad er der saa arbejdet med i de Aar? Ja, Konsulenten blev stærkt benyttet til Demonstrationer, Foredrag o. l. — Sykursus er der afholdt mange af, gerne et Par eller mere i hvert Sogn om Aaret. Det vilde blive en anelig Bunke Tøj, hvis det blev samlet paa et Sted, al det, der af Husmødre under Frk. Møllers og andre Konsulenters Ledelse gennem Aarene er syet. — Desuden blev der holdt Kursus i

Barnepleje, Samaritterkursus, Livredning, Stueplanternes Pasing, Strikkekursus og Udstilling fra Garnspinderen o. m. m. Et Par Sogne var begyndt med Studiekredse. — Foredrag for hele Kredsen blev der ikke holdt mange af, da Tilslutningen var for ringe. Derimod blev der flere Gange truffen Aftale med en Foredragsholder om en Møderække ude i Foreningerne.

Andelsvaskerierne kommer frem og Frk Braad oplyser om Sagen.

De forskellige Foreninger arbejder dygtigt og godt. — Arbejdet, der bliver taget op, varierer en Del fra Aar til Aar. — Til Belysning af Arbejdet tages et Aars Beretning fra Lokalforeningerne ved Kredsens Generalforsamling: Der er afholdt 6 Bestyrelsesmøder, 25 Foredrag af forskellig Art, 1 Studiekreds, 21 Forevisninger i Madlavning, 14 andre Forevisninger, saasom Julegaveideer, Juledekorationer og Adventskranser. — Kludeposen m. m., 9 Husholdningsregnskaber ledet af Konsulenten, 3 Havevandringer, 12 Foredrag med Lysbilleder ved Konsulenten, 2 Foreninger har haft Udflugt, 7 Forevisninger i Bordpynt. Der har været 10 Hold til Ungpigekursus i Vinterhalvaaret med 140 Deltagere, 11 Hold i Sommerhalvaaret med 158 Deltagere.

Begge Hjemmesyersker har været fuldt optaget hele Aaret.

For hele Kredsen blev der holdt 3 Bestyrelsesmøder, 2 Udstillinger, den ene ved Dyrskuets, samt 1 Udflugt.

Den 13. Oktober 1947 holdt Husholdningsforeningerne sin aarlige Generalforsamling. Formanden aflagde Beretning og oplæste Regnskabet, der balancerede med 17.956,23 Kr. — Indestaaende i Banken 5.327,83 Kr.

Ved det efterfølgende Valg nægtede Kristine Bundgaard at modtage Genvalg, og Fru Agnes Willsen, Sædding, valgtes i Stedet. — Bestyrelsen bestod derefter af Fru Kirstine Jensen, Ahler Østergaard, Fru Ellen Fjerbæk, Foersom og Fru Agnes Willsen, med sidstnævnte som Formand og Fru Fjerbæk som Kasserer.

Frk. Braad, der havde sagt op til November, fik ved Generalforsamlingen overrakt en Gave og takket for veludført Arbejde i de Aar, hun havde været Konsulent for Kredsen.

I 1948 ansættes Frk. Ninna Pedersen, Horsens, som Konsulent, og Foreningen søger fremdeles at være Medlemmerne behjælpelige med de Problemer, der er i Tiden, og dertil er Konsulenten er uvurderlig Hjælp. — Iøvrigt fortsættes Arbejdet, og nye Opgaver tages op. Husholdningskursus bliver tildels afløst af Haandgerningskursus, der mere har de unge Pigers Interesse. Mange smukke Haandarbejder laves, hvad de mange Udstillinger vidner om. — Der afholdes Husholdningsmesser. Overskudet fra den første, 1500 Kr., skænkedes til F. N.

Nu begynder de tekniske Hjælpemidler for Husmødrene at vinde frem, og fra 1950 begynder Landhusmødrene at interessere sig for Nedfrysning af Madvarer, det gælder baade Hjemmefrysning og Andelsfrysebokse, og der blev afholdt Demonstrationer i Emballering af Frysevarer.

Husmødrene beser moderne Stuehuse og en begyndende Interesse for Modernisering begynder at vinde frem i Kredsene.

Kredsen faar Besøg af norske og sydslesvigske Husmødre, der indkvarteres rundt i Hjemmene.

De nye Stoffer, der efter Krigen er kommen paa Markedet, skaber Problemer for Husmødrene, derfor holdes en Del Demonstrationer, som senere afløses af Studiekredse, samtidig blev der paabegyndt et Samarbejde med Tekstilfabrikantforeningen, der tilkendegav, at der skulde skabes Forudsætning for, at Husmødrene fik Kendskab til, hvad Tekstilerne bestod af, for at kunne behandle dem rigtigt.

Husholdningsforeningerne forsøger ved en Række Foredrag af Ekspertter indenfor hver sit Felt at belyse Problemer som Kvindesygdomme, Barnepleje, Skoleproblemer m. m.

Nogle Kredse faar større Interesse for Studiekredse, og de behandler Emner som Borger i Danmark, Familien og Samfundet, samt Faggrupper som Varekundskab, Ernæring m. v. — Man retter Henvendelse til Fagfolk indenfor forskellige Brancher og der afholdes Demonstrationer i Rensning og Presning, Pasning af Blomster, Udskæring af Kød, Symaskinen og dens Pasning o. s. v. —

Forfatteren Jørgen Bukdahl, Askov, holder Foredrag ved Hushold-

ningsforeningernes 25 Aars Jubilæum. — Fru Kristine Bundgaard blev ved denne Lejlighed udnævnt til Æresmedlem af Foreningen som Paaskønnelse for det store og uegennyttige Arbejde, hun gennem 10 vanskelige Aar udførte for Foreningen baade som Formand og Kasserer.

Ved en Husholdningsmesse var bl. a. fra de lokale Foreningers Arbejdsmark udstillet »Husmoderens Hobbyværksted«, hvor alt var repræsenteret fra Kludedukker til de fine Hvidsøm. — Endvidere var der fra de samme Foreninger udstillet deres Specialiteter i Madlavning. Der var ialt over 100 fine Retter.

I Forbindelse med Amtsskuet var udstillet et Ønskekøkken, der var monteret med godkendte Husholdningsredskaber. — I Husholdningsugen, hvis Slogan lyder »Hus og Hjem at magte — lær paa det at agte«, var der offentlig Adgang til at overvære Undervisningen i de respektive Skolekøkkener i Kredsen, og der blev afholdt en Fest paa Landbrugsskolen med Foredrag, Sketch, Musik, Underholdning m. v.

Statens Husholdningsraads første Redskaber faar Godkendelsesmærket. Foreningen opretter en Undervisningskuffert med godkendte Redskaber. I Fællesskab med Husmands- og Ungdomsforeningen købes Filmsapparat. Midlerne skaffes af de lokale Foreninger. — Der er i de senere Aar fremstillet en Række gode Undervisningsmaterialer dels fra Statens Husholdningsraad, som især fortjener megen Anerkendelse for deres store Ernæringsudstilling, dels fra Landbrugets Informationskontor, Husholdningskontoret i Skanderborg og endvidere fra mange gode Firmaer, der har vist Forstaaelse for det nyttige i Husmoderen og Fabrikantens Samarbejde. — Naar det lykkedes at faa disse gode Materialer frem, skyldes det for en stor Del tidligere Tidens Formænd og Konsulenter, der ved deres uegennyttige Arbejde har formaaet at skabe Respekt om Husholdningsarbejdet.

Der afholdes en Husmoderdag for hele Amtet, og Overskudet herfra gaar til Konsulentarbejdet i Sydslesvig.

Siden 1952 har Fru Brink været Konsulent for Foreningen. Hun har Bil, og det er en stor Lettelse, først og fremmest for Konsulenten,

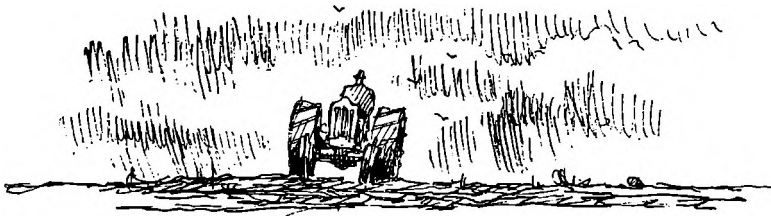
men ogsaa for de lokale Formænd, idet hun nu selv kan medbringe Filmsapparat, Kufferter, Redskaber og hvad der ellers skal bruges ved Demonstrationerne og Studiearbejdet.

Fra 1948 er Bestyrelsen udvidet fra 3 til 5 Medlemmer. Den nuværende Bestyrelse bestaar af Fruerne Agnes Willsen (Formand), Ellen Fjerbæk (Kasserer), Dagmar Pagh, Thyra Hansen og Marie Jensen. — Regnskabet for 1954/55 balancerede med 13.000 Kr. Indestaaende i Banken 6.000 Kr.

Kredsen har gennem Aarene været repræsenteret ved Amtsmøderne saavel som ved Foreningen af jydsk Landboforeningers Husholdningsmøder i Aarhus.

Fru Willsen og hendes Hjælpere har forstaaet at følge med i det nye, der fremkommer indenfor Husholdningssagen og give Medlemmerne Oplysninger herom. — Hun leder Arbejdet og repræsenterer Foreningen paa en dygtig og tiltalende Maade.

KRISTINE BUNDEGAARD

TO INSTITUTIONER

DET var »De landøkonomiske Foreninger i Ringkøbing Amt«, der særlig var de initiativtagende gennem Forhandlinger med Myndighederne for Oprettelse af de to Institutioner

Landbrugsskole og Forsøgsstation.

Direkte har Landboforeningen her ikke været medvirkende, men det fremgaar tydeligt af de foreliggende Oplysninger, at Okholm var stærkt med i Forhandlingerne, selv om han paa det Tidspunkt, da Oprettelsen skete, var gaaet af som Formand, saa var Forhandlingerne indledet forinden, og naar de to Institutioner blev placeret her indenfor Foreningens Omraade, selv om Kampen var haard, saa er det nok ham sammen med Distriktsbestyrer Hjerk, der tog Sejren hjem.

Det var ønsket, at de to Institutioner skulde være placeret paa samme Ejendom, og saa skulde en Del af Jorden være lejet ud til Staten, men det lykkedes ikke saadan.

Det blev Klitgaard, som erhvervede Arealerne, hvor Forsøgsstationen er opført. Han lejede saa den egnede Jord ud til Staten og var indtil 1955 Forsøgsleder. — Staten havde Forkøbsret til Gaarden og har købt den, hvorfor den nu er overgaaet fra Privat- til Statsejendom, og Forsøgsleder Hardy Knudsen er fra 1955 antaget som Forsøgsleder paa Stationen, der fremdeles er en Afdeling under Studsgaard, som ogsaa blev oprettet omkring 1907.

Angaaende Oprettelsen af Landbrugsskolen saa er det ret interessant at læse om Drøftelserne, der gik forud herfor ved de mange ekstraordinære Delegeretmøder indenfor »D. s. l. i Ringk. Amt«. Der fremkom mange betænkelige Røster for Oprettelse af en Landbrugsskole i Vestjylland, bl. a. fordi Vestjyderne vilde rejse ud, og at der af den Grund maatte befrygtes Vanskeligheder med at samle en nogenlunde Elevflok paa en Skole her. — Det med Udrejsetilbøjeligheden er altsaa ikke noget nyt, naar det har været drøftet allerede for 50 Aar siden.

Landbrugsskolen blev alligevel bygget og nu har Egnen den. — Den har ogsaa i nogen Grad sluttet op om den, selv om Spaadommen om Udrejsetilbøjeligheden har vist sig at være rigtig.

Betydningen af at have saadanne to Institutioner indenfor en Landboforenings Omraade staar maaske ikke den enkelte Landbruger klar, og er vel heller ikke let at paapege i Enkeltheder. Man kan jo ikke tage dem væk i en Periode og saa drage Sammenligning.

Det, at Egnens Landmænd kan komme paa disse Institutioner og se, hvordan der arbejdes, samt drøfte faglige Spørgsmaal med de der beskæftigede Folk, har formentlig sin Betydning.

Det, at et ikke lille Tal af Egnens unge i Aarenes Løb har taget Plads der og levet med i det daglige Arbejde i Mark og Stald, er sikkert ogsaa af ikke ringe Betydning.

Møder kan afholdes, saadan som det er sket med Landboforeningens Sommermøder.

Og de folkelige Foredragsmøder, som vel nok mest — i hvert Tilfælde i de senere Aar — har været besøgt af de nærmest boende.

Dertil kommer saa Eleverne. Det har altid været min Opfattelse, at man faar mest ud af et Landbrugsskoleophold, naar de Forhold, hvorunder Skolen arbejder, i væsentlig Grad ligner de Forhold, hvorunder man regner med selv at komme til at arbejde. — Dertil kommer det Samlingspunkt, som en Skole gerne skulde være og vel ogsaa oftest er, for tidligere Elever, dette Forhold kan bedst udnyttes, naar ikke »sin« Skole er for langt borte.

For Landboforeningen har det sin Betydning, at Konsulenterne i nogen Udstrækning kan være knyttet til Skolen som Lærere, det letter paa Foreningens Økonomi. — At der saa i det Tilfælde, som i ethvert andet Samarbejde, skal vises Hensyntagen, for at de hos begge ansatte kan virke tilfredsstillende i begge Virksomheder, er en Selvfølge.

Det kan maaske en Gang imellem være noget vanskeligt for Landboforeningens Medlemmer at forstaa, om Vinteren er det særlig Skolen, som har Hals- og Haandsret over os, og da maa de ikke forvente ret mange Konsulentbesøg.

For Skolen har det til Gengæld Betydning, at Konsulenterne i deres Færden ud i Egnen samler Erfaringer, der saa kan finde Anvendelse i Undervisningen om Vinteren.

Af det her anførte fremgaar det formentlig som værende min Opfattelse, at Landboforeningen har haft og kan ogsaa i Fremtiden have betydelig Interesse i, at disse Institutioner findes her indenfor dens Omraade.

K. V.

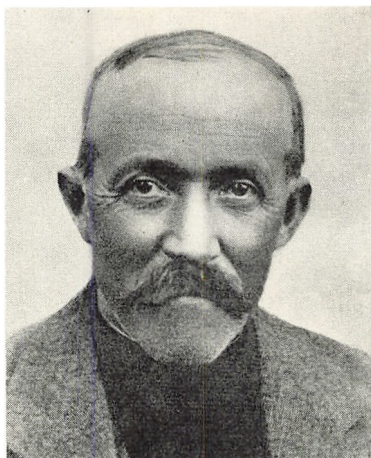
KONSULENTERNE

OMFANGET af Landbrugsarbejdet er Tid efter anden blevet saa omfattende, at det blev nødvendigt at give noget af det fra sig, det kaldes Specialisering. — Den enkelte Landmand kan saaledes ikke faa Tid til som forhen selv at køre til Stationen med Grise og efter Gødning, dette ordnes af Lastbilejerne, samt megen anden Kørsel. — Maskinstationerne overtager ligeledes mange »Specialarbejder«, men der er ikke Grund til at opremse alle disse Arbejdsomlægninger, det kan de fleste bosiddende Landmænd berette om.

Indenfor de landøkonomiske Foreninger er der ogsaa sket en saadan Arbejdsforøgelse, at Bestyrelsen ikke mere alene kunde overkomme det.

Herom skriver Okholm i Beretning for 50 Aar siden:

»Efterhaanden som Opgaverne blev mange, blev en Deling af Arbejdet nødvendig, og denne foretoges da ogsaa efterhaanden. I Stedet for at Bestyrelsen, som indtil det sidste Tiaar saa godt som ene varetog de forskellige Arbejder, Foreningen syslede med, blev det nu nødvendigt at afgive flere af dem til særlige Udvalg, og denne Deling er allerede i 1904 dreven saa vidt, at der da er nedsat 7 staaende Udvalg foruden adskillige, som er beskæftiget med Arbejder af mere forbigaaende Karakter. — Med den stærke Deling opstod imidlertid en Vanskelighed ved at finde Mænd, som egnede sig til at lede Arbejderne nogenlunde hurtigt og sikkert i

Niels Pedersen, Skaarup
Planteavl.

K. Vadgaard, Borris
Planteavl.

de mange Udvalg, og som kunde og vilde ofre den Tid og det ofte ret betydelige Arbejde, som mange af disse Udvalgssager krævede. Det blev derfor, navnlig af sidstnævnte Grund, snart nødvendigt at antage lønnet Medhjælp, og Forhandlingerne derom førte da til, at Foreningen i Foraaret 1902 antog Niels Pedersen, Skaarup, som Konsulent.«

Til at begynde med var Konsulenten saaledes Medhjælper ved Arbejdernes Udførelse indenfor Udvalgene, men efterhaanden udviklede hans Arbejdsomraade sig ogsaa til at være faglig Raadgiver.

Naar Niels Pedersen fik en saa god Position i Egnen, som Tilfældet var, skyldes det bl. a., at han som praktisk Landmand, viste Eksempler, der skabte Respekt om hans Udtalelser. — Faglige Vejledninger alene, der ikke var underbygget ved egne praktiske Eks., var ikke tilstrækkeligt Bevis for den praktiske Landmand. Derfor var det en Overgang ønsket, at Konsulenterne selv havde Ejendom.

Konsulentarbejdet i Almindelighed blev imidlertid saa omfattende, at det ikke saa let lod sig forene med Driften af en Landejendom. Var han for optaget af den hjemlige Bedrift, og for lidt til Raadighed for Medlemmerne, gav det Anledning til Kritik, og fik han

Aksel Madsen, Borris
Planteavl.

Kr. Ravn, Borris
Planteavl.

ikke Ejendommen »passet«, saa var Situationen mindre heldig, naar han udtalte sig om, hvordan Arbejdet skulde gøres.

Ihvorvel det med egen Bedrift kan have sin Fordel, saa er Udviklingen alligevel gaaet derhen, at det helt overvejende Antal Konsulenter kun er Konsulent, og der er for mig heller ingen Tvivl om, at denne Udvikling er rigtig. Desto mere en Konsulent færdes ude paa de *mange* Ejendomme, desto mere »bredsporet« bliver han i sin Viden. Her strækker en enkelt Ejendom ikke til, selv om der nok der kan gøres enkelte praktiske Erfaringer.

Udviklingen har ogsaa efterhaanden medført, at Konsulenterne har maattet specialisere sig i Planteavl, Husdyravl, Husdyrbrug, Maskiner, Bygninger, Regnskab, Ungdomsarbejde m. v.

For Aar tilbage var de ofte benævnte teoretiske Konsulenter ikke særlig højagtet. Dette har Tiden ændret væsentlig. Aarsagen er vel ikke helt let at klargøre, men mon ikke Forklaringen i det væsentlige er at finde i den Erkendelse hos Landmanden, naar Konsulenten udtaler sig, sker det efter hans bedste Overbevisning og ikke ud fra personlige økonomiske Interesser, dertil kommer, i vor specialiserede Tid har Konsulenten overtaget den Opgave, saafremt hans Evner og

J. Jensen, Borris
Husdyrbrug.

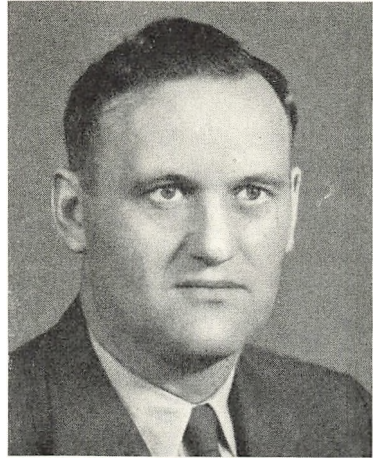
Tid strækker til, at skulle følge med i den meget omfattende faglige Litteratur Landbruget vedrørende — som der ikke for Landmanden er Tid til — og derudfra være parat til at kunne afgive Vejledning.

Det har taget Tid for mange Landmænd at forstaa Nødvendigheden af den foregaaede Udvikling vedrørende Konsulentinstitutionen, men nu er den stort set sket, og det siges, at i intet Land er Afstanden saa kort mellem Videnskaben og Praktikerens som i Danmark, og det hævdes i ikke ringe Grad at være Konsulenternes Skyld.

I min første Konsulenttid var Cyklen Transportmidlet, og det gik an til det Kvantum Arbejde, der var den Gang, men efterhaanden som Arbejdet øgedes, maatte Vejene ikke beslaglægge saa stor en Part af Tiden, hvorfor Motorcykle blev anskaffet, selv om Vejene ikke var beregnet dertil. Den søndre Vej til Skjern kunde ikke køres igennem fra Borris til Albæk, og den nordre v r aheller ikke god, i hvert Fald opnaaede jeg aldrig at køre til Skjern uden at vælte, og jeg mener, Vejene havde mest Skyld. — Tiden gik, og jeg købte Bogh. Jacobsens den gamle Bil, som han havde købt af Dyrlæge Mulbjerg. Den kaldes Undervandsbaaden, fordi den vist havde en Del Lighed med en saadan. — Niels Pedersen var meget betænkelig ved

J. Kr. Ruby, Skjern
Husdyrbrug.

Georg Foldager, Skjern
Ungdomsarbejde.

mit Bilkøb, »hvad tror du Landmændene vil sige, naar du kommer kørende i Bil«, sagde han, man skulde komme mere forsigtig. Naa, Tiden er gaaet, og der er sket Udvikling med saavel Veje som Biler, og Landmændene taaler bedre, at Konsulenterne kommer rask, de ved, de har travlt.

Under Krigen var Konsulenterne nogle af de første, som maatte sætte deres Vogn paa Klodser. — Lidt Bitterhed kom der vel nok, fordi det var Udtryk for det offentlige og tildels Landbrugets Bedømmelse af vort Arbejdes Nødvendighed. — Vi overlevede dog ogsaa det, men det vilde være forkert at indrømme, at de 5 Aar var lette at komme igennem i saa Henseende.

Økonomien i de landøkonomiske Foreninger har ofte bevirket, at Konsulenterne har maattet beskæftige sig med Arbejder, der ikke kunde betegnes som egentlig Konsulentarbejde, det har taget af deres Tid og maa siges at være en forkert Udnyttelse af Manden, f. Eks. at en Husdyrbrugskonsulent maa afsætte megen Tid til at sidde og revidere Kontrolforeningernes Regnskaber, mens Medlemmerne ude omkring forgæves venter efter ham til Hjælp ved Foderplanlægningen, men det er formentlig ogsaa kun et Tidsspørgsmaal, inden dette æn-

A. Ammitzbøll, Skjern
Ungdomsarbejdet.

V. Aa. Davidsen, Skjern
Ungdomsarbejdet.

dres. — Som Planteavlere og følende Ansvar overfor Økonomien herindenfor, spejder jeg efter den Tid, da Resultaterne af Husdyravlen maa spores stærkere i Husdyrbruget. — Efter min Opfattelse ligger her den største Opgave i den kommende Tid for de landøkonomiske Foreninger at løse denne Sag. — Jeg grunder denne Opfattelse paa Resultaterne fra Afkomsprøvestationerne og Demonstrationsbrugene.

Nedennævnte Konsulenter har været ansat her i Landboforeningen:

Planteavl:

Niels Pedersen, Skaarup	1902—1915
H. Vigen, Borris (af ham har Billede ikke kunnet skaffes) . . .	1915—1918
K. Vadgaard, Borris	1919—
Aksel Madsen, Borris	1950—1955
Kr. Ravn, Borris	1955—

Husdyrbrug:

J. Kr. Ruby, Skjern	1931—1935
J. Jensen, Borris	1935—1954

Ungdomsarbejde:

Georg Foldager, Skjern	1942—1943
A. Ammitzbøll, Skjern	1943—1955
V. Aa. Davidsen, Skjern	1956—

K. V.

SKJERNAADELTAETS AFVANDING

SOM bekendt har denne Sag to Sider, dels Udløbet fra Fjorden og dels selve Arealets Afvanding. — Det første Spørgsmaal er formentlig løst for lang Tid fremover. Om der nogensinde kan eller bliver ændret ved »Flodemaalet«, kan jeg ikke have nogen Formodning om. Det andet Spørgsmaal om Arealernes Afvanding skal jeg ikke forsøge at redegøre for i Enkeltheder; hvad der hidtil er foretaget i denne Sag vilde beslaglægge flere tykke Bøger.

Antagelig har Forholdene gennem mange Aartier altid været utilfredsstillende i hvert Fald for et stort Tal af Lodsejere, fordi Sandaflejringen har afstedkommen en Hævning af Bunden i Aaen eller Aflejring i Aamundingen, hvilket har haft Oversvømmelser tilfølgende, og det har hele Tiden afstedkommen Usikkerhed i Arealernes Udnyttelse.

Hvis Betegnelsen »et Utal af Møder« nogen Steder passer, saa maa det være vedrørende Forholdene i disse Engarealer, for gennem de mange Aar har der været holdt Møde paa Møde for at drøfte Mulighederne for en Bedring af Forholdene.

Store Bekostninger har maattet afholdes i Forbindelse med Aareguleringer og Oprensninger af de forskellige Vandløb i Omraadet, men de er dog sikkert smaa i Forhold til de Tab, som er fremkommen, fordi man ikke har behersket Forholdene.

Naar Spørgsmaalet om Engenes Afvanding i den sidste Snæs Aar

er blevet særligt aktuelt, er Anledningen nok den, at et stedse stigende Antal Landmænd har ændret deres Syn paa det Udbytte, som Engene har ydet. — Medens Enghøet og Eftergræsningen forhen var af uhyre stor Betydning, saa er det ikke saadan længere efter manges Opfattelse. Naar saa det er konstateret, at Jordbundens Kvalitet i stor Udstrækning er fortrinlig, saa maa Tanken fremkomme, om der er Mulighed for at bedre Forholdene.

Landboforeningens Opgave i saadanne Sager kan kun være gennem Forsøg at undersøge, hvad der kan gøres for at øge Udbyttet under de bestaaende Forhold, og saa at være Medindbyder til Møder vedrørende Sagen, naar der fremkommer Anmodning derom.

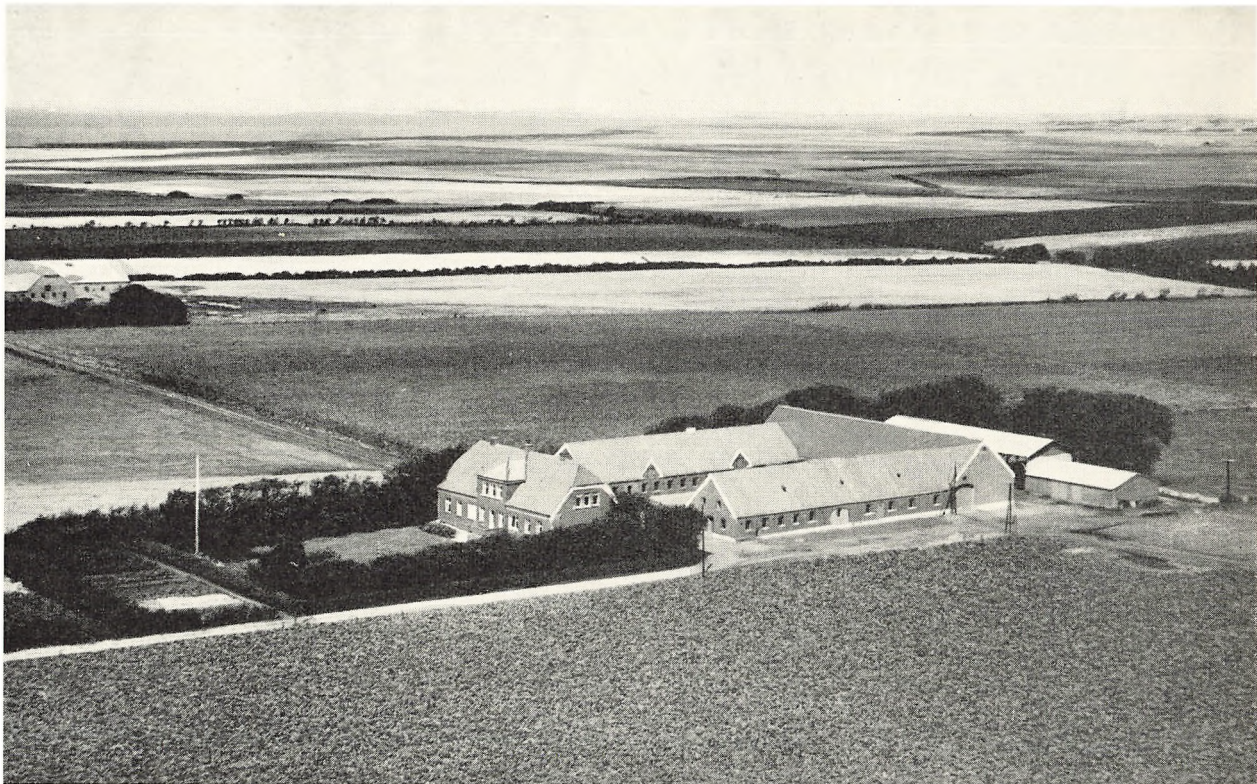
Landboforeningen har været Medindbyder til Møder i Aarene fra 1940, da Sagen i denne Omgang særlig blev rejst. Resultatet af disse Møder er bl. a. blevet Nedsættelsen af et Udvalg, der fik til Opgave at søge udarbejdet Planer for Afvanding af de enkelte Omraader og forelægge disse for Lodsejerne til Beslutning. Der har ogsaa været indbudt til Møder angaaende Oprensningen af Aamundingen, men ellers har det været det nedsatte Udvalg, Hedeselskabet eller Landvindingsudvalget, som har været Indbyder.

Efterhaanden som Tiden gik, og Resultaterne fra gennemførte Afvandingsarbejder forelaa, blev det mere og mere klart, at Interessen for at faa taget fat paa Afvandingen af Engene i Skjerna-Deltaet var ændret væsentlig. Dertil medvirkede ogsaa de fortvivlede Forhold, som havde raadet i de allersidste Aar.

Efter Lodsejernes Beslutning blev der udarbejdet nye Planer, og da disse blev forelagt i Septemberrmødet 1955, blev de vedtaget med stort Flertal.

I Fremtiden vil der formentlig blive mange Opgaver for Landboforeningen, naar Arealerne engang er afvandet, vedrørende Udnyttelsen under de ændrede Forhold, men forhaabentlig vil Statens Planteavlsvirksomhed være os behjælpelig til den Tid, og det Arbejde, som Forsøgsleder Hardy Knudsen allerede er igang med, har antagelig givet Resultater, som kan komme os til Gavn.

K. V.

HÆDERSBELØNNINGER

DERES store Indsats i Landboforenings-Arbejdet gennem en lang Aarrække hver paa sit Omraade — som Formand, Sekretær og Konsulent — var Anledningen til, at deres Samtid ønskede at udnævne følgende tre

Æresmedlemmer:

Gaardejer H. Okholm, Bøllinglide	udnævnt 1918
Lærer P. H. Gejl, Tarm	udnævnt 1918
Konsulent, Gaardejer Niels Pedersen, Skaarup	udnævnt 1930

Ridderkorset.

Som nævnt i Okholms Beretning blev Gaardejer Jens Thomsen, Ahler Østergaard beæret med Ridderkorset i 1894 efter Indstilling fra Landboforeningen. Antagelig den første Bonde, som har faaet denne Hædersbevisning for Landbrugsarbejde i egen Bedrift.

Det kgl. danske Landhusholdnings-selskabs Sølvbæger.

Et af de Midler, som Selskabet har bragt i Anvendelse for at fremme de Opgaver, som de tog fat paa, var og er gennem Præmiering og Paaskønnelser at virke ansporende.

Tildelingen af Selskabets Sølvbæger er en stor Hædersbevisning.

Den kan erhverves ved Opdyrknings- og Kultiveringsarbejde, betydelig Indsats i Husdyravlen, Planteforædling, Opfindersnilde m. v.

Her indenfor Foreningen har følgende modtaget Bægeret:

Thomas Thomsen og Hustru, Gaasdal, Borris	1929
Chr. Hansen og Hustru, Thøstrup, Aadum	1933
Jens Chr. Madsen og Hustru, Sdr. Dige, Lyhne	1938
Jens Rindom og Hustru, Vendelbogaard, Borris	1955

Sølvmedalje for Landboflid.

Paa F. a. j. L.s Delegeretmøde i 1894 indstiftedes paa Foranledning af Sædegaardsejer H. J. Hansen, Marsvinslund, — ofte benævnt som Husmændenes varmtfølende Ven — »Foreningen af jyske Landboforeningers Sølvmedalje for veldrevne og lønnende Husmandsbrug«, som den kaldtes den Gang, nu forkortet til »Sølvmedalje for Landboflid«. Indstillingen foretages af en Landboforening, og Medaljen tildeltes oprindeligt kun til Indehavere af mindre Landbrug, der havde præsteret betydeligt Opdyrknings- eller Kultiveringsarbejde og med god Orden i Økonomien. Foreningen her foretog Indstilling første Gang i 1924, men det voldte store Vanskeligheder at faa de indstillede anerkendt, idet de alle havde opdyrket større Arealer af Hede, end Vedtægterne omfattede, dette førte til en Ændring af disse, og de indstillede fik deres velfortjente Medalje.

Med 4—5 Aars Mellemlum har Foreningen Indstillingsret, og igennem de forløbne Aar har 17 Landbofamilier modtaget denne store Anerkendelse. Fælles for dem er Start under meget beskedne økonomiske Kaar, de har dyrket store Arealer Hede op, samt hvad dertil hører, og endda klaret Økonomien paa en særdeles god Maade.

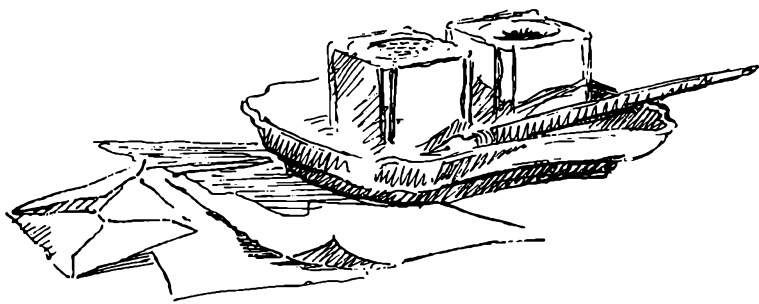
Jens Bilbjerg og Hustru, »Solvang«, Sædding	1924
Jens Severin Christensen, Debelse, Borris	1924
Thomas Thomsen og Hustru, Gaasdal, Borris	1924
Jens Dyrholm og Hustru, Sædding	1932
Niels Bollerup og Hustru, Hanning	1932
Chr. Hansen og Hustru, Thøstrup, Aadum	1932
Hans Lyhne og Hustru, Østergaard, Lyhne	1932

Niels M. Pedersen og Hustru, Rahbæk, Aadum	1936
Peder Larsen og Hustru, Gahner, Skjern	1936
Lars Mikkelsen og Hustru, Rabjerg, Lem	1941
Jens Bjerregaard og Hustru, Aadum	1941
Ane Skødebjerg Nielsen, Aadum	1941
Eske Hansen og Hustru, Sdr. Vium	1945
Niels Jespersen og Hustru, Stenager, Kongsholm	1945
Knud Haahr og Hustru, Tarm	1949
Mads Thomsen og Hustru, Faster	1949
Andreas Vestergaard og Hustru, Lønborg	1949

Marius Andersen, Sdr. Vium blev i 1949 tildelt »Det danske Helsekabs Sølvbæger for Hedeopdyrkning«.

»Det Jørgen Bertelsenske Legat for Hedeopdyrkning blev i 1931 tildelt

Claus Lauridsen, Bjørnemose, Hanning.
 Jens Chr. Christensen, Ejstrup, Faster.
 Bendt Bendtsen, Handerup, Faster.

FORENINGENS BESTYRELSE 1856—1956

NEDENNÆVNTE Mænd har som Bestyrelsesmedlemmer forestaaet Foreningens Ledelse i de forløbne 100 Aar, dog maa det bemærkes, at Oplysningerne fra den første Tid (indtil 1869) er saa sparsomme, at det har været umuligt at faa Oplysning om den samlede Bestyrelse.

De skiftende Formænds Billeder bringes andet Steds i dette Jubilæumsskrift. Dog har Billede af Pastor Bloch, Branddirektør Kofoed, Skjern, og Gdr. L. Chr. Madsen Madsen, Hanning, ikke kunnet fremkaffes.

Herredsfoged Lund, Skjern	1856
Postekspeditør Lybecher, Skjern	1857
Branddirektør Jansen, Skjern	1858—1859
Pastor Bloch, Aadum	Formand 1860—1862
Branddirektør Kofoed, Skjern	Formand 1862—1869
Gaardejer T. Christiansen, Lundenæs	1869—1870
Gaardejer J. Christensen, Øster Skjern	1869—1871 og 1873—1877
Vandinspektør Fløe, Lønborg	1869—1873 og 1877—1878
Skolelærer Rasmussen, Tarm	1870—1871
Møller Hansen, Tarm	1871—1873
Gaardejer Chr. Jensen, Aadum	1871—1873 og 1879—1886
Gaardejer A. B. Clausager, Sædding	1871—1873 og 1888—1891
Skolelærer S. K. Lauridsen, Aadum	1873—1877
Sagfører Jensen, Tarm	1873—1879 og 1883—1886
Proprietær Matzen, Slumstrup	1873—1886

Gaardejer Jens Andrup, Lønborg	1877—1879 og 1886—1888
Sagfører Kjær, Skjern	1879—1881
Andreas Beiter, Tarm	1881—1883
Gaardejer Chr. Gammelgaard, Sædding	1881—1886
Gaardejer Jens Chr. Sørensen, Hanning Kirkegaard	1886—1888
Gaardejer Chr. Eskildsen, Aadum	1886—1888 og 1897—1899
Gaardejer Buhl, Aadum	1888—1891
Gaardejer H. Okholm, Bøllinglide	1888—1905
Møller J. Jakobsen, Hemmet	1888—1891
Branddirektør A. Clausager, Skjern	1891—1893
Møller E. Christensen, Skjern	1891—1893
Gaardejer Chr. Hahne, Stavning	1893—1896
Gaardejer N. H. Møller, Lyhne	1893—1895
Gaardejer H. Rahbek, Tarm	1895—1897
Gaardejer Povl Chr. Jakobsen, Skjern	1896—1898
Gaardejer J. P. Skaarup, Aadum	1898—1900
Lærer P. H. Gejl, Foersom	1898—1918
Møller A. Hansen, Sædding	1899—1901
Gaardejer P. O. Thygesen, Aadum	1900—1904
Gaardejer M. P. Søndergaard, Faster	1901—1905 og 1923—1927
Gaardejer Søren Vestergaard, Lønborg og Tarm	1904—1925
Gaardejer L. Chr. Madsen, Hanning	Formand 1905—1909
Gaardejer J. Bilbjerg, Sædding	1905—1909
Forstander J. M. Voigt, Løvstrupgaard	1909—1923
Gaardejer Chr. Thomsen, Korsgaard	1909—1911
Husmand Jens Chr. Jensen, Borris	1910—1921
Gaardejer Chr. Rahbek, Stavning	1911—1921
Gaardejer Jens Chr. Sørensen, Sdr. Vium	1918—1924
Gaardejer Anders Thomsen, Skodsvad, Aadum	1918—1922
Gaardejer Niels Pedersen, Skaarup	1918—1923
Gaardejer Mads S. Madsen, Stavning	1921—1925
Gaardejer Jens Astrup, Fastergaard	1921—1923 og 1929—1931
Gaardejer Martin Tang, Lyhne	1922—1928
Gaardejer Peder Gahner, Dejbjerg	1923—1929
Forstander H. K. Rosager, Borris	1923—1929
Gaardejer Jens Andbæk, Tarm	1924—1928
Plantør Jensen, Tarm	1925—1932
Gaardejer Anders Siersbæk, Skjern	1925—1931
Gaardejer Chr. Lodahl, Bølling	1927—1933
Gaardejer Chr. Thomsen, Lyhne	1928—1936

Gaardejer Claus A. Clausen, Foersom	1928—1932
Gaardejer Martin Bording, Hanning	1929—1937
Gaardejer Jan Aas Jansen, Faster	1931—1933
Gaardejer Chr. Kjær, Skjern	1931—1933
Gaardejer Jens Damgaard, Foersom	1932—1936
Gaardejer Niels Chr. Nielsen, Vostrup	1932—1938
Gaardejer Hans Jepsen, Bølling	1933—1937
Gaardejer Jens Thomsen Jensen, Ahler Østergaard	1933—1940
Gaardejer Ejner Jansen, Sædding	1933—1937
Gaardejer Knud Haahr, Tarm	1936—1939
Gaardejer Skat Ø. Petersen, Lyhne	1936—1944
Gaardejer Jens Steffensen, Stavning	1937—1939 og 1954—1955
Gaardejer Søndergaard Madsen, Faster	1937—1940
Husmand Chr. Boel, Slumstrup Mk.	1937—1942
Gaardejer Ejner Bollerup, Vostrup	1938—1941
Gaardejer Jens Smedegaard Mortensen, Skjern	1939—1945
Gaardejer Thyge Pedersen, Aadum	1939—1945
Gaardejer Niels Dejgaard Thomsen, Skaarup	1940—1943
Gaardejer Niels Søndergaard, Borris	1940—1943
Gaardejer Trier Høj, Vostrup	1941—1947
Gaardejer Søren Pedersen, Sædding	1942—1945
Gaardejer, Landbrugslærer H. B. Nissen, Borris	1943—1944
Gaardejer Peder Østergaard, Hanning	1943—1955
Gaardejer Janus Søndergaard, Borris	1944—1949
Gaardejer Niels Nielsen, Foersom	1944—1950
Gaardejer Carl O. Christensen, Sædding	1945—1948
Gaardejer Agner Christensen, Aadum	1945—1951
Gaardejer Frederik Andresen, Stavning	1945—1954
Gaardejer Søren Christensen, Vostrup	1947—
Gaardejer Svend Falkner Pedersen, Sædding	1948—1954
Gaardejer Chr. Miltersen, Borris	1949—1955
Gaardejer Lars Fjerbæk, Foersom	1950—
Gaardejer Svend Grønborg, Skodsvad, Aadum	1951—
Gaardejer Cenius Jensen, Sædding	1954—

Fra 1955 er Bestyrelsen øget til 15 Medlemmer — et for hvert Sogn — og består af:

Valgt

Gaardejer Chr. Voldbjerg, Borris	1955
Gaardejer Knud Hjøllund, Faster	1955

Gaardejer Peder Lodahl, Bølling	1955
Gaardejer Cenius Jensen, Sædding	1954
Gaardejer Jens Aksel Jakobsen, Hanning	1955
Forstander Vagn Voigt, Løvstrupgaard, Finderup	1955
Gaardejer Ernst Sandager, Dejbjerg	1955
Gaardejer Søren Steffensen, Stavning	1955
Gaardejer Hans N. Hansen, Ladekjær, Skjern	1955
Gaardejer Lars Fjerbæk, Foersom	1950
Gaardejer Søren Christensen, Vostrup	1947
Gaardejer Sigurd Lauridsen, Hemmet	1955
Gaardejer Mads Madsen, Sdr. Vium	1955
Gaardejer Peder Tang, Lyhne	1955
Gaardejer Svend Grønborg, Aadum	1951

Foruden Bestyrelsen har Landboforeningen Udvalg for: Planteavl, Husdyrbrug, Maskiner og Ungdomsarbejde.

Det er en lang Række af Mænd, som gennem de 100 Aar har været med i Ledelsen enten som Formand, Kasserer eller som mere menig Bestyrelsesmedlem, dertil kommer de mange, som i Udvalgene ogsaa har været med til at »trække Læset«. — Hvem der har haft den »korteste Hammel« i Arbejdet i de enkelte Aar, er maaske ikke saa let at gøre op, men i Almindelighed vil det dog falde tungest paa Formanden og Kassereren.

Alle disse Folk har ofret megen Tid i Landboforeningens Tjeneste uden at faa anden Løn end den Tillid, der er vist dem, og saa det, at Arbejdet har interesseret, men jeg vil tro, Medlemskredsen føler, de skylder dem Tak derfor, selv om det ikke ret tit kommer til Udtryk.

K. V.

INDHOLD

FORORD	7
Af Gdr. <i>Søren Christensen</i>	
JORDEN	9
Af Forstander <i>Helge Drewsen</i>	
ERINDRINGSBILLEDER	17
Af tidl. Forstander <i>J. M. Voigt</i>	
DE HUNDREDE AAR	37
Af <i>K. Vadgaard</i>	
1856—1906	41
Af <i>H. Okholm</i>	
1906—1931	71
Af <i>Niels Pedersen</i>	
1931—1956	82
Af <i>K. Vadgaard</i>	
HUSDYRBRUGET	113
Af <i>J. Smedegaard Mortensen</i>	
HUSMANDSSAGEN	129
Af <i>K. Vadgaard</i>	
UNGDOMSARBEJDET	140
Af <i>Carl S. A. Hansen</i>	
HUSHOLDNINGSARBEJDET	147
Af <i>Kirstine Bundgaard</i>	
TO INSTITUTIONER	158
KONSULENTERNE	161
SKJERNAADELTAETS AFVANDING	167
HÆDERSBELØNNINGER	170
FORENINGENS BESTYRELSE 1856—1956	173
Af <i>K. Vadgaard</i>	

Bogens Titelvignet viser Mindesmærket for Frederik VII
da det stod ved Skjernbrogaard.

Landskabsbillederne er fotograferet af H. Drewsen.